

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Ústav světových dějin

Diplomová práce

Bc. Lenka Hrdinová

LEOPOLD STERNBERG

Život rakousko-uherského šlechtice ve 20. století

LEOPOLD STERNBERG

The Life of Austria-hungarian Aristocrat in the 20th Century

Praha 2017

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jan Županič, Ph.D.

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala panu prof. PhDr. Janu Županičovi, Ph.D. za vedení práce, jeho pomoc i cenné rady, připomínky a trpělivost. Rovněž bych ráda vyjádřila své díky zaměstnancům Archivu Kanceláře prezidenta republiky, jmenovitě PhDr. Jakubu Doležalovi, který mi svou ochotou hodně pomohl v bádání. Velké díky patří v neposlední řadě i mé rodině, rodičům a sestře, kteří mě po celou dobu podporovali a v rámci svých možností mi umožňovali, abych mohla práci zdárně dokončit.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 13. července 2017

.....

Lenka Hrdinová, v. r.

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o životě Leopolda Sternberga, představitele jednoho z významných českých rodů. Autorka se zaměřila na jeho osobnost, válečné prožitky a společenské aktivity, stejně jako na okruh nejbližších přátel. Rovněž se věnovala osudům jeho sourozenců, kteří dosud stáli v pozadí badatelských zájmů. Práce sleduje osudy rodinných majetků během dramatických dějinných zvrátů v první polovině 20. století, kdy se hned několikrát ocitly mimo vlastnictví rodiny Sternbergů. Ať se již jednalo o první pozemkovou reformu, uvalení vnucené správy během nacistické totality nebo znárodnění po komunistickém převratu v Československu. Práce se zabývá Leopoldovými aktivitami v době nacistického ohrožení republiky, kdy se jasně přihlásil k české státnosti. Jistý prostor byl poskytnut i osobnosti amerického velvyslance v Československu, Laurenci A. Steinhardtovi, jehož osud byl s tím Sternbergovým v jednom okamžiku úzce propojen. Autorka se rovněž pokusila nastínit osud Leopolda Sternberga a jeho rodiny po odchodu do zahraničí, kde nakonec v roce 1957 zemřel.

Klíčová slova

Sternberg, šlechta, Rakousko-Uhersko, 1. světová válka, Československo, Protektorát Čechy a Morava, Laurence Steinhardt

Abstract

This dissertation depicts a life of Leopold Sternberg who was representative of one of the most significant Czech genus. The author of this thesis focused on his personality, war experience, and social activities as well as on a circle of his closest associates. She also focused on the fate of his siblings who until now were overlooked by researchers. This dissertation tracks the condition of family property during dramatic historical changes in the first half of the 20th century when they were often found out of the ownership of Sternberg family. We are talking about the first land reformation, the forced management during Nazi era and the nationalization after the Communist putsch in Czechoslovakia. The thesis focuses on Leopold's activities in the time of Nazi threat when he clearly registered to the Czech State. Some part of the thesis is dedicated to the American ambassador in Czechoslovakia Laurence A. Steinhardt. His fate was closely connected to at one point with the Sternberg one. The author has tried to profile the fate of Leopold Sternberg and his family after moving in abroad where he died in 1957.

Keywords

Sternberg, Aristocracy, Rakousko-Uhersko, World War First, Czechoslovakia, Protectorate of Bohemia and Moravia, Laurence Steinhardt

Obsah

Úvod	8
1. Leopold Sternberg.....	16
1.1 Leopoldův charakter	16
1.2 Zásnuky	19
1.3 Častolovice	21
1.4 Pražský byt	22
1.5 Vojenská kariéra.....	23
2. Rodina Leopolda Sternberga.....	27
2.1 Rodiče.....	27
2.2 Františka Plessenová Hardeggová.....	29
2.3 Jaroslav Sternberg.....	33
2.4 František Sternberg.....	36
2.5 Adam Sternberg	39
2.6 Žofie Radetzká.....	41
3. Manželství s Cecilíí Reventlow-Criminil.....	44
3.1 Rodina Cecilie	44
3.2 Svatba.....	45
3.3 Manželství	47
4. Společenský život Leopolda Sternberga.....	50
4.1 Lovy	51
4.2 Lázeňské pobyty	53
4.3 Plesy a taneční zábavy.....	54
4.4 Oslavy	56
4.6 Bridž	59
4.7 Automobilový sport	59
4.8 Koňské dostihy	60
4.9 Vánoce.....	63
5. Blízcí a přátelé Leopolda Sternberga.....	64
5.1 Ulrich Ferdinand Kinský.....	65
5.2 Rothschildovi.....	67
5.3 Maria Anna Wurmbrandt-Stuppachová.....	69
5.4 Sternbergové z Českého Šternberka	71
6. První československá republika a Sternbergovi	73
6.1 Zrušení šlechtických titulů.....	74

6.2 Pozemková reforma	75
7. Doba ohrožení československé státnosti	79
7.1 Runcimanova mise	79
7.2 Šlechtické deklaráce	81
7.3 Protektorát Čechy a Morava	85
7.4 Konec války	92
8. Styky manželů Sternbergových s americkým velvyslancem Laurencem Steinhardtem	95
8.1 Osobnost Laurence A. Steinhardta	95
8.2 Styky L. A. Steinhardta s československou společností	98
8.3 Blízký vztah mezi manželi Sternbergovými a L. Steinhardtem	100
8.4 Steinhardtova pomoc Sternbergovým ve Spojených státech	104
9. Život v emigraci	106
Závěr	112
Dědictví po Leopoldovi Sternbergovi	112
Diana Sternbergová-Phipps	113
Seznam pramenů a literatury	116
Seznam příloh	124

Úvod

Do přelomu tisíciletí byla naprostá pravda, když si některý badatel posteskl, že tematice šlechty v 19. a 20. století se nevěnuje tolik pozornosti. V posledních patnácti letech se však tento dluh postupně splácí. Za tu dobu vzniklo mnoho kvalitních studií a monografií zabývajících se šlechtou v tzv. dlouhém 19. století.¹ V posledním desetiletí nicméně své badatele získala i šlechta 20. století, tedy ve skutečnosti stav, který v této na zvraty plné dějinné epoše na našem území de iure ani neexistoval. Zrušením šlechtických titulů ale tato dříve velmi významná vrstva společnosti nezmizela, i když byla dlouhou dobu ve stínu badatelských zájmů. Je paradoxní, že s první významnou odbornou monografií přispěl k tomuto tématu zahraniční historik Eagle Glassheim.² V české akademické obci s touto tematikou můžeme spojit Zdeňka Hazdru,³ současného ředitele Ústavu pro studium totalitních režimů, jeho kolegyni Ditu Homolovou, známější pod svým dívčím příjmením Jelínková,⁴

---

¹ Za všechny jmenujme BEZECNÝ, Zdeněk: Příliš uzavřená společnost. České Budějovice 2008; ŠVAŘÍČKOVÁ SLABÁKOVÁ, Radmila: Rodinné strategie šlechty. Praha 2007; Táž: Role otce, matky a výchovy ve šlechtických rodinách v období první republiky. In: JUDr. Václav Kounic a jeho doba. Brno 2009, s. 223-236; Táž: Šlechtic. Příklad Huga Mensdorffa-Pouilly. In: Člověk na Moravě ve druhé polovině 20. století. Brno 2011, s. 13-37; Táž: Šlechtická rodina jako zvláštní typ rodiny? In: Sociálně a národnostně smíšená rodina v českých zemích a ve střední Evropě od druhé poloviny 19. století do současnosti. Opava 2003, s. 89-95; Táž: "Il est 'Höchst Zeit' " aneb Jaký jazyk pro aristokracii v Čechách a na Moravě v 19. století? In: Komunikace a izolace v české kultuře 19. století. Praha 2002, s. 102-115.

² GLASSHEIM, Eagle: Urození nacionalisté. Česká šlechta a národnostní otázka v 1. pol. 20. století. Praha 2012.

³ HAZDRA, Zdeněk: Šlechta ve službách Masarykovy republiky. Mezi demokracií a totalitními režimy. Praha 2015; Táž: Mostem mezi dvěma světy. Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic – šlechtice, kněze a vlastence (1889–1942). Praha 2012; Táž: František princ Schwarzenberg (1913–1992). „Masarykovský“ aristokrat v souboji s totalitními režimy 20. století. In: Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století. Praha 2011, s. 251–263; Táž: Šlechta v době Mnichova 1938 a za druhé světové války. In: Šlechta v proměnách věků. Brno 2011, s. 231–244; Táž: Šlechtic, diplomat a básník ve službách republiky: příběh Františka hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic (1887–1951). In: Securitas Imperii 18 (2011), č. 1, s. 10–41; Táž: „Česká šlechta v časech nacistické okupace (malé zamyšlení)“. In: Válečný prožitek české společnosti v konfrontaci s nacistickou okupací (1939–1945). Praha 2009, s. 33–50; Táž: Mnichovské dny jako milník ve vztahu šlechty a novodobé české společnosti. In: Mnichov 1938 a česká společnost. Praha 2008, s. 37–51.

⁴ JELÍNKOVÁ, Dita: Šlechta v proměnách. Transformace sociálních, politických a ekonomických struktur v letech 1918 až 1948. Disertační práce. Pardubice 2015; Táž: „Když ta širá různorodá vlast přestala existovat“ aneb Osudy rodiny Clary-Aldringen po rozpadu Rakouska-Uherska a její hledání nové cesty v postimperiálním světě. In: Theatrum Historiae 6, 2010, Pardubice, s. 125–162; Táž: Příběh rodiny Hugo Salm-Reifferscheidta. Příspěvek ke konfrontaci šlechty s totalitními režimy. Securitas Imperii 18, 2011, s. 42–68; Táž: Transformace životní reality Alfonse Clary-Aldringena v postimperiálním světě. In: Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století. Praha 2011, s. 107–131; Táž: Mikuláš Bubna z Litic a jeho role v protektorátní politice. In: Válečný rok 1941 v československém domácím a zahraničním odboji. Praha 2011, s. 71–91; Táž: Zdeněk Sternberg. Šlechtic v hledáčku StB. In: SVOBODA, Libor. Solitér. Pocta historikovi Václavu Veberovi. Praha 2012, s. 253–273; Táž: Chcete mě okrást. Majetková perzekuce Adolfa Schwarzenberga v dobách válečných i poválečných. In: Paměť a dějiny 2013, č. 2, s. 96–101; Táž: Osudy aristokracie v Protektorátu. Perzekuce české šlechty se zřetelem k chlumecké větvi rodu Kinských. In: Paměť a dějiny 2014, č. 2, s. 13–25; Táž: Politika, každodennost a paměť. Reflexe „světem otrásajících událostí“ v egodokumentech rodu Kálnoky. In: Moderní dějiny 22, 2014, č. 1, s. 257–299.

Miloše Hořejše⁵ a svými posledními pracemi i Václava Horčíčku⁶ a Jana Županiče.⁷ Snad i díky tomu se rovněž množí počet závěrečných studentských prací na českých vysokých školách, ve kterých mladí historici analyzují životy příslušníků rakousko-uherské aristokracie.⁸ Moje práce nebude proto ojedinělá, ale pevně věřím, že i tak bude pro poznávání života šlechty ve 20. století něčím přínosná. Životní osudy privilegované společnosti rakousko-uherské monarchie v první polovině 20. století se tedy začínají rýsovat, ale stále ještě chybí vědecká práce zabývající se bývalými šlechtickými příslušníky, kteří zůstali po únoru 1948 na území Československa. Nebylo jich mnoho, přesto je tehdejší režim považoval za své nepřátele a jako potenciální nebezpečí se je snažil eliminovat.

Pro svou diplomovou práci jsem si zvolila osobnost Leopolda Sternberga. Leopold se narodil v poslední dekádě 19. století jako nejstarší syn významného šlechtického rodu na území budoucího Československa. Ráda bych výzkumem zjistila, zda se jeho dětství a dospívání lišilo, a pak případně do jaké míry a v čem, od mládí jeho aristokratických vrstevníků. Během první světové války, kdy dobrovolně narukoval do řad rakousko-uherské armády, utrpěl vážné zranění, s jehož následky se potýkal po zbytek života. Zaměřila bych se proto i na jeho vojenskou kariéru, která, ač trvala tak krátce, necelé čtyři roky, měla tak dalekosáhlé důsledky. Po skončení válečného konfliktu zůstal na území nově vzniklé československé republiky, k níž si musel během následujících dvaceti let vybudovat jistý

---

⁵ HOŘEJŠ, Miloš – KŘÍŽEK, Jiří: Zámek s vůní benzínu. Automobily a šlechta v českých zemích do roku 1945. Praha 2015; HOŘEJŠ, Miloš a kol: Jiří Kristián Lobkowicz. Aristokrat s duší závodníka. Kapitoly z dějin české aristokracie a automobilismu. Praha 2014; HOŘEJŠ, Miloš – KŘÍŽEK, Jiří: Automobilismus a šlechta v českých zemích 1894-1945. Praha 2012; HOŘEJŠ, Miloš: První světovou válkou za volantem automobilu. Deníky knížete Josefa Colloredo Mannsfelda ze služby u K. u. K. Autotruppe. In: Mezi Martem a Memorií. Pardubice 2011, s. 151-166; Týž: Šlechta a nacistická pozemková politika v českých zemích. In: Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století. Praha 2011, s. 235-258;

⁶ HORČIČKA, Václav: Lichtenštejnové v Československu. Praha 2015.

⁷ HORČIČKA, Václav – ŽUPANIČ, Jan: Šlechta na křižovatce. Lichtenštejnové, Schwarzenbergové a Colloredo-Mannsfeldové v 1. polovině 20. století. Praha 2017; HAZDRA, Zdeněk – HORČIČKA, Václav – ŽUPANIČ, Jan: Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století. Praha 2011; ŽUPANIČ, Jan: Rezistence a perzekuce. Rod Colloredo-Mannsfeldů za druhé světové války. In: Okupace, kolaborace, retribuice. Praha 2010, s. 99-107.

⁸ KINCLOVÁ, Veronika: Situace české šlechty po roce 1918 na příkladu rodu Kinských (do roku 1939). Bakalářská práce. Brno 2007; POKORNÝ, Pavel: Leopold Berchtold – aristokrat v exilu (1918-1930). Bakalářská práce. České Budějovice 2008; LEBEDOVÁ, Monika: Šlechta v éře první republiky. Diplomová práce. České Budějovice 2009; POKORNÝ, Pavel: „Sestřenice Sisi“. Její královská Výsost, hraběnka Elvira z Wrtna-Kounic, rozená princezna Bavorská. Diplomová práce. České Budějovice 2011; KUČEROVÁ, Kateřina: Deklarace zástupců české šlechty na obranu československého státu a národa v letech 1938-1939. Bakalářská práce. Brno 2012; KOŇAŘÍKOVÁ, Alena: Šlechta v českých zemích v letech 1918-1945. Osudy a postoje choltických Thun-Hohensteinů po roce 1918 a jejich vazby k nacionálnímu socialismu. Bakalářská práce. Pardubice 2012; JUHAŇÁKOVÁ, Veronika: Arnošt Schwarzenberg – život šlechtice ve 20. století. Diplomová práce. Praha 2013; KAŠPÁRKOVÁ, Tereza: Mělnická větev Lobkowiczů ve 20. století. Diplomová práce. Praha 2013; NĚMCOVÁ, Kateřina: Reflexe politických událostí v šlechtických denících konce 30. let 20. století. Diplomová práce. Pardubice 2014; KOZLOVÁ, Tereza: Max Egon zu Hohenlohe-Langenburg a Československo. Diplomová práce. Praha 2016.

vztah, jelikož patřil mezi signatáře všech šlechtických deklarácí, které vznikly v letech 1938 a 1939. Těmi se aristokraté postupně přihlásili nejen k názoru na nedělitelnosti českých zemí, ale následně také k samotné české státní příslušnosti. Ráda bych studiem dostupných pramenů rekonstruovala Leopoldův život v meziválečném období, jeho názory na československou reformu, na nové státní zřízení vůbec, transformaci jeho názorů, která vedla až k identifikaci s českým národem. Za podpis deklarácí byla na Sternbergovy pozemky uvalena vnucená správa a on na nějaký čas pozbyl rodinné majetky. Vedlo jej to k nějaké odbojové činnosti, nebo čekal v ústraní, až válka skončí? Smířil se s uvalením nacistické vnucené správy? Majetek mu sice byl po válce navrácen, ale s nástupem komunistické strany k moci mu byl opět, a tentokrát s konečnou platností, odejmut. Leopold Sternberg se s rodinou ale v té době již nacházel v zahraničním exilu, kde také v roce 1957 po krátké nemoci zemřel. Pokusím se studiem pramenů a literatury zrekonstruovat Leopoldův život po roce 1948, jak vnímal svou emigraci, jak se vyrovnával se ztrátou svých panství a kam vedly jeho další kroky po opuštění republiky. Po návratu parlamentní demokracie do Československa se navrátila i Leopoldova jediná dcera, Diana Phipps Sternbergová, která oba rodinné zámky, Častolovice i Zámuky, s rozsáhlým pozemkovým fondem restituovala a nyní je postupně předává svým dědicům, dceři Alexandře Hardeggové a jejím synům.

Sternbergové patřili k předním českým rodům a Leopold od roku 1937 ztělesňoval prvního muže rodiny. Ze současných odborných prací, které se zabývaly historií šternberského rodu, můžeme vyzdvihnout práci Zdeňka Pokludy.⁹ Přestože vzniklo i několik prací k vedlejší větvi, která měla hlavní sídlo na Českém Šternberku,¹⁰ o členech častolovické větve nikoli. Ač Leopold Sternberg patřil mezi první dvě šlechtické delegace k prezidentům Benešovi a Háchovi, jeho osobě se doposud žádný badatel nevěnoval. Důvodem je tristní situace potřebných dokumentů (prakticky absence) k poslední častolovické generaci v rámci rodinného archivu, který je ve správě Státního oblastního archivu v Zámrsku.¹¹ Co je příčinou tohoto neutěšeného stavu šternberského archivu, je otázkou. Podle jistých svědectví, pravděpodobně jeho velkou část odvezl Leopold s sebou do emigrace,¹² nemůžeme ale ani

---

⁹ POKLUDA, Zdeněk: Moravští Šternberkové. Panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům. Praha 2012.

¹⁰ ZEMANOVÁ, Jiřina: Jiří Douglas Sternberg (1888-1965). Diplomová práce. České Budějovice 2008; TOMSOVÁ, Petra: Terezie ze Sternbergu – život šlechtičny v 19. století. Bakalářská práce. Praha 2012; TOMSOVÁ, Petra: Sternbergové. Aristokratická společnost v „dlouhém 19. století“. Diplomová práce. Praha 2015; KYSELOVÁ, Petra: Osudy majetku Sternbergů ve 20. století. Diplomová práce. Praha 2012; NEMRAVOVÁ, Lenka: „Sie sind Aristokratinnen?“ Urozené ženy ve 20. století na příkladě rodu Sternbergů. Diplomová práce. České Budějovice 2014.

¹¹ Státní oblastní archiv v Zámrsku (dále jen SOA Zámrsk), Rodinný archiv Šternberků, Častolovice.

¹² ZEMANOVÁ, Jiřina: Jiří Douglas Sternberg (1888-1965), s. 91.

vyloučit zničení či ztrátu dokumentů.¹³ Minimální informace o Sternbergových skýtá rovněž Archiv bezpečnostních složek. V období třetí republiky byli aristokraté, kteří udržovali blízké styky se zahraničními diplomaty, sledováni Obranným zpravodajstvím ministerstva obrany (OBZ).¹⁴ Jakožto politický emigrant, který zemřel ve druhé polovině 50. let v cizině, nejevil se Leopold Sternberg Státní bezpečnosti v 80. letech důležitým a proto došlo ke skartaci několika složek. K osobám Leopolda a Cecilie se tak zachovala pouze jediná složka s trestním obviněním.¹⁵ V souvislosti se šlechtickými deklaracemi se nachází zmínka o Leopoldovi také v Archivu Kanceláře prezidenta republiky.¹⁶ Dokumenty k době Protektorátu spravuje Národní archiv v Praze v rámci příslušných archivních fondů,¹⁷ ve kterých rovněž nalezneme zmínky o Leopoldově a Ceciliiině aktivitě v tomto období.

Obraz o osobě a životě Leopolda Sternberga si můžeme udělat tedy pouze z pamětí, které později, až po jeho smrti, sepsala jeho manželka Cecilia Sternbergová.¹⁸ Vzhledem k charakteru tohoto zdroje, je ale potřeba kritického přístupu. Různé zmínky o Leopoldově aktivitě se samozřejmě vyskytují v dalších pracích, které se zabývají českou šlechtou ve sledovaném období a vycházejí z pramenů jiných rodinných šlechtických archivů. Jedná se ale pouze o dílčí informace.

Jaké měl Leopold rodinné zázemí? Z genealogických přehledů víme, že se jeho rodičům, Leopoldovi Sternbergovi a Franzisce, rozené Larisch-Moennichové, narodili ještě další tři synové a dvě dcery, jejichž osudy, až na menší výjimky, jsou naprosto neznámé. Pouze o osobnosti jeho strýce, Vojtěcha Václava Sternberga, vznikla na pardubické univerzitě bakalářská práce,¹⁹ osobně se však domnívám, že by si tento zajímavý muž zasloužil obsáhlejší studii svých politických i osobních aktivit. Vzhledem ke stavu rodinného archivu Sternbergů, kde se k předposlední častolovické generaci nenacházejí skoro žádné dokumenty, je problém rekonstruovat životní osudy jednotlivých členů rodiny. I archiválie bývalých

---

¹³ Osobně se domnívám, že jistou část skutečně Leopold ze země vyvezl. Další část osobního archivu mohla být ztracena během Leopoldova stěhování ze Zásmyk do Častolovic, k němuž došlo po smrti otce v roce 1937, či později, když musel v roce 1942 častolovický zámek opustit, a nemohu rovněž vyloučit, že došlo ke zničení některých dokumentů (ať samotným Leopoldem nebo později státními orgány). V současné době by se ta část archivu, kterou si s sebou do emigrace Leopold odvezl, měla nacházet na Českém Šternberku v držení Zdeňka Sternberga. Jeho zdravotní stav ale bohužel neumožňoval osobní setkání a jeho potomci nemohli podat bližší informace v této záležitosti.

¹⁴ Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), fond Studijní ústav Ministerstva vnitra (dále SÚMV).

¹⁵ ABS, Taktický fond, sign. T-1878 FMV.

¹⁶ Archiv Kanceláře prezidenta republiky (dále jen AKPR), fond Kancelář prezidenta republiky (KPR).

¹⁷ Národní archiv (dále jen NA), fond Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu; NA, fond Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě.

¹⁸ STERNBERGOVÁ, Cecilia: Cesta. Paměti české aristokratky. Praha-Litomyšl 2002.

¹⁹ MATOUŠKOVÁ, Ludmila: Vojtěch Václav Sternberg (1868-1930) – politik a básník. Bakalářská práce. Pardubice 2012.

bezpečnostních složek až na výjimky, za kterou můžeme považovat Františka a Jaroslavovu ženu Marii, nenabízejí detailnější pohled na existenci těchto osob. Své vzpomínky na ně zanechala v knižně vydaných pamětech jejich švagrová Cecilie, ale i zde se objevila pasáž, kterou nakonec do konečné verze nezařadila. „Pojednávala o mně velmi milých Leopoldových příbuzných, jejichž životní osudy mi připadaly pozoruhodné. Chtěla jsem, aby jejich laskavost, velkorysost a odvaha byly někde zaznamenány, jelikož si však nepřáli, abych se o nich ve svých pamětech zmiňovala, mohu jim prokázat vděčnost jen tím, že budu respektovat jejich přání.“²⁰ V celých memoárech se o Leopoldových bratřech Jaroslavovi, Františkovi a Adamovi nachází pouze jedna menší zmínka. Byli to právě tito příbuzní? Až dobový rakouský tisk, který bedlivě sledoval činnost dřívější šlechty, může posloužit k rekonstrukci života Leopoldových sourozenců. Přínosnou v této oblasti je rovněž práce Zdeňka Pokludy, který důkladnou heuristickou metodou dokázal přiblížit osud na Moravě žijících Šternberků, v tomto případě přinesl důležité informace k osobnosti Jaroslava Sternberga. Pro život Leopoldovy manželky Cecilie Sternbergové ovšem neexistuje žádná odborná práce, dokonce ani vzpomínky dalších příslušníků české šlechty, a proto se musíme spokojit s informacemi, které o sobě zanechala sama budoucí hraběnka Sternbergová ve svých memoárech.

Pro šlechtice je naprosto typické tzv. zemské vlastenectví, odkud tedy Leopold Sternberg pocházel, kde žil a jaký byl vztah k těmto místům? O sídlech českošternberských Sternbergů vznikla na pražské pedagogické fakultě vynikající diplomová práce Petry Kyselové.²¹ Žádný z průvodců na sídle Diany Sternbergové se o podobný počin bohužel nepokusil. Mimo popularizačních počinů Libuše Hoznauerové,²² která se léta zabývá regionální historií Kolínska, Vladimíra Votýpky²³ a Pavla Juříka²⁴ se o sídlech Leopolda Sternberga v jiných dílech dozvědět nemůžeme.

Do Leopoldova života významným způsobem zasáhla první světová válka. Jakožto voják rakousko-uherské armády mu byl při odvodu založen kmenový list, do kterého se zaznamenávaly všechny změny vojensko-kariérního charakteru.²⁵ Při bojích v císařské armádě byl několikrát raněn a s následkem toho posledního bylo doživotní kulhání. Období

---

²⁰ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 220.

²¹ KYSELOVÁ, P.: Osudy majetku Sternbergů.

²² HOZNAUEROVÁ, Libuše: Historie Zásmuk. Zásmuky 2009; HOZNAUEROVÁ, Libuše: Historie Zásmuk. Pokračování. Zásmuky 2012.

²³ VOTÝPKA, Vladimír: Návraty české šlechty. Praha 2000; VOTÝPKA, Vladimír: Křižovatky české aristokracie. Praha 2014.

²⁴ JUŘÍK, Pavel: Šternberkové: Panský rod v Čechách a na Moravě. Praha 2013.

²⁵ Vojenský historický archiv (dále jen VHA), Kmenový list Leopolda Sternberga.

Velké války je v poslední době hodně zkoumáno (zvláště díky nedávnému stému výročí vzniku konfliktu), aristokratům ve službách rakousko-uherské monarchie se však věnovaly pouze dvě dílčí studie.²⁶ Více informací lze dohledat ve studentských pracích k jednotlivým šlechtickým osobnostem, kde se autoři dostali k osobním vzpomínkám samotných aktérů Velké války.²⁷

Jak poté, co utrpěl vážné zranění v rakousko-uherské uniformě, vnímal mladý Sternberg vznik první československé republiky a s ním spojenou jistou dehonestaci aristokracie? Uvědomuji si, že se jedná o velmi komplikované téma, pro které nemáme dostatečné množství pramenů. Eagle Glassheim tuto skutečnost vyjádřil nejvýstižněji: „Z faktu, jak málo údajů o jejich bezprostřední reakci je k dispozici, můžeme odvodit, že bez ohledu na předchozí národní a politické sympatie většina z nich pokládala v roce 1918 za nejrozumnější, když se z veřejného života stáhnou, dokud revoluční vzednutí neopadne. Zhroucení monarchie byla událost, kterou očekávali anebo na niž se připravovali jen málokterí, takže jejich mlčení mohlo být důsledkem jak jejich zmatku, tak promyšlené strategie.“²⁸ Pro toto období je zcela zásadní pozemková reforma, která se dotkla všech českých aristokratů, jakožto vlastníků velkých pozemkových majetků. Vzhledem k tomu, že se tím však již zabývalo mnoho historiků,²⁹ a především proto, že Leopolda Sternberga se toto téma zřejmě tolik nedotýkalo, záměrně se tím nechci detailněji zabývat. V době První republiky byl správcem rodinných majetků totiž Leopoldův otec, Leopold sám se měl ještě zotavovat ze zranění nohy ve Vídni, odkud později přesídlil do středočeských Zásruk. Naopak bych ráda zaměřila svou pozornost na volnočasové aktivity Leopolda, jeho společenský život, který mohl díky rodinnému zázemí a omezeným povinnostem vůči rodinnému majetku bohatě pěstovat. K této tematice ovšem, až na několik prací, které ale sahají maximálně do konce první světové války,³⁰ není mnoho jiných sekundárních zdrojů. Vzhledem k neexistenci egodokumentů Leopolda a jeho rodinných příslušníků, se pro

---

²⁶ BEZECNÝ, Zdeněk: Šlechtic ve velké válce. In: Česká společnost a první světová válka. České Budějovice 1999, s. 29-30; HOŘEJŠ, M.: První světovou válkou za volantem automobilu.

²⁷ Namátkou ZEMANOVÁ, J.: Jiří Douglas Sternberg.; JUHAŇÁKOVÁ, V.: Arnošt Schwarzenberg.

²⁸ Cit. dle: GLASSHEIM, E.: Urození nacionalisté, s. 87.

²⁹ KUBAČÁK, Antonín: Činnost Svazu československých velkostatkářů v letech 1919-1943. In: Sborník archivních prací 1987, č. 2, s. 325-373; KÁRNÍK, Zdeněk: České země v éře První republiky. Díl I-III. Praha 2000 – 2003; GLASSHEIM, E.: Urození nacionalisté.; HAZDRA, Z.: Šlechta ve službách Masarykovy republiky; KAUCKÁ, Kristýna: První pozemková reforma na velkostatech Křivoklát, Plasy a Radnice. Disertační práce. Praha 2016.

³⁰ WINKELHOFEROVÁ, Martina: Šlechtictví zavazuje. Osudy žen v c. k. monarchii. Praha 2012; CHRAMOSTOVÁ, Radka: Společenské a politické kontakty arcivévody Františka Ferdinanda d'Este se šlechtou v českých zemích. In: Studie k sociálním dějinám 3, 1999, s. 145-156; VOTAVOVÁ, Šárka: Dostihový sport a česká společnost (na příkladu závodisť v Pardubicích, Velké Chuchli a v hřebčíně Napajedla). Bakalářská práce. Praha 2012; KRAMPEROVÁ, Petra: „... a musí umět jezdit především na koni a pak teprve na gramatice.“ Šlechtic a kůň v 19. a na počátku 20. století. Diplomová práce. České Budějovice 2013.

rekonstrukci společenského života dřívější privilegované vrstvy jeví jako nejpřínosnější periodika rakouské provenience.³¹ Centrem společenského ruchu i nadále byla totiž Vídeň, do které se již za monarchie situovaly různé společenské aktivity v tom kterém ročním období. Takto zaběhnutý společenský kalendář dodržovala urozená vrstva i po zániku mocnárství a časem se jako společenská smetánka stala také vítaným objektem zájmu novin.

Vzhledem k naprosté absenci korespondence v rodinném archivu mezi Leopoldem Sternbergem a ostatními šlechtickými příslušníky je rovněž velmi obtížné rekonstruovat blízký okruh jeho známých a přátel. Pouze z pamětí Leopoldovy ženy můžeme získat určitou představu o lidech, se kterými se manželé, potažmo Leopold sám, stýkali. Z Ceciliiných vzpomínek na šlechtické známé a přátele dodnes většina historických prací čerpá informace, někdy i lehce skandálního rázu. Cecilie Sternbergová totiž zanechala poměrně unikátní obrázek evropské aristokratické společnosti první poloviny 20. století.

Důležitým bodem v životě Leopolda Sternberga shledávám navázání blízkých vztahů manželů Sternbergových s rodinou amerického velvyslance Laurence Steinhardta. Vzhledem k tomu, že se jednalo o představitele světové mocnosti, jeho diplomatická činnost spadá do kritického období československých dějin, ale především proto, že se stal rozhodujícím činitelem v dalších osudech manželů Sternbergových, rozhodla jsem se jeho osobě věnovat více prostoru. Osobnost velvyslance Steinhardta a jeho aktivity v Československé republice je zachycena v mnoha pamětech současníků: mimo Cecilie Sternbergové o něm zanechali své postřehy i politik Hubert Ripka,³² Tatiana Metternichová³³ či Amelie Posse Brázdová.³⁴ Jeho diplomatickou činnost se v bakalářské práci pokusil zrekonstruovat Libor Hejl³⁵ a Martin Nekola musel ve své práci o Petru Zenklovi³⁶ zohlednit vzájemné styky. Zcela stěžejní pro rekonstrukci činnosti americké ambasády v Praze v daném období jsou ale práce českého historika Igora Lukeše, v současné době působícího na bostonské univerzitě. Práce Československo nad propastí³⁷ komparuje české archivní materiály s těmi americké

---

³¹ Mezi sledovaná periodika patřil společenský Wiener Salonblatt, který vycházel každé dva týdny v neděli, Sport und Salon, deníky Wiener Zeitung, Neue Freie Presse, Neues Wiener Journal, Neuigkeits Welt-Blatt, Der Morgen, Reichspost, rovněž i Wiener Sonn- und Montags-Zeitung, Illustrierte Kronen Zeitung, či regionální Linzer Tages-Post, Vorarlberger Wacht, Salzburger Volksblatt a Salzburger Chronik.

³² RIPKA, Hubert: Únorová tragédie. Brno 1995.

³³ METTERNICHOVÁ, Tatiana: Svědectví o neobyčejném životě. Praha 1992.

³⁴ POSSE BRÁZDOVÁ, Amelie: Tajné dopisy z Prahy 1948. Praha 1994.

³⁵ HEJL, Libor: Únor 1948 z pohledu americké diplomacie. Bakalářská práce. Praha 2014.

³⁶ NEKOLA, Martin: Petr Zenkl. Politik a člověk. Praha 2014.

³⁷ LUKEŠ, Igor: Československo nad propastí. Selhání amerických diplomatů a tajných služeb v Praze 1945-1948. Praha 2014.

provenience a studie Selhání tajných služeb³⁸ doplňuje danou problematiku o pohled na méně viditelnou součást diplomatické praxe. Steinhardtovu činnost v republice rovněž sledoval jak přední československý tisk, tak i komunisty řízená vojenská kontrarozvědka. Je tedy dobře možné z mnoha různých pramenů rekonstruovat Steinhardtovu účast v životě Leopolda Sternberga a jeho rodiny až do odchodu do emigrace v létě 1948. Po tomto milníku se můžeme spoléhat pouze na paměti hraběnky Sternbergové, což je z hlediska interpretace tohoto typu pramene značně ožehavé.

Stejný zdroj musíme použít při rekonstrukci života manželů Sternbergových v emigraci. Veškeré další dokumenty, které by snad mohly objasnit Leopoldovu existenci po roce 1948, se patrně, pokud vůbec kdy vznikly, nacházejí v pozůstalosti po Leopoldovi. Možné objasnění Leopoldovy aktivity v Paříži by také mohl nabízet osobní fond Huberta Ripky,³⁹ uložený v Národním archivu, který ale byl v době vzniku této práce nepřístupný z důvodu digitalizace archiválií. Život v emigraci nelze ani dost dobře rekonstruovat podle paměti podobně postižených příslušníků české šlechty, jelikož žádné neexistují. Jisté vzpomínky na dobu po opuštění Československa a přestěhování se na nový kontinent zanechal Ernest Kolowrat,⁴⁰ ale v tomto případě se jedná o příslušníka mladší generace, která do emigrace přicházela v mladém věku, absolvovala tamější školská zařízení a její adaptabilita byla daleko větší. Pro generaci jejich rodičů ovšem život, který museli začínat nanovo, bez kořenů a životních jistot, musel být mnohem složitější, nicméně jejich pocity nám zůstanou utajeny.

---

³⁸ LUKES, Igor: Selhání tajných služeb: Československo 1945-1948. In: *Securitas imperii* 2009, č. 1, s. 12-41.

³⁹ NA, f. Hubert Ripka.

⁴⁰ KOLOWRAT, Ernest: *Zpovědi lehkovážného šlechtice*. Praha 1993; KOLOWRAT, Ernest: *Zpovědi českého Američana*. Praha 1995.

1. Leopold Sternberg

1.1 Leopoldův charakter

Výchově mladých aristokratů se věnovala řada odborných studií.⁴¹ Avšak rekonstrukce Leopoldova dětství a dospívání se značně komplikuje pro nedostatek pramenů. Nevíme, zda jeho výchova odpovídala dobovým zvyklostem šlechtického dětství a dospívání, či se něčím a případně proč vymykala. Osobně nevěřím, že by se Leopoldovo mládí v něčem markantně odlišovalo. Pouze ze vzpomínek Cecilie Sternbergové je možné vznést hypotézu, že Leopoldova výchova byla zcela tradiční a rodiče investovali do nejstaršího syna a jeho vzdělání. A to i přes to, že „nebyl žádný intelektuál. (...) málokdy si přečetl knihu a celý život se dopouštěl pravopisných chyb.“⁴² Cecilia Sternbergová zde, jistě bezděky, popisovala nejvýraznější obtíže, které dnes psychologové diagnostikují jako dyslexii. Bylo by zajímavé nechat nějaký zachovalý souvislejší Leopoldův text prostudovat psychologa školeného na specifické poruchy učení. I to, že jako chlapec odmítal číst, což u většiny jeho vychovatelů a posléze otce mělo negativní ohlas,⁴³ svědčí, že již v mládí se u něj projevovaly obtíže při osvojování učebních dovedností. Ani studia na vídeňské tereziánské akademii, Theresianu,⁴⁴ neměla hladký průběh: „Mezi spolužáky si získal mnoho obdivovatelů, učitelé k nim však nepatřili. Otec to v zoufalství zkusil s českou technikou v Brně, brzy však seznal, že syn má sice po městě mnoho přátel, ale na přednášky chodí jen zřídka.“⁴⁵ Z korespondence jiného absolventa Theresiana, Arnošta Schwarzenberga, víme, že se na škole vyžadovalo rozsáhlé studium a dodržovala se přísná pravidla.⁴⁶ Proto v rozhodnutí zapsat Leopolda na tuto konkrétní akademii spatřuji snahu rodičů o zklidnění budoucího dědice rozsáhlého majetku a vštípení jisté disciplíny.

Kromě data narození, 21. května 1896 v Častolovicích, a poznatků, které zanechala jeho žena, nevíme o Leopoldovi Sternbergovi prakticky nic jiného. Československá tajná policie počátkem 50. let Leopolda popisovala jako muže, který je „180 cm vysoký, silnější

---

⁴¹ BEZECNÝ, Zdeněk: Příliš uzavřená společnost; ŠVAŘÍČKOVÁ SLABÁKOVÁ, Radmila: Šlechtická rodina jako zvláštní typ rodiny?; Táž: Rodinné strategie šlechty. Mensdorffové-Pouilly v 19. století; Táž: Role otce, matky a výchovy ve šlechtických rodinách v období první republiky; VAŠÁKOVÁ, Zuzana: Jazyky ve výchově šlechtických dětí v 19. a na počátku 20. století. In: Historický obzor. Časopis pro výuku dějepisu a popularizaci historie 23 (2012), č. 11/12, s. 271-278.

⁴² Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 10.

⁴³ Tamtéž, s. 12.

⁴⁴ Tento prestižní vzdělávací institut byl založen již v polovině 18. století s myšlenkou vzdělávání osob z výhradně šlechtického prostředí, což ale bylo v roce 1850 zrušeno, ač si i tak aristokratičtí synové uchovali výsadní postavení. Přípravování zde byli budoucí diplomaté monarchie jakožto i státní úředníci. Viz: KRÁLOVÁ, Hana: Ve službách státu. Praha 2012, s. 93-100.

⁴⁵ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 12.

⁴⁶ JUHAŇÁKOVÁ, V.: Arnošt Schwarzenberg, s. 39-43.

postavy o váze 82 kg, podlouhlého kostnatého obličejě bledé barvy, tmavokaštanových dozadu sčesaných vlasů, hnědých očí, normálních uší, poněkud tupého nosu, tlustých rtů, kolébové chůze. Zvláštní znamení: napadal na pravou nohu. Znalost řečí: česky, německy a anglicky.⁴⁷ Ve skutečnosti měřil bezmála dva metry,⁴⁸ což vedlo k tomu, že v každé společnosti vyčníval nad ostatními. To nám dokumentuje nejedna z dochovaných fotografií, které se zachovaly v rakouských tiskovinách či v osobním archivu jeho dcery Diany, které jsou již léta opakovaně reprodukovány. Leopold byl zkrátka ve svém okolí vždy výraznou osobností. Z části byla důvodem „vysoká, statná postava, jeho kulhání, jeho hůl (žádná elegantní špacírka, ale mohutná větev věkovitého dubu, protože o nic méně masivního by se při své váze opřít nemohl), plstěný klobouk s širokým okrajem, který kvůli svým nepoddajným hustým prošedivělým kučerám venku vždycky nosil,⁴⁹ z části pro svůj zajímavý charakter. Vzhledem k tomu, že nechával velkorysé spropitné, byl oblíbeným hostem v pražských i vídeňských barech a restauracích, na druhou stranu, ač si rád užíval života, „na svých panstvích tvrdě pracoval a všechno, co z nich odčerpál, jim vynahradil široce koncipovaným zvelebováním. Pečlivě obnovoval lesy, obdělával a odvodňoval půdu a své dva zámky a různé statky, (...) udržoval v dobré stavu; také na vlastní účet přestavoval domky nájemců a renovoval kostely – byl patronem devíti.“⁵⁰ To mu zajišťovalo úctu a respekt svých zaměstnanců. Nedůležitým aspektem Leopoldovy osobnosti byl jeho smysl pro humor, blízký lidovým vrstvám a Cecilie jej charakterizovala jako blízký humoru Švejkově.⁵¹

Když se Leopold vyléčil z válečného zranění, „snažil se ze všech sil,“ podle své ženy, „převážně v slastném alkoholovém opojení, aby si vynahradil léta promarněná v nemocnicích. Svými výstřelky šokoval i okouzloval po skandálech prahnoucí vídeňskou společnost. Nejenže v paláci nepřítomných rodičů pořádal večírky, kam sezval kde jakou dámičku z polosvěta, a na banketech v proslulém mramorovém separé v hotelu Sacher napájel celý balet z Opery šampaňským tak velkoryse, že to všechno číšníci na druhý den ráno museli prakticky vymést ze dveří, ale také vyhrával a prohrával značné částky v Jezdeckém klubu.“⁵² V dobových rakouských periodikách jsem potvrzení Cecilíiných vzpomínek nedohledala. Je samozřejmě možné, že Leopoldovo počínání tisk taktně přecházel, nebo se nejednalo o natolik bouřlivé výstřelky, aby jej považoval za nutné dále šířit k veřejnosti. Nicméně na

⁴⁷ ABS, taktický fond, sign. T-1787 FMV.

⁴⁸ Podle osobního důstojnického kmenového listu měřil v roce 1914, při odvodu k rakousko-uherské armádě, 191 centimetr.

⁴⁹ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 8-9.

⁵⁰ Cit. dle: Tamtéž, s. 9.

⁵¹ Tamtéž, s. 103.

⁵² Cit. dle: Tamtéž, s. 13.

Leopoldův styl života si stěžovala i hraběnka Douarière de Rex v dopise bývalému ministru zahraničí Rakousko-Uherska Leopoldu Berchtoldovi, když její syn vyhledávající společnost „nejznámějších bonvivánů“ Leopolda Sternberga a Leopolda Salm-Reifferscheidta prohýřil ve Vídni značné jmění.⁵³ Ač takovéto chování bylo u mladých aristokratů tolerováno již za dob monarchie,⁵⁴ Leopoldovy dluhy musely narůst do takové výše, že bylo třeba zasáhnout, aby nedošlo k osobnímu bankrotu, zvláště když se jednalo o budoucího majitele nesmírného majetku. Manželé Sternbergovi vyhradili svému nejstaršímu synovi zámek Zásmuky nedaleko Kolína ve středních Čechách. Ovšem Leopold byl zkrátka bonviván, rád si užíval, a tak ještě nějakou dobu dojížděl do Prahy. Nakonec ale ke kýžené změně došlo a Leopold se v rámci možností zklidnil. „Sledoval správu panství s čím dál tím větším zájmem, a než se rok s rokem sešel, pracoval od rozbřesku do soumraku, dohlížel na obdělávání polí i na sklizeň, vybíral stromy, které se v lesích měly pokácet, obnovoval sady a zdvojnásobil množství piva, které se vařilo v pivovaru, když začal pěstovat chmel. Neměl sice žádné zemědělské vzdělání, ale svým instinktivním citem pro půdu a její potřeby překvapil i své skeptické podruhy: ti byli zvyklí na lhostejné šafáře.“⁵⁵

Ke starobylým šlechtickým rodům neodmyslitelně patří hluboká katolická víra. Mladí aristokraté byli od dětství vychováni ke zbožnosti.⁵⁶ Leopold, i když se jeho chování občas nesnoubilo s Božím přikázáním, byl rovněž věřícím. „Doma jsme chodili na mši každou neděli, a stejně tak i na cestách, pokud byl v dosahu katolický kostel. Byla jsem [Cecilie Sternbergová – pozn. LH] v nové víře horlivá jako všichni konvertité, až to bylo Leopoldovi protivné. (...) nedokázala jsem projevit pochopení pro očividně nedostatečnou úctu, s níž se Leopold a mnozí jeho přátelé a příbuzní stavěli k bohoslužbám. (...) Při kázání nikdo nedával pozor. Lidé zívali, hlasitě si odkašlávali, rozhlíželi se a usmívali na sebe; připadalo mi, že Leopold je v tomhle ze všech nejhorší, protože je tak nápadný. Vinou neohebné nohy nemohl pokleknout, takže se vždycky nad všemi tyčil, modlitby opakoval příliš hlasitě a provázel je gesty, která vyvolávala přidušený smích.“⁵⁷ Vztah šlechty 20. století obecně k náboženství nejlépe vystihuje jedna ze Ceciliiých vzpomínek: „Kdysi se jedna velmi hloupá žena, která chtěla dělat chytrou, Leopolda zeptala, jak je možné, že v dnešních dobách ještě věří v Boha.

---

⁵³ POKORNÝ, P.: Leopold Berchtold, s. 70.

⁵⁴ WINKELHOFEROVÁ, M.: Šlechtictví zavazuje, s. 192.

⁵⁵ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 14-15.

⁵⁶ BEZECNÝ, Z.: Příliš uzavřená společnost, s. 85.

⁵⁷ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 104.

‘To byste se mne mohla rovnou tak zeptat, proč ještě dýchám,’ zněla jeho stručná odpověď.⁵⁸

1.2 Zásmyky

Panství Zásmyky se do vlastnictví rodu Sternbergů dostalo v roce 1637, kdy jej Jan Rudolf získal od Václava Michny z Vacínova.⁵⁹ O honosnou přestavbu zpustlého zámku se zasloužil syn Jana Rudolfa, (Oldřich) Adolf Vratislav ze Šternberka,⁶⁰ když jej zvolil za své hlavní letní sídlo. Nejpozději na konci 50. let 17. století musely být práce zahájeny, kdy nejprve neznámý autor provedl přestavbu na raně barokní zámek uzavřeného obdélníkového půdorysu a později došlo k přístavbě nižšího jižního křídla. Krátce před svou smrtí zahájil Adolf Vratislav vrcholně barokní etapu přestavby, kdy došlo k renovaci reprezentačních prostor v severním křídle a pokojů v křídle východním, naopak obytné místnosti v západním křídle zůstaly v raně barokní podobě, což by odpovídalo opadajícímu zájmu Sternbergů o zásmycký zámek po zakoupení Častolovic v roce 1694.⁶¹ Leopoldův otec po převzetí správy svých panství v roce 1899 zahájil také modernizaci zámku Zásmyky a jeho okolí. Vzhledem k tomu, že prostory hlavní budovy zámku naprosto nevyhovovaly potřebám počínajícího 20. století, především postrádaly koupelny a toalety, nechal Leopold Sternberg starší v roce 1909 přistavět moderní byt v 1. patře předzámčí,⁶² který se později stal domovem jeho syna Leopolda. Byt o čtyřech ložnicích, salonu, jídelně, pracovně a koupelně,⁶³ mladému bývalému hraběti jistě vyhovoval. Cecilia Sternbergová hovořila sice o „kouzelném zahradním domku,“ který svému synovi zařídila matka, ale zcela jistě se jedná o ten a samý objekt. „Nábytek, obrazy, stolní a ložní prádlo a další nezbytnosti pocházely z Častolovic. Bylo tam dost místa i pro hosty a vzniklo z toho rozkošné obydlí, kde jsem později žila první léta po svatbě moc šťastně.“⁶⁴ Samotný Leopold zde musel nechat přistavět garáže pro minimálně dva automobily, kdy panské auto značky Packard mělo svého šoféra, druhé vozidlo bylo

⁵⁸ Cit. dle: Tamtéž, s. 104.

⁵⁹ JOUZOVÁ, Miroslava-JOUZA, Ladislav: Adolf Vratislav ze Šternberka jako stavebník pražského paláce na Malé Straně a barokního areálu v Zásmykách. In: Život pražských paláců. Šlechtické paláce jako součást městského organismu od středověku na práh moderní doby. Praha 2009, s. 197.

⁶⁰ Mladší syn Jana Rudolfa ze Šternberka, vstoupil v 50. letech 17. století do služeb budoucího císaře Leopolda I., což příznivě ovlivnilo jeho následující dvorskou kariéru: od roku 1659 viceprezident apelačního soudu, 1667-1678 místokancléř české dvorské kanceláře, 1678-1685 nejvyšší zemský sudí v Čechách, 1685-1703 nejvyšší purkrabí Království českého. Stal se rovněž rytířem Řádu zlatého rouna v roce 1687. (In: JOUZOVÁ, M.-JOUZA, L.: Adolf Vratislav ze Šternberka jako stavebník pražského paláce na Malé Straně a barokního areálu v Zásmykách, s. 204-205.)

⁶¹ JOUZOVÁ, M. – JOUZA, L.: Adolf Vratislav ze Šternberka jako stavebník pražského paláce na Malé Straně a barokního areálu v Zásmykách, s. 210-211.

⁶² HOZNAUEROVÁ, L.: Historie Zásmyk, s. 132; Po vzniku Československé republiky došlo k inventarizaci na zámku a budovu uzavřeli. (Tamtéž, s. 171.)

⁶³ Tamtéž, s. 175.

⁶⁴ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 14.

ponecháno v užívání nadlesnímu.⁶⁵ Tato rekonstrukce a doklad, že se na zásmuckém velkostatku vyskytovaly automobily, svědčí o Leopoldově zájmu o tento moderní druh šlechtické zábavy, ač sám nemohl být aktivním řidičem. Když se po otcově smrti v roce 1937 stal Leopold hlavou rodiny, přestěhoval se podle tradice do Častolovic a na Zásmuky zajížděl pouze na kontroly a jednání se stanoveným ředitelem velkostatku.⁶⁶

12. února 1942 byl ustanoven vnuceným správcem na zásmuckém velkostatku plukovník Werner von Würfel, rakouský šlechtic a válečný veterán, a o rok později nechal do 1. patra zámku přestěhovat vojenský archiv 1. SS tankové divize „Adolf Hitler“. V přízemí našla ubytovací prostory posádka, která měla archiv hlídat a skládala se z válečných rekonvalescentů. V roce 1944 vznikl v salonu požár, který ohrozil velkou část dokumentů, ale ty nakonec ve velké většině byly stejně spáleny krátce před koncem války na nádvoří.⁶⁷ Situace ohledně správy velkostatku se navrátila víceméně do zaběhnutých předválečných kolejí, ale Leopold Sternberg musel souhlasit s dočasným pronájmem zámku pro účely československé armády.⁶⁸ Libuše Hoznauerová ve své knize uveřejnila vzpomínku jednoho pamětníka, který v mládí se skupinou dalších přátel požádal Leopolda Sternberga, zda by nemohli v létě na nádvoří zámku uspořádat dožínkovou slavnost. Leopold souhlasil a osobně jim otevřel i velký salon. „Tam byl dřevěný kazetový strop, stěny obložené dřevem, mramorový krb a spousta nábytku potažená povlaky. Hrabě začal stahovat bílé povlaky z nábytku a byl velmi smutný. Vysvětloval, že se chystá do lázní, a proto byl salon takto zaopatřen. Hlavně měl starost, aby se během jeho nepřítomnosti věci zachovaly v pořádku. Asi se chystal na emigraci.“⁶⁹ Pokud bychom měli věřit této historce, muselo by se jednat o rok 1948, kdy se skutečně Leopold chystal navždy opustit republiku pod záminkou léčebného pobytu ve francouzských lázních, a nikoli o Sibřinky o rok dříve, jak uvádí L. Hoznauerová.

Ještě v americké emigraci si bývalý hrabě vzpomínal, jak v Zásmukách vysázal nové aleje se stovkami třešní, které „před očima rostly, kvetly a nesly ovoce.“ Tehdy Cecilii Sternbergové došlo, že „Leopold nikdy nepřestane tesknit po své ztracené půdě.“⁷⁰

---

⁶⁵ HOZNAUEROVÁ, L.: Historie Zásmuk, s. 176.

⁶⁶ Tamtéž, s. 134.

⁶⁷ Tamtéž, s. 224.

⁶⁸ HOZNAUEROVÁ, L.: Historie Zásmuk. Pokračování, s. 65.

⁶⁹ Citováno v HOZNAUEROVÁ, L.: Historie Zásmuk, s. 238.

⁷⁰ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 428.

1.3 Častolovice

Zámek v Častolovicích hrabě Adolf Vratislav ze Šternberka zakoupil roku 1694 od Tomáše Černína z Chudenic a učinil jej hlavním rodinným sídlem. V roce 1701 byl císařem Leopoldem I. potvrzen vznik rodinného fideikomisu Častolovice-Zásmuky, který zanikl až v r. 1926, kdy československý stát právně fideikomisy zrušil. Cecilie Sternbergová ještě po letech na zámek vzpomínala jako na velmi působivý, ale tak rozlehlý, že si ani nepamatovala, „kolik tam bylo pokojů; z rozsáhlých přízemních prostor vyhrazených služebnictvu jsem znala pokoj své komorné a v kuchyni jsem se ocitla jen jedenkrát, když si kuchař nešťastnou náhodou usekl prst a můj choť byl zrovna pryč.(...) Společenská část našeho křídla pozůstávala z haly, pěti různě velkých salónů, dvou jídelen – jedné zimní, jedné letní -, knihovny a kaple, (...). S kaplí sousedil takzvaný Velký sál, deset metrů široký a třicet dlouhý, s prostornými vyřezávanými kamennými krby z obou stran. Celou stěnu mezi vysokými okny zabíraly rodinné portréty – stovky Sternbergů v brnění nebo dobových oděvech. Podlahu zde tvořily parkety, s hvězdami zasazenými do čtverců stejné velikosti jako obrazy na jedinečném vykládaném stropu, na něž se materiál přivázel povozy z Itálie, když se v šestnáctém století zámek stavěl. Tyto obrazy v ozdobných rámech zobrazovaly příběhy ze Starého a Nového zákona. Zde se konaly hlavní společenské události.“⁷¹

Stalo se pravidlem, že na Častolovicích sídlil majorátní pán, v Zásmukách hospodařil jeho dědic. Od roku 1899 žil v Častolovicích hrabě Leopold Albert, otec Leopolda Sternberga. Když v dubnu 1937 bývalý hrabě v Brně zemřel, přestěhoval se Leopold se svou rodinou ze Zásmuk do Častolovic. Cecilie si vybavovala, že brzy po přestěhování začala s výraznými úpravami interiéru zámku, který naprosto neodpovídal jejich vkusu. „Tchán s tchyní se řídili vkusem své doby: všechno muselo vypadat velmi anglicky. Nábytek byl převážně potažen kretonem s velkými vetkanými růžemi stolistými a stejná látka tvořila závěsy na oknech. Všechny postele byly edvardovské klece z nablýskané mosazi a v každém salónu překážely stolky, na nichž stály fotografie ve stříbrných rámečcích, bronzové nicotnůstky, ba dokonce i sádrové sošky – to vše v sídle, kde převažovala čistá renesance!“⁷² K renesančnímu stylu se zámecký komplex vrátil až za rodičů Leopolda Sternberga, kdy nechali odstranit předchozí novogotické přístavby z doby Jaroslava ze Šternberka. Manželé Leopold s Cecilíí již zde měli každý svou ložnici a koupelnu, Dianin pokoj se nacházel „dost daleko“ od pokojů rodičů a navíc se o ní vždy starala nějaká chůva nebo opatrovatelka,⁷³ což

---

⁷¹ Cit. dle: Tamtéž, s. 17-18.

⁷² Cit. dle: Tamtéž, s. 120.

⁷³ Tamtéž, s. 48.

oběma, Leopoldovi i Cecilii, zaručovalo značné soukromí. Rovněž jim to umožňovalo se i po narození dcery věnovat společensky aktivnímu životu, jaký doposud vedli.

Stejně jako zasmucký velkostatek se zámek v roce 1942 i Častolovice obsadili Němci. Po válce byly na pouhé tři roky navraceny zpět Sternbergům, kteří se sem zase vraceli jako na své letní sídlo. V roce 1948 ovšem po emigraci Leopolda Sternberga do zahraničí zámek připadl státu. Západní část objektu státní správa zpřístupnila veřejnosti, ve východním křídle našly své prostory učiliště Kovoslužby s internátem.⁷⁴ V dalších místnostech měla depozitáře Národní památková péče. V roce 1992 Častolovice restituovala Leopoldova jediná dcera, Diana Phipps Sternbergová.

Když Častolovice naposledy opouštěli, napadlo Cecilii, aby z rámu vyňala anglické tisky, jejichž sběr byl v době Leopoldových rodičů velmi módní, a nahradila je jinými anglickými časopisy, aby tento čin zůstal před případným prokomunistickým služebnictvem utajen. Bylo jim totiž řečeno, „že všechno na zámku patří teď státu a že musí dbát, abychom si z toho nic neodnesli.“⁷⁵

1.4 Pražský byt

Sternbergovi si během válečných let pronajali byt v paláci maltézskeho velkopřevorství, který si posléze ponechali v pronájmu až do léta 1948, kdy emigrovali. Sídlu maltézskeho řádu se nachází na Malé Straně, na Velkopřevorském náměstí nedaleko Karlova mostu. „Z paláce se vycházelo do rozlehlého nádvoří kolem vrátnice pana Raka. (...) Za vstupním prostorem začínalo široké, ozdobně vytesávané kamenné schodiště, které vedlo napravo k našemu apartmá. Končilo arkýřem nad tím prostorným nádvořím, lemovaným v několika patrech nad sebou pavlačemi, za nimiž byly dvou- a třípokoje byty. Tam bydlely hlavně dělnické rodiny. Naše apartmá sousedilo se skvostnými společenskými sály maltézskeho rytířů, kde to bylo samý rudý samet a zlacené ostění, a také tam byly moc krásné goblény. V prvních dobách, kdy jsme si ten byteček pronajali, mohli jsme ty sály příležitostně používat na večírky (...) Celé naše apartmá pozůstávalo ze čtyř místností. (...) Dítě a vychovatelka bydlely zvlášť v jednom z těch pavlačových bytů, stejně jako moje komorná. (...) Já měla malou ložničku, vešla se tam jen široká postel s purpurovými vyšíványi nebesy

---

⁷⁴ JUŘÍK, P.: Šternberkové, s. 155.

⁷⁵ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 435.

po nějakém arcibiskupovi, dvě židle a prádelník. Ale když jsme pořádali večírky, bývalo v bytě až dvacet lidí.⁷⁶

1.5 vojenská kariéra

Leopoldův bratranec z Českého Šternberku Jiří Douglas patřil k 13. dragounům prince Evžena Savojského. Před odjezdem na frontu musel celý pluk absolvovat výcvik v Postoloprtech. Zde mladý hrabě trávil svůj volný čas v důstojnickém klubu, navštěvoval městské lázně a dokonce mohl přijímat i návštěvy, když za ním přijela matka se sestrou Marií Gabrielou. Počátkem října 1914 následoval přesun regimentu do oblasti Haliče, kde poté setrval až do uzavření tzv. brestlitevského míru v březnu 1918.⁷⁷ Na rozdíl od svého častolovického příbuzného se Jiří Douglas vyhnul vážnějším zraněním, ale stejně jako on byl za zásluhy několikrát oceněn: v květnu 1915 obdržel bronzovou Vojenskou záslužnou medaili, tzv. *Signum Laudis*,⁷⁸ a na podzim o dva roky později i stříbrné.⁷⁹ I přesto se snažil o dosažení propuštění, k čemuž nakonec po delším průtahu došlo v květnu 1918. Neúčastnil se tak přesunu svého pluku na italskou frontu, což mu pravděpodobně zachránilo život.⁸⁰

„V armádě a u dvora platil nepsaný zákon, že nejstarší synové předních šlechtických rodů nebyvali vystavováni nebezpečí v bojích na frontě; Leopold však v souladu se svým nezodpovědným počínáním se přihlásil k 9. dragounskému pluku a po velmi krátkém výcviku byl poslán na ruskou frontu.“⁸¹ Toto prohlášení Cecilie Sternbergové, které v rámci svých pamětí vyjádřila mnoho let po skončení první světové války, můžeme pokládat za učebnicový příklad toho, jak kriticky nepřijímat všechny informace uváděné ve vzpomínkové literatuře. Nejenže zde uvedla mylné číslo Leopoldova regimentu (místo 6. uvádí 9. dragounský regiment), ale především rozhodnutí narukovat v pozici nejstaršího syna, tedy dědice rodinného majetku, zveličuje. Prvorození synové rakousko-uherské aristokracie se vojenské službě nevyhýbali, pokud nešlo o samotné hlavy rodů,⁸² ve většině případů naopak do

---

⁷⁶ Cit. dle: Tamtéž, s. 191-193.

⁷⁷ ZEMANOVÁ, J.: Jiří Douglas Sternberg, s. 32.

⁷⁸ Tento druh ocenění zavedl roku 1890 rakouský císař František Josef I., jako vyjádření „Nejvyššího pochvalného uznání za mimořádné činy v době válečné, nebo Nejvyšší spokojenosti za vynikající službu v dobách mírových.“ Medaile z doby válečné byly nošeny na náprsní trojúhelníkové červenobílé stuze. (In: KOLÁČNÝ, Ivan: Řády a vyznamenání Habsburské monarchie. Praha 2006, s. 251-252.)

⁷⁹ ZEMANOVÁ, J.: Jiří Douglas Sternberg, s. 33-34.

⁸⁰ Tamtéž, s. 34.

⁸¹ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 12.

⁸² Ale ani pozice majorátního pána nezabránila knížeti Josefu Colloredo-Mannsfeldovi, aby nevstoupil do služeb rakousko-uherské armády a jako řidič automobilu nestrávil tři roky ve válečné vřavě. Srov. HOŘEJŠ, M.: První světovou válkou za volantem automobilu.

různých regimentů vstupovali dobrovolně.⁸³ Důvod zcela výstižně shrnul Vladimír Votýpka: „Císaři přísahal věrnost, a když jej císař povolal do zbraně, s naprostou samozřejmostí uposlechl. Porušit přísahu bylo pro něj totéž, ne-li horší jako ztratit čest, ztratit tvář.“⁸⁴

Nejstarší syn tajného rady Leopolda Sternberga se stejným jménem narukoval do rakousko-uherské armády dobrovolně v prosinci roku 1914 a brzy v hodnosti kadeta v záloze dragounského regimentu č. 6 zasáhl do bojů. Nevedl si nijak bojácně, jelikož mu byla počátkem června udělena stříbrná Medaile za zásluhy v boji proti nepříteli, tzv. *Signum laudis*.⁸⁵ Aktivita v přední bojové linii ovšem vedla bohužel také k prvním zranění. To utrpěl během bitvy na severním bojišti.⁸⁶ „Uhnul včas kozácké šavli, takže ho jen škrábla na hrudi,“⁸⁷ uvedla Cecilie ve svých vzpomínkách, ale další zdroje o charakteru poranění mlčí. Leopold byl převezen do nemocnice v Brně a odtud byl propuštěn do domácího léčení k rodičům do Častolovic.⁸⁸ V říjnu 1915 byl již Leopold natolik zotaven, aby se mohl zúčastnit svatby svého nadřízeného hraběte Wilhelma von Starhemberg, bratra známého knížete Ernsta Rüdiger von Starhemberg,⁸⁹ se Sophií Kast von Ebelsberg, dcerou svobodného pána Johanna Kasta von Ebelsberg. Během bojů muselo mezi oběma muži dojít k navázání užšího přátelství, jelikož si Wilhelm vybral Leopolda za jednoho ze dvou svědků svatebního obřadu.⁹⁰

Po zranění následovalo udělení stříbrné Medaile za statečnost pro důstojníky 2. třídy,⁹¹ počátkem následujícího roku rovněž i velkovévodský meklenbursko-schwerinský vojenský kříž 2. třídy.⁹² V březnu byl Leopold povýšen z hodnosti praporčíka (*Fähnrich*) na poručíka (*Leutnant*).⁹³

---

⁸³ WINKELHOFEROVÁ, M.: *Šlechtictví zavazuje*, s. 217.

⁸⁴ Cit. dle: VOTÝPKA, Vladimír. *Aristokrat. Život Zdeňka Sternberga*. Praha/Litomyšl 2010, s. 36.

⁸⁵ *Sport und Salon* 12.6.1915, s. 4; *Prager Tagblatt* 30.6.1915, s. 14; *Reichspost* 1.7.1915, s. 7; *Fremden Blatt* 1.7.1915, s. 8.

⁸⁶ *Sport und Salon* 3.7.1915, s. 4. *Deník Grazer Tagblatt* (1.7.1915, s. 14) uvádí jako místo zranění jižní frontu, ale vzhledem k tomu, že zde za zraněného označil „frühere Abgeordnete“, tedy bývalého poslance Leopolda Sternberga, což mohl být jedině jeho otec, zdá se věrohodnější informovanost periodika *Sport und Salon*.

⁸⁷ STERNBERGOVÁ, Cecilia: C., s. 12.

⁸⁸ *Prager Tagblatt* 30.6.1915, s. 14; *Reichspost* 1.7.1915, s. 7; *Fremden Blatt* 1.7.1915, s. 8; *Sport und Salon* 3.7.1915, s. 4.

⁸⁹ Ovšem ani Wilhelm nepatřil k neznámým osobám. *Sport und Salon* jej označil za jednoho z nejelegantnějších jezdeckých důstojníků rakousko-uherské armády a především vyzvedl jeho výkon, kdy v koňském sedle zvítězil na trati mezi Vídní a Berlínem. (*Sport und Salon* 16.11.1915, s. 9.)

⁹⁰ *Neue Freie Presse* 10.10.1915, s. 13; *Fremden Blatt* 10.10.1915, s. 7; *Sport und Salon* 16.11.1915, s. 9.

⁹¹ *Wiener Zeitung* 14.8.1915, s. 3.

⁹² *Pester Lloyd* 5.2.1916, s. 9; *Neue Freie Presse* 6.2.1916, s. 32; *Wiener Landwirtschaftliche Zeitung* 15.3.1916, s. 3.

⁹³ *Fremden Blatt* 23.3.1916, s. 12; *Reichspost* 23.3.1916, s. 9; *Wiener Zeitung* 23.3.1916, s. 4; *Pester Lloyd* 26.3.1916, s. 6; *Salzburger Chronik* 30.3.1916, s. 3; *Wiener Landwirtschaftliche Zeitung* 29.4.1916, s. 4; *Pester Lloyd* 18.12.1916, s. 6; *Wiener Zeitung* 24.1.1917, s. 2.

Ve stejné době, na jaře roku 1916, byl jmenován jednoročním členem rakouského Jockey-Clubu.⁹⁴ Za tímto krokem můžeme vidět ocenění Leopoldovy chrabrosti jeho otcem, který již členem klubu byl. Leopold v této době již splňoval podmínku věkové hranice 19 let a jeho otec byl jistě jedním ze dvou potřebných členů, kteří se za kandidáta na členství museli zaručit.⁹⁵ Že se jednalo jen o roční členství, bychom mohli přičíst šetrnosti Leopolda Sternberga staršího z obav vyplývajících z válečné doby a synova působení na frontě. O prodloužení členství sledovaný rakouský tisk již neinformoval, ale z Leopoldových zálib se dá usuzovat, že i po válce byl členem tohoto prestižního klubu.

Následujícího roku byl v létě Leopold Sternberg opět těžce zraněn. Jako důstojník u kulometné jednotky byl během boje na východní frontě nedaleko Vale Putna zasažen do stehna.⁹⁶ Šrapnel mu dolní končetinu poškodil do té míry, že následná rekonvalescence jej již do bojů nepustila a naopak byl v červnu roku 1918 z aktivní služby propuštěn.⁹⁷ Cecilie se ve svých vzpomínkách v souvislosti se setkáním s německým maršálem Paulem von Hindenburgem zmínila, že Leopold obdržel zlatou medaili za odvalu,⁹⁸ ale v žádném jiném dochovaném prameni Leopoldovo jméno nefiguruje. Ještě před Leopoldovým propuštěním z aktivní služby ale muselo dojít k jeho povýšení, avšak ani tisk, ani Leopoldova důstojnická složka se k tomu blíže nevyjadřují. Když byl roku 1922 vymazán ze stavu důstojníků československé armády, „jelikož nepodal přihlášku a [byl tak] zařazen jako prostý vojín k čs. jezd. pl.“, nalézal se již v hodnosti nadporučíka.⁹⁹

Po mnoha letech Leopold své manželce vyprávěl, jak zraněná noha nevábně zapáchala, a pro vyčištění rány lékaři užívali červů. Že nedošlo k lékaři navrhované amputaci končetiny, bylo pouze díky zásahu jeho matky, která jim to zkrátka nedovolila.¹⁰⁰ Leopoldův strýc, známý politik Vojtěch Václav Sternberg se v souvislosti s negativní tiskovou kampaní Arbeiter-Zeitung vůči své osobě i rodině vyjádřil, že je pro něj nepochopitelné pohrdání a výsměch zmiňovaného periodika vůči jeho mladému synovci, který dobrovolně narukoval jako osmnáctiletý chlapec a byl těžce raněn do té míry, že se pohyboval mezi životem a smrtí

---

⁹⁴ Sport und Salon 23.5.1916, s. 10.

⁹⁵ KRAMPEROVÁ, P.: „...A musí umět jezdit především na koni a pak teprve na gramatice.“, s. 71.

⁹⁶ Fremden Blatt 17.8.1917, s. 8; Österreichische Volks-Zeitung 17.8.1917, s. 6; Sport und Salon 26.8.1917, s. 7-8; Neue Freie Presse 17.8.1917, s. 6; Neues Wiener Journal 17.8.1917, s. 6; Neues Wiener Tagblatt 17.8.1917, s. 11; Reichspost 17.8.1917, s. 7; Neuigkeits Welt-Blatt 18.8.1917, s. 7; Wiener Landwirtschaftliche Zeitung 14.11.1917, s. 3.

⁹⁷ Wiener Zeitung 16.6.1918, s. 23.

⁹⁸ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 78.

⁹⁹ VHA, Kmenový důstojnický list.

¹⁰⁰ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 13.

po dobu deseti měsíců na lůžku.¹⁰¹ K tlumení bolesti bylo lékaři předepsáno užívání morfia, ale Leopold si na něj vytvořil tak silnou závislost, že brzy vyžadoval i pět injekcí denně. Aby se předešlo předávkování, lékaři ve spolupráci s Leopoldovou matkou nahradili morfium solným roztokem a „na povzbuzenou mu dávali obrovské dávky alkoholu.“¹⁰² S následky zranění se Leopold následně potýkal po celý život. Silně napadal na poraněnou nohu, která zůstala po zotavení kratší a na první pohled méně osvalená, proto při chůzi užíval často robustní hole.

O tom, jaký byl Leopoldův život na frontě, máme pouze jedinou informaci zprostředkovanou jeho manželkou. Leopold se podle ní „přesouval sem a tam se svým regimentem, přičemž s sebou vozil vlastní stan, vanu, zásobu šampaňského, komorníka a často i nějakou tu milenku.“¹⁰³ Zprávy z jiného zdroje se ovšem nedochovaly. Nevíme, kolikrát byl uvolněn na dovolenou, jak tento do té doby největší vojenský konflikt prožíval. Ze vzpomínek jeho bratrance Jiřího Douglase, které se uchovaly ve formě válečného deníku, víme, že důstojníci jeho regimentu trávili např. vánoční svátky společně v kasinu, kde měli dokonce nazdobený vánoční stromeček s menší nadílkou a podávalo se šampaňské. O půlnoci se rovněž sloužila mše.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ Salzburger Chronik 2.5.1917, s. 4.

¹⁰² STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 13.

¹⁰³ Tamtéž, s. 12.

¹⁰⁴ ZEMANOVÁ, J.: Jiří Douglas Sternberg, s. 33.

2. Rodina Leopolda Sternberga

2.1 Rodiče

Leopold Albert, zvaný rovněž Poldi, se narodil 22. října 1865 v Pohořelicích otci Leopoldovi (1811-1899) a matce Louise, rozené princezně Hohenlohe-Bartenstein-Jagstberg (1840-1873). Stejně jako jeho otec byl c. k. komořím, tajným radou a dědičným členem panské sněmovny, navíc se stal čestným rytířem Maltéžského řádu. Ač druhorozený, po smrti o rok staršího bratra Jaroslava v Opatii v roce 1891, stal se dědicem fideikomisu Zásmyky-Častolovice a statků Pohořelice a Malenovice na Moravě a Žirovnice v Čechách, kterou ale prodal roku 1910, aby mohl o pár let později za 5, 5 milionu korun zakoupit panství Kysibl (Giesshübl, dnes obec Stružná) v západních Čechách.¹⁰⁵ Již v roce 1901 prodal pražský malostranský Šternberský palác, ve kterém se dnes nachází prostory Poslanecké sněmovny České republiky. V pamětech svého tchána Cecilie Sternbergová vykreslila jako pozorného, kultivovaného muže se zájmem o umění, milujícího manžela a shovívavého otce ke všem potomkům vyjma nejstaršího syna.¹⁰⁶

Jeho mladším bratrem byl mnohem známější, především díky svému kontroverznímu vystupování, Vojtěch Václav (Adalbert) Sternberg (1868-1930), v rodinné a přátelské společnosti nazývaný Monschi. Jako mladík procestoval exotické kraje Severní a Jižní Afriky, ve 20. letech 20. století navštívil rovněž Severní Ameriku. Toto enfant terrible vídeňské aristokracie šokovalo svým vystupováním v českém zemském sněmu i na říšské radě,¹⁰⁷ za skandální vystupování, kdy byl opakovaně v konfliktu s ostatními členy, ho vyloučili z rakouského Jockey-Klubu a pro své radikální názory proti oficiální politice vládních představitelů musel na čas opustit svůj domov v Rakousku.¹⁰⁸ Mladší sestry spříznily svými sňatky rod Sternbergů s choltickou větví Thun-Hohensteinů¹⁰⁹ a rájeckými Salm-Reifferscheidty.¹¹⁰

---

¹⁰⁵ O datu koupě panství Kysibl se informace rozcházejí. Rok 1918 uvádí jinak zavádějící Pavel Juřík, ale i dobový tisk a Zdeněk Pokluda. Srov. JUŘÍK, P.: Šternberkové, s. 102; Wiener Landwirtschaftliche Zeitung 9.3.1918, s. 6; POKLUDA, Z.: Moravští Šternberkové, s. 241.

¹⁰⁶ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 11.

¹⁰⁷ „(...) díky jeho vtípu a humoru se toto shromáždění často smíchy otřásalo v základech.“ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 68.

¹⁰⁸ K osobnosti Vojtěcha Václava Sternberga vznikla doposud jediná práce, jedná se o bakalářskou práci Ludmily Matouškové na Filozofické fakultě Univerzity Pardubice, která má jistý přínos v přiblížení jeho literární tvorby, ale z rozsáhlého osobního fondu Vojtěcha Václava k jeho politické kariéře nebylo mnoho zpracováno.

¹⁰⁹ Marie Karolina Sternbergová (1867-1892) si v Praze roku 1885 vzala za manžela hraběte Jana Nepomuka Thun-Hohensteina (1857-1921).

¹¹⁰ Eleonora Sternbergová (1873-1960) se r. 1891 provdala za knížete Huga Salm-Reifferscheidta (1863-1903). Čtyři roky po jeho smrti se opět provdala za hraběte Alexandra van der Straten (1882-1949). Po jeho boku se stala výraznou osobností vídeňského společenského života.

20. července 1895 ve Vídni Leopold pojal za ženu hraběnku Franzisku Larisch-Moennich, která postupem času přivedla na svět šest dětí. Franziska Henrietta Larisch-Moennich přišla na svět 2. září 1873 v Karviné jako dcera hraběte Heinricha a hraběnky Henrietty Larisch-Moennich, pocházela tedy z bohatého, ve Slezsku usazeného rodu, jehož rodinné jmění leželo v černouhelných dolech. S titulem dvorní dámy a dámy Hvězdového kříže patřila k předním členkám vysoké vídeňské společnosti.

Hraběnka Franziska zemřela 20. března 1933 ve Vídni a následně byla pohřbena v záměrné rodinné hrobce. Podle Wiener Salonblatt se na jejím pohřbu, který se uskutečnil 22. března ve vídeňském Karlskirche, sešla skoro celá současná společnost, ale kromě manžela, potomků s partnery a sourozenců nikoho nejmenovali.¹¹¹ O necelé dva měsíce později Wiener Zeitung zveřejnilo tradiční výzvu soudu, který vyřizoval hraběnkou pozůstalost, aby se případní oprávnění dědicové ozvali.¹¹² O čtyři roky později svou ženu následoval i Leopold Sternberg. Koncem zimy 1937 se jeho zdravotní stav prudce zhoršil natolik, že musel být hospitalizován v brněnské nemocnici,¹¹³ kde 11. dubna v 72 letech zemřel. I po letech bylo ze vzpomínek snachy Cecilie patrné, jak otřesně na ní působily zvyklosti, které se stále dodržovaly. „Tchán umíral obklopen celou rodinou (...). Netušila jsem, že umírání se v rakouských aristokratických rodinách stále ještě chápe jako událost téměř veřejná. Byli přítomni nejen členové nejužší rodiny, ale i vzdálení příbuzní a přátelé, lékař, kněz samozřejmě, advokát a služebnictvo. Stejně tak se shromáždili předtím kolem umírající tchyně. Stát tam a poslouchat, jak nemocný lapá po dechu ve smrtelném zápase, čekat, jestli ještě nepromluví nebo nevyjeví nějaké přání, přihlížet, jak přijímá poslední pomazání a jak se známá tvář křečovitě stahuje a mění k nepoznání, to byl pro mne otřesný zážitek.“¹¹⁴ Nekrology nebožtíka vždy uváděly v souvislosti s pokrevním příbuzenstvím s bratrem Vojtěchem Václavem, jehož jméno zjevně dosud, i sedm let po smrti, ve veřejnosti rezonovalo.¹¹⁵ Poslední rozloučení s Leopoldem se konalo v místě úmrtí a možná to byl také důvod, proč se jej podle dostupných informací zúčastnili pouze jeho potomci a jediná žijící sestra, Eleonora van der Straten.¹¹⁶ I v souvislosti se soudním vypořádáváním Leopoldovy pozůstalosti byla tiskem uveřejněna výzva o případném kontaktování příslušné instituce.¹¹⁷

¹¹¹ Wiener Salonblatt 26.3.1933, s. 11.

¹¹² Wiener Zeitung 7.5.1933, s. 18.

¹¹³ Wiener Salonblatt 4.4.1937, s. 3.

¹¹⁴ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 119.

¹¹⁵ Salzburger Chronik 13.4.1937, s. 9; Neuigkeits Welt-Blatt 14.4.1937, s. 4.

¹¹⁶ Wiener Salonblatt 18.4.1937, s. 15-16.

¹¹⁷ Wiener Zeitung 28.9.1937, s. 23; Salzburger Chronik 28.9.1937, s. 9.

Po smrti otce vstoupila v platnost rodinná dohoda z května 1925. Obě dcery, Františka Hardeggová a Žofie Radetzká, obdržely podíl v penězích (1 850 000 Kč a doživotní měsíční rentu). Leopold jako nejstarší obdržel dřívější majorát Zásmuky-Častolovice a blízký Červený Hrádek. Druhorozený Jaroslav zdědil moravské panství Malenovice, na které se do budoucna vztahovala pravidla fideikomisní substituce: kdyby Jaroslav zemřel bez potomků, jeho statky by přešly na dalšího bratra - Františka, případně Adama. Kromě možnosti převzetí Malenovic získal třetí syn v pořadí, František, finanční rentu a 1 200 000 Kč jako svůj podíl. Nejmladší Adam se ujal velkostatku v západních Čechách, Kysiblu.¹¹⁸

2.2 Františka Plessenová Hardeggová

6. března 1899 přibyla ke svému o skoro tři roky staršímu bratrovi Leopoldovi malá Františka, které se říkalo zdrobněle Fanny. O jejím dětství a dospívání, stejně jako u všech častolovických sourozenců, se nám bohužel nedochovaly žádné zprávy. Společensky debutovala pravděpodobně, když se po boku matky v posledním předválečném předjaří zúčastnila oslav Blumentag v paláci babičky Henrietty Larischové. Ta svolala své aristokratické přítelkyně z blízkého okolí, aby zařídily záležitosti spojené s danou slavností. Bohužel se nedozvídáme, jaké zvyky tento svátek obsahoval, ale zachoval se nám podrobný přehled vídeňských šlechticů, které v dané oblasti, v tisku označované jako „Rayon XVIII“, žily.¹¹⁹ Časově Blumentag spadal ale do tradice květinového korza v Prátru, nepsané povinnosti šlechty od osmdesátých let 19. století, kterou vymyslela Paulina Metternichová. Na projížďky hlavní alejí, podél které se shromažďovaly i desetitisíce přihlížejících, si všichni příslušníci vyzdobovali své nejlepší kočáry jarními květy.¹²⁰

V létě 1919 přinesl Wiener Salonblatt na své titulní straně fotografii Fanny Sternbergové a v souvisejícím textu ji svým čtenářům představil jako „šarmantní mladou dámu“,¹²¹ dceru populárního páru monarchie a sestru dalších pěti sourozenců.¹²² Jistě byla již pokládána za dívku v nejlepším věku na vdávání, přesto trvalo ještě dalších osm let, než poprvé vstoupila do manželství. Je otázkou, zda důvody byly v ekonomické rovině a otec, na jehož majetku v Československé republice právě probíhala pozemková reforma, nemohl budoucímu zeti nabídnout slušné věno, nebo se příčiny nacházely v nezájmu mladých mužů, kteří mnohdy prošli válečnou vřavou, o ženitbu. Počátkem března roku 1927 se tehdy

¹¹⁸ POKLUDA, Z.: Moravští Šternberkové, s. 242-243.

¹¹⁹ Fremden Blatt 22.4.1914, s. 12; Neues Wiener Tagblatt 23.4.1914, s. 10; Reichspost 23.4.1914, s. 4.

¹²⁰ WINKELHOFEROVÁ, M.: Šlechtictví zavazuje, s. 164.

¹²¹ Cit. dle: Wiener Salonblatt 2.8.1919, s. 3.

¹²² Wiener Salonblatt 2.8.1919, s. 2-3.

osmadvacetiletá Fanny zasnoubila s o rok mladším Johannem Hardeggem, synem hraběte Maximiliana Hardegga a jeho manželky Theresy. Při příležitosti oznámení jejich zasnub uspořádaly obě strany snoubenců několik večírků, ať se jednalo o „čaj o páté“ v palácích Sternbergů a Larischů, či slavnostní déjeneur v salonech Hardeggu nebo v prostorách vídeňského Jockey-klubu.¹²³ 18. května 1927 se na častolovickém zámku konala svatba. Při této příležitosti si nevěsta oblékla nádhernou svatební toaletu od vídeňské firmy G. & E. Spitzer, která byla v té době pravděpodobně mezi aristokraty vyhlášená, jelikož Fanny nebyla první ani poslední hraběnkou, která jejich služeb využila.¹²⁴ Již po roce byl ale jejich „neblahý sňatek anulován.“¹²⁵ Švagrová Cecilie jako jediná podala svědectví o charakteru prvního svazku Františky, sama však žádné konkrétní důvody nesouladu mezi partnery neuvedla. Co bylo skutečnou příčinou rozpadu manželství, se nedozvídáme ani z dobového tisku. O deset let později oznámila Fanny své zasnoubení s baronem Mogensem Plessenem, bratrancem své švagrové Cecilie, a svatba se měla konat v listopadu roku 1937.¹²⁶ Nakonec se možná vlivem politické situace a z úcty k zemřelému otci vzali až 16. března následujícího roku. Cecilia Sternbergová na jejich vztah vzpomínala později takto: „Mogens byl lékař, což bylo v oněch časech povolání pro mladého aristokrata vskutku neobvyklé. Specializoval se na tropické nemoci, krátce po promoci se usadil v Africe a do Evropy se vracel jen zřídkakdy. Při jedné z těchto návštěv přemluvil Fanny, aby tam s ním odjela. Jako zanícená antinacistka se chtěla dostat z Rakouska; zamilovala se do mého bratrance stejně vášnivě jako on do ní, lákaly ji romantické představy o novém životě v srdci černé Afriky, a tak si ho vzala.“¹²⁷

Společenský život Františky Sternbergové se zřejmě nijak nelišil od ostatních společenských vrstevníků. I ona navštěvovala plesy, ať se již jednalo o ples u Ilony Hardeggové počátkem 20. let, kam zamířila spolu se starším bratrem,¹²⁸ či zábavný kotilion¹²⁹ pořádaný manželi Goldschmidt-Rothschildovými v zimní sezóně 1932.¹³⁰ Rovněž byla viděna na čajových dýcháncích pro mladší generaci rakouské aristokracie.¹³¹ Společně s matkou a sourozenci se účastnila lovů na zámku Solca u Karviné, který patřil strýci Hansi

¹²³ Wiener Salonblatt 20.3.1927, s. 5.

¹²⁴ Wiener Salonblatt 12.6.1927, s. 8.

¹²⁵ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 319.

¹²⁶ Wiener Salonblatt 31.10.1937, s. 3.

¹²⁷ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 319.

¹²⁸ Wiener Salonblatt 14.5.1921, s. 2.

¹²⁹ Kotilion (z francouzského cotillon – spodnička) byla společenská hra formou tance spojená s výměnou drobných květinových darů. Kotilionem plesy zpravidla vrcholily. (Srov. WINKELHOFEROVÁ, M.: Šlechtictví zavazuje, s. 229.)

¹³⁰ Wiener Salonblatt 13.3.1932, s. 3.

¹³¹ Wiener Salonblatt 8.2.1925, s. 3-4.

Larischovi.¹³² Počátkem února 1926 další strýc, Friedrich Larisch, pobývajících v té době ve své bavorské venkovské rezidenci v Isartale, pořádal v prostorách mnichovského Pánského klubu taneční večírek pro své známé. Mezi pozvanými se nacházel nejen arcivévoda Max, korunní princ Albrecht Bavorský, knížecí pár Hohenlohe-Schillingfürst, korunní princ Hohenlohe-Schillingfürst-Schönburg s manželkou, kníže Rudolf Kinský s manželkou Elisabeth, nadřízený bratra Leopolda z doby válečné Wilhelm Starhemberg s manželkou, ale také Fanny Sternbergová a další příslušníci německé a rakouské aristokracie. Nejvíce si zábavný kotilion trvající až do ranních hodin následujícího dne užila právě Fanny společně s komtesami Larischovou, Hatzfeldtovou a La Rosée.¹³³ Vzhledem k věku mladé hraběnky, zde byla možná snaha, aby si ve vybrané společnosti našla vhodnou partii k uzavření sňatku.

K jedné z mála činností, ve kterých se mohla příslušnice aristokracie uplatňovat, byla dobročinnost. Tato tradiční aktivita sahala až do dob předbřeznových, ale masovosti a pompéznosti začala dosahovat až koncem 19. století.¹³⁴ Vzhledem k tomu, že matka sourozenců Sternbergových strávila značnou část svého dospělého života v době monarchie, i nadále se věnovala tradičním činnostem šlechtičen, tedy i charitě. A byla to nejstarší dcera, která doprovázela hraběnku Franzisku Sternbergovou na různé charitativní akce pro dobročinné vídeňské spolky a pomáhala s jejich přípravou, v čemž nadále pokračovala i po matčině smrti v roce 1933.¹³⁵

Františka byla rovněž vášnivou sportovkyní. Vynikala především v pólu a tenise. Tak se Fanny objevila v halovém turnaji póla ve Schwarzenberském institutu jezdeckví, což byla společenská i sportovní událost završující zimní sezónu v bývalé metropoli císařství.¹³⁶ Na tenisových dvorcích byla Fanninou největší rivalkou Valerie (Lilly) Dubská, dcera Adolfa Dubského, která ji porazila nejen v červnu 1934 na kurtech vídeňského Polo-Klubu,¹³⁷ ale i o dva roky později na doprovodném turnaji rakouského Derby ve finále smíšených dvojic, kdy se Fanny společně s Rudolfem Hohenlohe museli sklonit před vynikající hrou Lilly Dubské a Karla Mittrowského. Na témže turnaji Fanny Hardeggová obsadila druhou příčku i v singlu, kdy se její přemožitelkou stala bývalá hraběnka Wilczeková.¹³⁸

---

¹³² Wiener Salonblatt 21.7.1923, s. 1-2.

¹³³ Wiener Salonblatt 21.2.1926, s. 4.

¹³⁴ WINKELHOFEROVÁ, M.: Šlechtičtví zavazuje, s. 121-123.

¹³⁵ Wiener Salonblatt 25.5.1930, s. 16; Neues Wiener Journal 19.2.1933, s. 4; Neues Wiener Journal 29.3.1936, s. 8; Neue Freie Presse 30.3.1936, s. 6; Wiener Salonblatt 5.4.1936, s. 4.

¹³⁶ Wiener Salonblatt 28.4.1929, s. 13.

¹³⁷ Wiener Salonblatt 1.7.1934, s. 8.

¹³⁸ Wiener Salonblatt 28.6.1936, s. 7.

I mezi sourozenci Sternbergovými se našli nadšenci automobilového světa. Se závody v motorových vozidlech bylo ovšem spojeno riziko nehod, které mnohdy pro nedostatečnou ochranu posádky vozu končily tragicky.¹³⁹ O tom se mohla Fanny osobně přesvědčit, když 22. května 1935 při zpáteční cestě z Budapešti do Vídně automobil řízený hrabětem Rudolfem Czerninem nedaleko maďarského Gran havaroval. Ať se jednalo o nezvládnutí vozidla v zatáčce,¹⁴⁰ či na přejezdu,¹⁴¹ hrabě ztratil nad vozem kontrolu. V údajně sedmdesátikilometrové rychlosti¹⁴² narazil do místní lokálky převážející dřevo. Síla nárazu byla tak velká, že dva vagóny vykolejily¹⁴³ a hraběcí vůz se dvakrát převrátil, čímž oba cestující pohřbil pod svou konstrukcí. Czernin i Hardeggová byli v bezvědomí vyproštěni a s mnohačetnými poraněními převezeni do Budapešti, kde podstoupili nezbytné operace. Rudolfův stav po poranění hlavy¹⁴⁴ se zdál velmi vážný, zranění Fanny byla vyhodnocena jako „lebensgefährlich“, tedy život ohrožující. Naštěstí se původní zprávy o zranění báze lební nepotvrdily,¹⁴⁵ Fanny utrpěla fraktury obou nohou, z čehož poranění kolena bylo natolik komplikované, že v říjnu téhož roku musela podstoupit ještě jednu bolestivou reoperaci.¹⁴⁶ Otec Leopold Sternberg se v doprovodu mladší dcery Žofie a jejího muže Josefa Radetzského ihned po nehodě vydal do Budapešti, aby mohl zraněnou dceru u nemocničního lůžka navštívit.¹⁴⁷ V průběhu srpna byla Fanny již dostatečně zotavená, aby mohla nemocnici opustit.¹⁴⁸ S následnou rekonvalescencí pravděpodobně souvisel i Františčin léčebný pobyt ve Františkových lázních, který absolvovala v červnu a červenci o dva roky později.¹⁴⁹

Po svatbě s Mogensem Plessenem odjeli manželé společně do Afriky, kde strávili za častého stěhování z pracovních důvodů, celé období druhé světové války. Počátkem 50. let se jim naskytla možnost přestěhovat se do Spojených států. Po složení příslušných lékařských zkoušek získal Mogens Plessen místo v jedné nemocnici v connecticutském Hartfordu. Leopold Sternberg tak mohl opět svou sestru vídat. Ke všem členům své rodiny měl sice vřelý

---

¹³⁹ Srov: HOŘEJŠ, M. – KRÍŽEK, J. a kol: Automobilismus a šlechta v českých zemích 1894-1945. Praha 2012; HOŘEJŠ, M. a kol.: Jiří Kristián Lobkowicz. Praha 2014; HOŘEJŠ, M. - KRÍŽEK, J.: Zámek s vůní benzínu. Praha 2015.

¹⁴⁰ In: Illustrierte Kronen Zeitung 23.5.1935, s. 7; Neue Freie Presse 22.5.1935, s. 6 (Abendblatt); Neuigkeits Welt-Blatt 23.5.1935, s. 11.

¹⁴¹ In: Salzburger Volksblatt 23.5.1935, s. 10.

¹⁴² Vorarlberger Wacht 24.5.1935, s. 4.

¹⁴³ Linzer Tages-Post 22.5.1935, s. 2 (Abendblatt).

¹⁴⁴ Vorarlberger Wacht 24.5.1935, s. 4.

¹⁴⁵ Wiener Salonblatt 1.6.1935, s. 3.

¹⁴⁶ Wiener Salonblatt, 20.10.1935, s. 2.

¹⁴⁷ Neues Wiener Journal 26.5.1935, s. 19; Wiener Salonblatt 1.6.1935, s. 3.

¹⁴⁸ Wiener Salonblatt 28.7.1935, s. 2.

¹⁴⁹ Neues Wiener Journal 30.6.1937, s. 9.

vztah, „ale Fanny, jemu věkově i povahově nejbližší, měl (...) nejraději.“¹⁵⁰ Tomu odpovídají i četné společenské aktivity ve 30. letech, plesy a koňské dostihy, které navštěvovali Františka, Leopold a Cecilie společně. Spolu s bratrem a jeho ženou je spojovala i záliba ve hře bridž.¹⁵¹

Františka se ještě počátkem 60. let měla zdržovat v New Yorku,¹⁵² ale dožila stejně jako její dva mladší bratři v Jižní Africe.¹⁵³ Mimo svého nejstaršího bratra Leopolda měla udržovat blízké styky i se svou sestřenicí z choltické větve Thun Hohensteinů, Ernestine přezdívanou Nesty.¹⁵⁴

2.3 Jaroslav Sternberg

Druhorozený syn přišel na svět 11. dubna 1900 ve Vídni. Bylo mu tedy osmnáct let, když na samém sklonku války nastoupil na Poštovní a telegrafní ředitelství ve Vídni.¹⁵⁵ Jeho další osudy v armádě nástupnického státu monarchie, Československa, je značně nejasný. Ač má na svém epitafu uvedeno, že byl vojínem-důstojnickým čekatelem československé armády,¹⁵⁶ ve Vojenském historickém archivu se jeho složka nenachází.

Ještě před otcovým skolem a vypořádáním dědictví pobýval mladý Jerry, jak se také Jaroslavovi říkalo, v ústraní zámku v Pohořelicích, o čemž svědčí i to, že jej dobová periodika až na výjimky na společenských akcích nezachytila. Soukromí svého moravského sídla opouštěl z důvodu léčebných pobytů v lázních v Karlových Varech¹⁵⁷ a ještě čteněji v drážďanském sanatoriu dr. Lahmanna, kde byla jeho přítomnost zaznamenána na jaře v letech 1928, 1929 a 1932.¹⁵⁸ Takto pravidelné návštěvy lázní měly pravděpodobně spojitost s jistým zraněním, které Jaroslav utrpěl již v dětství a s jehož následky se potýkal po celý život.¹⁵⁹ Na rozdíl od svých starších sourozenců se Jaroslav pravidelně neukazoval na veřejnosti, ale když se tak již stalo, mělo to opodstatněné důvody. Tak jej nalezneme mezi gratulanty k osmdesátinám Olgy Kolowrat-Krakowské,¹⁶⁰ jejíž velkostatek Rychnov nad Kněžnou byl

---

¹⁵⁰ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 489.

¹⁵¹ Wiener Salonblatt 27.3.1932, s. 10; Wiener Salonblatt 26.2.1933, s. 1; Neues Wiener Journal 29.3.1936, s. 8; Neue Freie Presse 30.3.1936, s. 6; Wiener Salonblatt 5.4.1936, s. 4; Wiener Salonblatt 28.4.1929, s. 13; Wiener Salonblatt 26.5.1929, s. 16.

¹⁵² ABS, f. 1. správy, sign. 10056/314 SNB.

¹⁵³ POKLUDA, Z.: Moravští Šternberkové, s. 248.

¹⁵⁴ ABS, f. 1. správy, sign. 10056/314 SNB.

¹⁵⁵ Wiener Zeitung 8.10.1918, s. 4.

¹⁵⁶ POKLUDA, Z.: Moravští Šternberkové, s. 245.

¹⁵⁷ Wiener Salonblatt 20.7.1924, s. 2.

¹⁵⁸ Wiener Salonblatt 1.4.1928, s. 4; Wiener Salonblatt 17.3.1929, s. 7; Wiener Salonblatt 27.3.1932, s. 3.

¹⁵⁹ POKLUDA, Z.: Moravští Šternberkové, s. 245.

¹⁶⁰ Wiener Salonblatt 23.11.1930, s. 2.

v blízkosti Častolovic, stejně jako patřil mezi smuteční hosty při jejím pohřbu o dva roky později.¹⁶¹ Výjimečně se rovněž zúčastnil plesu v hlavním městě Československa, který se konal v únoru roku 1930.¹⁶²

Jaroslav, i přes své zranění, měl stejně jako jeho sourozenci kladný vztah ke sportu. Spolu s mladší sestrou Žofií se poslední srpnový týden roku 1929 zúčastnil úspěšného tenisového turnaje pořádaného na několika moravských zámcích pod záštitou hraběte Mittrowského. Ani jeden ze sourozenců Sternbergových se však neumístil na předních příčkách.¹⁶³

V létě 1925 doprovázel Jaroslav svou matku a sestru Žofií na lov bažantů a zajíců k příbuzným Larischovým na slezské panství.¹⁶⁴ O sedm let později Hans Larisch uspořádal tři různé hony, kterých se účastnilo příbuzenstvo i šlechtičtí přátelé. Třetí honitba byla nazvána „Jugendséjour“, jelikož byla připravena pro mladší generaci pořadatelské rodiny, která se tak měla prakticky pocvičit v povinnostech hostitelů a pánů, respektive paní domu. Mimo Heinricha a Helenu Larischových se tento hon týkal sestřenic Ledeburových, Louise Berchtolda, Johanna Harracha, Ernsta Thuna, Karla Mittrowského, Ferdinanda Kinského a v neposlední řadě i Žofie a Jaroslava Sternbergových.¹⁶⁵

17. srpna 1939 se na sv. Hostýně oženil s Marií Grošovou, dcerou bývalého sekčního šéfa na ministerstvu financí.¹⁶⁶ Klidné manželství je v této době ale nečekalo. Stejně jako starší bratr Leopold i Jaroslav setrval u české národnosti. A stejně jako Leopold, i Jaroslav byl za tento akt stížen německou správou, když jej Němci měli mylně uvedeného jako signatáře prohlášení české šlechty ze září 1938.¹⁶⁷ Nicméně vnucenou správu okupační úřady uvalovaly nakonec i na ty, kteří šlechtické deklarace nepodepsali, či se dokonce přihlásili k německé národnosti, jako tomu bylo v případě Hugo Salm-Reifferscheidta.¹⁶⁸ Na malenovický velkostatek byla tedy 12. února 1942 uvalena německá vnucená správa, Jaroslav s Marií ale

---

¹⁶¹ Wiener Salonblatt 25.9.1932, s. 9-10.

¹⁶² Wiener Salonblatt 1.3.1931, s. 6-7.

¹⁶³ Wiener Salonblatt 15.9.1929, s. 11.

¹⁶⁴ Wiener Salonblatt 13.12.1925, s. 1-2.

¹⁶⁵ Wiener Salonblatt 18.12.1932, s. 7-8.

¹⁶⁶ POKLUDA, Z.: Moravští Šternberkové, s. 243-244.

¹⁶⁷ Dita Jelínková ve své studii, kde odkazuje na údaje advokáta českých šlechticů, dr. Zarnacka, chybně uvádí jméno Leopold, ač již v té době velkostatek patřil Jaroslavovi. Ve své disertační práci jej dokonce považuje za osobu jména Leopold, který se do hledáčku nacistické správy dostal prý jen shodou jména s častolovickým Leopoldem Sternbergem. Srov. JELÍNKOVÁ, D.: Osudy aristokracie v Protektorátu, s. 17; JELÍNKOVÁ, D.: Šlechta v proměnách, s. 265-266.

¹⁶⁸ HOŘEJŠ, M.: Šlechta a nacistická pozemková politika v českých zemích, s. 189; JELÍNKOVÁ, D.: Šlechta v proměnách, s. 264-266.

mohli nadále obývat pohořelický zámek. 4. února 1943 Jaroslav po vleklých zdravotních problémech, údajně způsobených zraněním v mládí, zemřel.¹⁶⁹

Po druhé světové válce došlo k soudní při ohledně dědictví velkostatku Malenovice. Již v říjnu 1937 se Leopoldovi potomci domluvili, že se na příště bude uplatňovat fideikomisní pravidlo následujícího nejstaršího mužského potomka i na malenovické panství. Protože Jaroslav skutečně zemřel, aniž by měl vlastního syna, podle dohody nyní měla správa připadnout v pořadí třetímu bratrovi, Františkovi. Jaroslav se držel při sepisování své poslední vůle rodinné domluvy a své ženě Marii odkázal čtvrtinu jmění, která byla jeho osobním vlastnictvím.¹⁷⁰ Komplikované řízení, v němž bylo o výsledku rozhodnuto předem z politických důvodů,¹⁷¹ skončilo těsně před „Vítězných únorem“. František, rodinnou smlouvou designovaný dědic, kterému přitěžovala osobní nepřítomnost na území republiky, byl československými úřady prohlášen za občana německé národnosti a majetek tak podléhal konfiskaci podle Benešových dekretů. Mariin dědický podíl, který se shodoval s panstvím Pohořelice, byl z konfiskace vyňat a předán vdově.¹⁷² Toho si však dlouho neužila, jelikož jí byl posléze znárodněn a nakonec se v roce 1950 musela z pohořelického zámku vystěhovat. Zamířila pravděpodobně do Prahy ke svému synovci. Zde se totiž nacházela v roce 1961, kdy byl agent komunistického ministerstva vnitra zpraven o tom, že měla být prostřednictvím sestřence Ernestiny Thun Hohensteinové¹⁷³ z choltické větve kontaktována svým švagrem Františkem.¹⁷⁴ Je poměrně zvláštní, že se tehdy šedesátiletý František pokusil navázat kontakt s vdovou po svém bratrovi, o jejichž předchozích vztazích nemáme žádné doklady a dá se předpokládat, že se sotva kdy potkali. František se po celou dobu bratrova manželství pravděpodobně nacházel v zahraničí, odkud se nevrátil ani kvůli soudnímu procesu ohledně malenovického velkostatku. Ani tajný agent jejich vztah nepovažoval za kladný. „Oba jsou dědici pozůstalosti zemřelého Jaroslava a snad z těchto důvodů nebyl mezi nimi nikdy upřímný a poctivý vztah. Jeden žárlil na druhého. Oba totiž počítají po léta s tím, že malenovické panství – a další šternberský majetek – dostanou jednou nazpět. Marie Št. je rozená Grošová, z rodiny někdejšího pražského primátora (posledního za Rakouska), není tedy původem šlechtična a to Františkovi Št. vždycky vadilo.“¹⁷⁵ V této době rovněž Marie

---

¹⁶⁹ POKLUDA, Z.: Moravští Šternberkové, s. 245.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 245.

¹⁷¹ Předseda ONV ve Zlíně na příkaz z ústředí dokonce vyvěsil konfiskační vyhlášku, kde byla uvedena národnost Jaroslava Sternberga jako německo-maďarská! (In: Tamtéž, s. 246.)

¹⁷² Tamtéž, s. 245-249.

¹⁷³ Zcela určitě se jednalo o Ernestine Marii Luisu Thun- Hohensteinovou, která zemřela v Praze 22.6.1969. Dostupné na <http://genealogy.euweb.cz/thun/thun8.html#JN> [citováno 2017-01-22]

¹⁷⁴ ABS, f. 1. správy, sign. 10056/314 SNB.

¹⁷⁵ Cit. dle: Tamtéž.

Sternbergová oslepla na jedno oko a procházela finanční krizí.¹⁷⁶ Možná právě špatná životní situace a pravděpodobná frustrace jí vedla k bližší spolupráci s komunistickou Státní bezpečností, která se projevila v akci Zpěvačka.¹⁷⁷

2.4 František Sternberg

František se narodil 16. července 1901 na častolovickém zámku jako třetí syn v pořadí. Československé tajné služby jej v 60. letech minulého století charakterizovaly takto: „Byl velmi vysoký, silný, urostlý muž, požívačný, flamendr a dobrodruh. Avšak člověk nesmírně schopný, který dovedl vydělat ve zbrojařině hotové království, avšak vždy je utratil. Byl po celé Evropě proslulý milostnými aférami,“ přestože byl považován za bigotního katolíka, který měl velké morální problémy s rozvody.¹⁷⁸ Vystudoval vysokou školu, na rozdíl od svých dvou starších bratrů, a jako strojní inženýr získal místo ve zbrojařských Škodových závodech. V meziválečném období zastupoval tuto firmu mnoho let v zahraničí, po nejvíce na Dálném Východě, ve městech Charbin a Šanghaj.¹⁷⁹

Příčinou odjezdu mladého hraběte do takto exotických a především vzdálených končin ovšem nemusely být pouze obchody s tamějšími vládami. František měl, podobně jako jeho nejstarší bratr, sklon k požitkářskému způsobu života, což však vedlo k velkým dluhům. Dluhy u mladých aristokratů bývaly tolerovány již za monarchie, pokud ovšem nedocházelo k osobním bankrotům.¹⁸⁰ Vzhledem ke konečné výši dlužné částky, se právě k takovému stavu schylovalo. Byla to matka, hraběnka Franziska Sternbergová, která díky svému bohatství mohla Františkovy dluhy pokrývat z vlastních peněz. Ovšem ani to nestačilo uspokojovat řady věřitelů a na Františka bylo podáno několik trestních oznámení, která nutně vedla k vydání zatykače a Františkovu odchodu z Vídně na častolovický zámek. Wiener Sonn- und Montags Zeitung sice uvedl, že Františkovy problémy ve Vídni byly důvodem toho, že se zde ve vší tichosti konal pohřeb hraběnky Sternbergové, když v březnu 1933 zemřela, aby se jej mohl rovněž i on zúčastnit.¹⁸¹ Toto tvrzení je ovšem v rozporu s informacemi, které přinesl společenský magazín Wiener Salonblatt, ve kterém se uvádělo, že se na pohřbu hraběnky Sternbergové sešla skoro úplná vídeňská společnost.¹⁸² Jeho přítomnost ve městě rovněž neunikla jinému vídeňskému deníku, který zprávu o příjezdu

¹⁷⁶ ABS, f. 1. správy, sign. 10056/314 SNB.

¹⁷⁷ ABS, historický fond, H-350/17973 MV; Více o tomto případě DOLEŽALOVÁ, Ivana: Politické procesy v Československu. Akce „Zpěvačka“. Diplomová práce. Praha 2016.

¹⁷⁸ ABS, f. 1. správy, sign. 10056/314 SNB.

¹⁷⁹ Tamtéž.

¹⁸⁰ WINKELHOFEROVÁ, M.: Šlechtictví zavazuje, s. 192.

¹⁸¹ Wiener Sonn- und Montags-Zeitung 8.5.1933, s. 5.

¹⁸² Wiener Salonblatt 26.3.1933, s. 11.

bratrů Františka a Jaroslava otiskl právě v době hraběncina skonu.¹⁸³ Věřitelé, vesměs z řad vídeňských hoteliérů, klenotníků a vinařů, kteří v souhrnu po mladém Sternbergovi požadovali na 200 000 šilinků, nemohli být uspokojeni z Františkovy části dědictví po bohaté matce, jelikož ten byl v její závěti opomenut s tím, že svůj díl dvojnásobně obdržel ještě za hraběncina života.¹⁸⁴ Konec konců soudní stíhání se Františkovi nevyhýbala ani v pozdějších letech, kdy mu pouze pro neznámé místo pobytu nemohla být doručena soudní nařízení.¹⁸⁵

Za celkem pravděpodobnou hypotézu můžeme považovat tvrzení, že finanční problémy byly příčinou zrušení sňatku Františka s Eleonorou¹⁸⁶ Speyerovou, dcerou spolujeditele bankovního domu Speyer Brothers v New Yorku. Zasnoubení oznámili v létě 1924,¹⁸⁷ uzavření sňatku bylo plánováno na leden následujícího roku v nevěstině domovně ve Spojených státech.¹⁸⁸ Až o několik let později se z jednoho článku uvedeném ve Wiener Sonn- und Montags-Zeitung dozvídáme, že nakonec k naplnění dohodnutého svazku nedošlo, ovšem bez uvedení konkrétních důvodů.¹⁸⁹ Vzhledem k tomu, že se slečna Speyerová společně s rodiči zúčastnila týdnu v Baden-Badenu v roce 1927,¹⁹⁰ nemohlo být příčinou zrušení zasnoubení náhlé úmrtí budoucí nevěsty. Neméně důležitým faktem ovšem je i to, že Speyerovi byli židovského vyznání, a pak by uzavření sňatku mezi římským katolíkem a židovkou mohl být značný problém.

František se svou povahou vůbec velmi podobal nejstaršímu bratrovi Leopoldovi a jeho blízkému příteli Ulrichu Kinskému. Stejně jako oni navštěvoval koňské dostihy a šlechtické lovy (například při honitbě v červenci 1923 u příbuzných Larischů ve Slezsku oslnil svou skvělou střelbou¹⁹¹), ale především propadl automobilům a závodům samotným. Tato vášeň musela značně zatěžovat jeho napjatou finanční situaci, ale především jej několikrát málem připravila o život. Nejprve při jednom z posledních tréninků před závody ve Štýrském Hradci, když tehdy dvaadvacetiletý František seděl vedle Fritze von Zsolnay jako jeho spolujezdec. Řidič na mokré silnici po dvou třetinách trati v jedné serpentíně ztratil kontrolu nad svým mercedesem a vůz porazil dva stromy podél cesty, aby se zastavil až o další v pořadí.¹⁹² Františka náraz vymrštil z automobilu, von Zsolnayho prakticky pohřbily

---

¹⁸³ Neues Wiener Journal 23.3.1933, s. 10.

¹⁸⁴ Die Rote Fahne 9.5.1933, s. 7.

¹⁸⁵ Wiener Zeitung 24.7.1937, s. 13; Wiener Zeitung 25.7.1937, s. 16.

¹⁸⁶ V Prager Tagblatt je uvedena jako Elinor.

¹⁸⁷ Prager Tagblatt 28.6.1924, s. 4.

¹⁸⁸ Wiener Salonblatt 24.8.1924, s. 7-8.

¹⁸⁹ Wiener Sonn- und Montags-Zeitung 8.5.1933, s. 5.

¹⁹⁰ Wiener Salonblatt 18.9.1927, s. 5.

¹⁹¹ Wiener Salonblatt 21.7.1923, s. 1-2.

¹⁹² Wiener Sporttagblatt 12.5.1924, s. 8.

větve obou poražených stromů, ale ani jednomu z automobilových nadšenců se jako zázrakem nic nestalo.¹⁹³ O několik let později tolik štěstí František sice neměl, přesto ani tehdy nedošlo k tragédii. 13. listopadu 1937 narazilo jeho vozidlo, které řídila jistá Luisa Raudnitzová, dcera známého pražského lékaře Kramera, před budovou československého parlamentu do protijedoucí tramvaje. Oba účastníci nehody byli v bezvědomí s vážným otřesem mozku vyproštěni.¹⁹⁴ O následné rekonvalescenci zprávy však zanechány nebyly.

Po německé okupaci českých zemí František našel své uplatnění ve službách Velké Británie, které jej zavedly do Jižní Afriky, kde setrval i po válce. Pracoval i nadále pro anglické zbrojaře „kteří mají výrobní koncese u kterési belgické zbrojovky,“ ale protože projevil přání o změnu svého pracovního působiště, „byl pro znalost mnoha evropských jazyků, také slovanských, přeložen do Belgie.“¹⁹⁵

V jednom z dopisů, které přišly na Leopoldovu newyorskou adresu mezi prvními, František, „který už před válkou odešel do Jižní Afriky, psal, že opět přišel o zaměstnání, a jestli by se mu Leopold v Americe po něčem vhodném nepohlédl.“¹⁹⁶ Pokud se Cecilie ve svých pamětech nemýlila, byl tedy František Sternberg na podzim roku 1948 bez zaměstnání a snad i uvažoval o stěhování na americký kontinent. Možná to byl ale nový pracovní kontrakt s britskými zbrojařskými lobby, co udrželo bývalého hraběte v Jižní Africe, kde se roku 1952 oženil s Irkou Elisabeth Dawsonovou, která 1. června následujícího roku přivedla na svět chlapce Leopolda Františka.¹⁹⁷ Agenturní zpráva III. odboru Ministerstva vnitra nicméně uvádí jako jeho syna jistého Jana, který se stal slavným lékařem v Brazílii, kde vyvinul účinný lék proti tuberkulóze.¹⁹⁸ Tedy pouze František se ve své generaci stal otcem syna, který by se za jiných politických situací býval byl stal dědicem šternberského dědictví.

Údajný Františkův zájem o navázání styků se švagrovou Marií Sternbergovou na počátku 60. let, byl Státní bezpečnosti podezřelý, jak již bylo zmíněno výše.¹⁹⁹ Sama Marie se domnívala, že „František hledá usilovně živý kontakt nejen s ní, ale s naší republikou

---

¹⁹³ Neues Wiener Tagblatt 11.5.1924, s. 10; Allgemeine Automobil-Zeitung 1.6.1924, s. 6.

¹⁹⁴ Der Morgen. Wiener Montagblatt 15.11.1937, s. 2; Salzburger Volksblatt 16.11.1937, s. 8.

¹⁹⁵ ABS, f. 1. správy, sign. 10056/314 SNB.

¹⁹⁶ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 319.

¹⁹⁷ Dostupné na: <http://genealogy.euweb.cz/sternbg/sternbg6.html> [citováno 2017-01-23]

¹⁹⁸ ABS, f. 1. správy, sign. 10056/314 SNB.

¹⁹⁹ Pro zajímavost bych zde ráda uvedla, že osobu Františka Sternberga komunističtí zaměstnanci Ministerstva vnitra velmi špatně identifikovali jako bývalého majitele zámku Zásmuky a Kysibl u Karlových Varů. Ani s jedním z objektů František jako správce či majitel nikdy do styku nepřišel. O Zásmuky se již od dvacátých let staral nejstarší bratr Leopold, Kysibl po smrti otce připadl do vlastnictví nejmladšímu bratrovi Adamovi. V další zprávě je již správně uváděn jako spolumajitel Malenovic a Pohořelic.

vůbec.²⁰⁰ Z blízké rodiny byla Marie jediná, kdo i nadále žil v Československé republice, ale František zde měl mít spoustu známých z předešlých dob.²⁰¹ Agenturní zpráva nicméně tyto osoby dále nerozvádí, takže není možné ověřit, s kým a proč by se chtěl František Sternberg v komunistické zemi stýkat.

2.5 Adam Sternberg

Nejmladšího syna porodila Franziska Sternbergová 15. dubna 1903 ve Vídni. Dochovalo se o něm ještě méně informací než o jeho v ústraní žijícím bratrovi Jaroslavovi. Adam vystudoval práva, ale kde promoval, se můžeme pouze domnívat. Na pražské Karlově univerzitě jej mezi absolventy nenalezneme.²⁰² Vzhledem k tomu, že rodinná sídla se nacházela i na Moravě, je možné, že vystudoval brněnskou Masarykovu univerzitu. Předpokládám, že, kdyby chodil na práva ve Vídni, účastnil by se společenského života ve městě, ale jeho přítomnost není v žádném ze sledovaných periodik zachycena. V zimě 1924 jej sice bylo možné potkat na jisté sportovní akci v Kitzbühlu²⁰³ – o který zimní sport se jednalo, bohužel nevíme – a v lednu o šest let později se účastnil karnevalového plesu pořádaného hraběnkou Ludovicou Ambrózy,²⁰⁴ ale jinak jej společenské rubriky nezaznamenaly. Možná to bylo i tím, že se na nějaký čas uchýlil za svým starším bratrem Františkem do Číny, a vrátil se krátce před anšlusem Rakouska.²⁰⁵ Jestli pak jeho kroky vedly na československé panství Kysibl, které mu připadlo rodinnou dohodou z roku 1925, či jinak, není možné žádnými prameny doložit.

Adam Sternberg měl být po druhé světové válce jako německý státní příslušník vysídlen a jeho velkostatek Kysibl u Karlových Varů převzala národní správa.²⁰⁶ O přiznání německé státní příslušnosti hovoří ale jen dokument Státní bezpečnosti.²⁰⁷ Zda jej k tomuto kroku přivedla skutečná sympatie se sociálně nacionalistickým režimem, či se rozhodl přijmout německou příslušnost z oportunních důvodů, aby mu nebyl zabaven velkostatek, který se nacházel na území Sudet, nemůžeme s jistotou říci. Stejně jako mnozí další aristokratičtí příslušníci, se obával možného vzestupu komunismu (byl členem

---

²⁰⁰ ABS, f. 1. správy, sign. 10056/314 SNB.

²⁰¹ Tamtéž.

²⁰² Seznamy studentů pražských univerzit 1882-1945, dostupné online <http://is.cuni.cz/webapps/archiv/public/?lang=cs> [citováno dne 2017-5-23]

²⁰³ Wiener Salonblatt 1.3.1924, s. 9.

²⁰⁴ Wiener Salonblatt 2.3.1930, s. 5.

²⁰⁵ Neues Wiener Journal 1.2.1938, s. 8.

²⁰⁶ POKLUDA, Z.: Moravští Šternberkové, s. 248.

²⁰⁷ ABS, f. SÚMV, sign. 305-738-1.

Československého spolku pro obranu proti bolševismu²⁰⁸), možná toto byl důvod příklonu ke krajní pravici, která byla považována za ochranu před ideologií na druhé straně politického spektra. Adamův osud se nedá rekonstruovat až do léta 1948, kdy byl 8. června zapsán mezi příchozí do uprchlického tábora v řezenské Goethově škole (Goetheschule). Zde nacházeli útočiště českoslovenští občané, kteří se rozhodli emigrovat ze země z politických důvodů.²⁰⁹ Uvedené údaje o datu a místě narození, vyznání a profesi souhlasí s iniciály nejmladšího bratra Leopolda Sternberga. To mě vede k domněnce, že ještě v roce 1948 nebyl plně vyřešen Adamův národnostní statut a teprve politický vývoj v Československu spojený s převzetím moci komunistickou stranou jej přimělo opustit zemi a nikoli vnucené vysídlení jako německého občana na základě Benešových dekretů. Svou tezi však nemohu nijak pramenně potvrdit. Do stejného uprchlického tábora se na podzim téhož roku dostali i Adamovi bratřenci z Českého Šternberka, bratři Emanuel a Filip.²¹⁰ Ti zde strávili pouhé dva dny, poté jejich cesta směřovala do Ludwigsburgu a dále k příbuzným. Datum a místo odchodu Adama Sternberga ale chybí. Jeho švagrová Cecilie ve svých pamětech uvedla, že se krátce po emigraci nacházel společně s mladší sestrou Žofií u těžce nemocné příbuzné na rakouském venkově.²¹¹ I nadále je jeho osud špatně rekonstruovatelný. V roce 1952 se v rakouském městě Linci oženil s Gertrude Amendeovou (narozená r. 1902 na středočeském Kladně) a o šest let později zesnul v Johannesburgu.²¹² Co jej zavedlo na samý jih afrického kontinentu, není možné dohledat, možná je spolupráce s bratrem Františkem.

Přestože o osudu nejmladšího častolovického Sternberga se toho mnoho nedozvíme, je o to zajímavější, že právě díky jeho činnosti jako studenta ze šlechtické rodiny můžeme poznat aristokratickou aktivitu v zázemí první světové války. Ani doba válečného konfliktu totiž neukončila společenský život urozené společnosti. Důkazem, že si však pouze neužívala plesů, večírků a lovů, byla akce v Akademickém divadle, kdy se mladá generace rakousko-uherské šlechty zapojila do charitativní činnosti a svými secvičenými vystoupeními vydělala na 26 000 rakouských korun ve prospěch jedné vídeňské vojenské léčebny. Patnáctiletý Adam Sternberg vystoupil s nacvičeným menuetem spolu se sestrami Josefinou a Annou Harrachovými a Františkem Colloredem.²¹³ Nicméně ne všichni aristokraté s podobnými charitativními akcemi souhlasili. Slovy Marie Hohenloheové: „Je pobuřující, že se tam (ve

²⁰⁸ ABS, f. SÚMV, sign. 305-738-1.

²⁰⁹ ČELOVSKÝ, Bořivoj: Uprchlíci po „Vítězném únoru“. Brno 2004, s. 212.

²¹⁰ Tamtéž, s. 212.

²¹¹ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 319.

²¹² Dostupné na: <http://genealogy.euweb.cz/sternbg/sternbg6.html> [citováno 2017-01-17]

²¹³ Neues Wiener Tagblatt 5.1.1918, s. 5.

Vídni) v době tak strašné tragédie může konat ona frivolní dobročinná komedie let osmdesátých!²¹⁴

2.6 Žofie Radetzká

Nejmladší dítě Leopolda Sternberga a Franzisky Larisch-Moennichové se narodilo 26. prosince 1907 ve Vídni a bylo pokřtěno jako Žofie, ale v rodině se jí přezdívalo Toti. Její švagrová Cecilie na ni vzpomínala se sympatiemi: „Byly jsme přibližně stejně staré, a když jsem jako vyjukaná mladá holka poprvé přijela do Častolovic, byla ke mně milá a snažila se, abych se tam dobře cítila.“²¹⁵ Zdeněk Sternberg si ji zase pamatoval jako „podivínskou tetu z častolovické větve, roztomile naivní.“²¹⁶

Jakožto rodinný benjamínek, který setrval v rodičovském domě až do svatby, doprovázela své rodiče při pravidelných přesunech z Častolovic na zimní plesovou sezónu do Vídně,²¹⁷ kde navštěvovala plesy²¹⁸ a společně s rodiči byla zvána na večírky rumunského vyslaneckého páru.²¹⁹ Počátkem 30. let začala Žofie nahrazovat svou matku při otcových zahraničních pobytech. Před Velikonocemi roku 1931 jej tak doprovázela do San Rema, odkud se přesunuli do toskánské metropole Florencie, kde strávili pašijový týden.²²⁰ Následující rok v září odjela s otcem do Salzburgu.²²¹

Počátkem roku 1930 se v Loewově sanatoriu zotavovala z akutní operace slepého střeva, ale již v polovině března informoval Wiener Salonblatt, že „je opět při síle.“²²² To by pravděpodobně odpovídalo živému naturelu většiny potomků Poldiho a Franzisky Sternbergových. Zda poté zamířila k úplnému doléčení do některých tuzemských lázní, jak bývá obvyklé v dnešní době, nemáme další doklady.

I Žofie si stejně jako starší sestra ráda zahrála na tenisovém dvorci. Poslední srpnový týden roku 1929 se zúčastnila společně s bratrem Jaroslavem úspěšného tenisového turnaje na Moravě.²²³ Na sport nezanevřela ani po svatbě. Na sklonku zimy 1935 se zúčastnili Josef s Žofií ping-pongového turnaje ve vídeňském hotelu Imperial. Ani jednomu se však nedařilo

---

²¹⁴ Cit. dle: WINKELHOFEROVÁ, M.: Šlechtiectví zavazuje, s. 133.

²¹⁵ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 80.

²¹⁶ VOTÝPKA, V.: Aristokrat, s. 213.

²¹⁷ Wiener Salonblatt 6.2.1927, s. 3; Wiener Salonblatt 3.2.1929, s. 3.

²¹⁸ Wiener Salonblatt 17.2.1929, s. 6.

²¹⁹ Wiener Salonblatt 1.4.1928, s. 12; Wiener Salonblatt 31.3.1929, s. 13.

²²⁰ Wiener Salonblatt 11.4.1931, s. 11.

²²¹ Wiener Salonblatt 11.9.1932, s. 2.

²²² Cit. dle: Wiener Salonblatt 15.3.1930, s. 4.

²²³ Wiener Salonblatt 15.9.1929, s. 11.

tak dobře, aby získali hlavní cenu, kterou do soutěže věnoval sám arcivévoda František Salvator, který se rovněž účastnil.²²⁴

V 26 letech se provdala za Josepha hraběte Radetzského. Svatba se konala ve vší tichosti krátce po smrti Žofiiny matky Franzisky v březnu 1933.²²⁵ Po sňatku mladí manželé hodně cestovali, stejně jako její nejstarší bratr Leopold se svou ženou Cecilíí. Během svatební cesty navštívili Semmering,²²⁶ následující léto vyrazili automobilem do severní Itálie, kde navštívili Benátky a známá alpská jezera,²²⁷ a odkud se přesunuli do Janovic k manželům Harrachovým.²²⁸ Poté na podzim pokračovali na návštěvu Žofiiny rodiny do Pohořelic k bratrovi Jaroslavovi a za otcem do Častolovic.²²⁹ Na podzim 1935 se prokazatelně zdržovali ve Vídni,²³⁰ aby na přelomu nového roku odjeli do francouzského Bealieu,²³¹ ale již v březnu byli zpět v rakouské metropoli.²³² Léto 1936 trávili v Československu,²³³ ale v listopadu se již navrátili do Vídně.²³⁴ Patrně v této době došlo mezi dosud bezdětnými manželi k roztržce, jelikož počátkem následujícího roku pobývala Žofie již sama u svého bratra Jaroslava v Pohořelicích,²³⁵ aby odtamtud zamířila za otcem do Merana.²³⁶ Když se manželství rozpadlo,²³⁷ vrátila se Žofie zpět do Čech. Zde na pražském předměstí strávila i období protektorátu, kdy podle své švagrové „osvědčila neuvěřitelnou statečnost a vynalézavost.“²³⁸

Ani Žofie nechtěla po komunistickém převratu nadále setrvávat v Československu a odešla do Vídně, odkud později zamířila na venkov k jisté staré příbuzné, o kterou se „za byt a stravu“ starala.²³⁹ Zda tímto „zapadlým venkovem“ mínila Cecilie Sternbergová Linec, není jisté, ale i zde nějakou dobu Žofie pobývala.²⁴⁰

Při vyřizování Žofiiny pozůstalosti kontaktoval jistý nejmenovaný příbuzný Zdeňka Sternberga z českošternberské větve, zda by jej nezajímaly dokumenty po častolovickém strýci Leopoldovi, které zde našel. V současné době by je měl mít v držení Zdeněk

²²⁴ Neues Wiener Journal 13.3.1935, s. 9.

²²⁵ Wiener Salonblatt 9.4.1933, s. 4.

²²⁶ Wiener Salonblatt 23.4.1933, s. 4.

²²⁷ Wiener Salonblatt 3.6.1934, s. 3.

²²⁸ Wiener Salonblatt 26.8.1934, s. 8.

²²⁹ Wiener Salonblatt 7.10.1934, s. 3.

²³⁰ Neues Wiener Journal 13.3.1935, s. 9; Neue Freie Presse 24.10.1935, s. 5.

²³¹ Neues Wiener Journal 3.1.1936, s. 9.

²³² Wiener Salonblatt 22.3.1936, s. 1.

²³³ Neues Wiener Journal 26.6.1936, s. 9.

²³⁴ Neue Freie Presse 28.11.1936, s. 5.

²³⁵ Neues Wiener Journal 10.1.1937, s. 18; Wiener Salonblatt 10.1.1937, s. 2.

²³⁶ Neues Wiener Journal 6.1.1937, s. 13; Wiener Salonblatt 10.1.1937, s. 2.

²³⁷ Úředně došlo k rozvodu roku 1943.

²³⁸ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 80.

²³⁹ Tamtéž., s. 319.

²⁴⁰ VOTÝPKA, V.: Aristokrat, s. 213.

Sternberg, hlava této části rodiny.²⁴¹ Leopoldova vdova Cecilie je musela z Jamajky zaslat zpět do Evropy, přestože se o ničem podobném ve svých pamětech nezmínila, až na to, že měla některé dokumenty na Leopoldovu žádost zničit.

---

²⁴¹ VOTÝPKA, V.: Aristokrat, s. 213; ZEMANOVÁ, J.: Jiří Douglas Sternberg, s. 91-92.

3. Manželství s Cecilíí Reventlow-Criminil

Státní bezpečnost Cecilii Sternbergovou počátkem 50. let popisovala jako osobu, která je „170 cm vysoká, vyšší štíhlé postavy o váze 62 kg, podlouhlého obličejě růžové barvy, světle zastřižených vlasů, šedomodrých očí, malých uší, přímého tupého nosu, malých souměrných úst, při chůzi lehkých drobných kroků.“²⁴² Více informací z dalších zdrojů, například jak Cecilii vnímali její přátelé a známí, jak působila na manželovu rodinu, se bohužel nedochovalo. Z dobových fotografií na nás zhlíží poměrně atraktivní mladá žena, vždy elegantně oblečená, s pěstěnými nehty a upravenými kratšími světlejšími vlasy.

3.1 Rodina Cecilie

Předci Ceciliiina otce pocházeli z urozených vrstev,²⁴³ ale babička z matčiny strany se nehonosila vznešeným původem. Alice Whiteheadová byla dcerou strojního inženýra Roberta Whiteheada z lancashirského Boltonu, který nesmírně zbohatl na vynálezu torpéda. I přes značné jmění byl neurozený původ a nekatolické vyznání značnou překážkou pro přijetí rodiny mezi rakouskou vysokou společností. Přesto se nakonec šestnáctiletá dcera Alice provdala za o devět let staršího hraběte Georga Hoyose z vedlejší větve rodu, který předtím přestoupil k anglikánské církvi, jistě s vidinou podílu na tchánových zbrojařských obchodech. Rodina žila na anglických panstvích Roberta Whiteheada a zimy trávil ve velké vile v Rijece.²⁴⁴ „Drobná omama byla mocná matka rodu a všem jeho členům autoritativně vládla.“²⁴⁵ I proto se jí přes počáteční neúspěch mezi urozenou společností, kdy ji rakouská aristokracie pro neurozený původ odmítala dlouho přijmout do svých řad, podařilo nakonec své dcery velmi dobře provdat.²⁴⁶ Přes společnou německou vychovatelku se seznámil hrabě Ludwig Plessen s Leopoldinou Hoyosovou. Jeho nejbližší přítel, kníže Herbert Bismarck, se oženil se sestrou Leopoldiny Margueritou. Další dcera, Alice Lilian Hoyosová, domácky nazývaná Lilly, byla „fyzicky ze všech sester nejpřitažlivější: temperamentní, vitální, modré oči jiskřící humorem, (...) ze všech dětí se dala nejhůř ovládat.“²⁴⁷ Při jedné z návštěv u své provdané sestry se seznámila s jejich sousedem, kterým byl Adolf Cecil Reventlow-Criminil. Nejmladší dcera Camilla se později provdala za jistého Američana ze starobylého rodu. Byla

²⁴² ABS, taktický fond, sign. T-1787 FMV.

²⁴³ Otcův pradědeček, markýz de Criminil, uprchl během Velké francouzské revoluce do Dánska, kde se oženil s dcerou tamějšího ministra financí. Měli spolu jediného syna, který se navíc stal dědicem holštýnských panství po své tetě a strýcovi Reventlow. Od té doby používali příslušníci rodiny zdvojené příjmení Reventlow-Criminil. (In: STERNBERGOVÁ, Cecilia: Cesta, s. 82-83.)

²⁴⁴ Tamtéž, s. 63-65.

²⁴⁵ Cit. dle: Tamtéž, s. 58

²⁴⁶ Mimo Gabrielly, která byla mentálně postižená. (In: Tamtéž, s. 66.)

²⁴⁷ Cit. dle: Tamtéž, s. 66.

to hraběnka Alice Hoyosová, kdo uvedl Cecilii do rakouské šlechtické společnosti a kdo se jí pokoušel najít vhodného manžela. S příliš přísnými pravidly soužití s babičkou se ale svobodomyšlná Cecilie těžko smířovala.²⁴⁸

Cecilie a o dva roky mladší bratr Hubert se mladým manželům Reventlow-Criminil narodili ve Velké Británii, nejmladší Fridrich Viktor přišel na svět během první světové války v Berlíně, v době, kdy rodina již nějakou dobu žila v holštýnském Emkendorfu, který otec zdědil. Veškeré matčino jmění padlo na renovaci panství a udržování anglického služebnictva, které ve velkém počtu přesídlilo spolu s mladou rodinou do severního Německa.²⁴⁹ Aby měl Adolf Reventlow-Criminil prostředky na cestování po věhlasných lázních, které skýtal možnost, že by se Lilian mohla vyléčit ze záhadné nemoci, kterou trpěla prakticky od posledního porodu, začal rozprodávat svůj majetek. Alice Lilian Reventlow-Criminil zemřela na rakovinu v roce 1923, její manžel zanechal děti v péči své sestry, dětmi milované a respektované „tetinky Diany“ a hodně cestoval, než sám rovněž smrtelně onemocněl.²⁵⁰ Zemřel čtyři roky po své ženě v karlovarském sanatoriu, kam jej doprovázela jeho jediná dcera, Cecilia.

3.2 Svatba

Leopold s Cecilii se seznámili ve Friedrichsruhu, sídle Ceciliiiny tety Marguerity Bismarckové v Německu, na každoročním večírku u příležitosti hamburského derby. Cecilie, které tehdy bylo patnáct let, později vzpomínala, jak jí lichotilo, když ji „největší šprýmař z celé party, kulhavý brunátný Rakušan jako hora, kterého všichni měli rádi, honil po celém domě.“²⁵¹ O dva roky později se opět setkali v Karlových Varech, kam Cecilie doprovázela již smrtelně nemocného otce a Leopold sem zrovna zavítal na návštěvu matky, která zde podstupovala lázeňské procedury. Hraběnka Sternbergová se synem vzali mladou komtesu Reventlow-Criminil na divadelní představení, poté následovala večeře v restauraci a nakonec jí dělali doprovod na taneční večírek v hotelu Imperial.²⁵² Po smrti otce zavítala Cecilie na hon do Heřmanova Městce, který pořádal Ulrich Kinský, kde se opět setkali s Leopoldem. Ten měl ostatně Ceciliiino pozvání iniciovat, aby se mohli lépe poznat a on ji mohl požádat o ruku.²⁵³

---

²⁴⁸ STERNBERGOVÁ, Cecilia: Cesta, s. 59-62.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 254-260.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 273-277.

²⁵¹ Tamtéž, s. 68.

²⁵² Tamtéž, s. 68-69.

²⁵³ Tamtéž, s. 71-72.

Koncem listopadu 1927 oznámil tedy své zasnoubení nejstarší syn Leopolda a Franzisky Sternbergových s Cecilíí Reventlow-Criminilovou. O žádných větších slavnostních dejeuner či čajových dýcháncích, jak tomu bylo v případě sestry Františky, se ze sledovaného tisku nedozvídáme. Ženichovi rodiče s výběrem svého syna údajně zpočátku nesouhlasili, jistě z důvodu nemajetnosti osiřelé budoucí snachy, a rozčilení dokonce mělo vést u Franzisky Sternbergové k mozkové příhodě. Teprve po jejím vyléčení a představení nevěsty v Častolovicích, mohly být zasnuby oficiálně vyhlášeny.²⁵⁴ V předvečer svatby se v paláci u hraběnky Hoyosové konalo „brautsoirée“, na které bylo pozváno velké množství významných lidí, ať se již jednalo o svatební hosty, nebo různé diplomatické osobnosti.²⁵⁵ Leopoldova rozlučka se svobodou byla ve vídeňském hotelu Sacher.²⁵⁶

10. ledna 1928 se ve vídeňském kapucínském kostele konal svatební obřad, který celebroidal apoštolský nuncius MSgre. Sibilis. Důvodem, proč bylo vybráno místo, v jehož katakombách našli poslední odpočinek příslušníci habsburské dynastie, a nikoli katedrála svatého Štěpána, bylo údajně nepříznivé klima uvnitř dómu v tomto ročním období.²⁵⁷ Cecilie kromě skvostných šatů, které jako v případě její švagrové Fanny Hardeggové pocházely z dílny Spitzer, na sobě měla vzácný, nádherný krajkový závoj, rodinné dědictví. Z Cecilieina pozdějšího výkladu získáváme dojem, že stejně jako jejich společný život i vstup do něj byl tak trochu neortodoxní. Francouzskému oddávajícímu Leopold nerozuměl a navíc po mládeneckém večíрку, který skončil až v pět hodin ráno, byl značně unaven, takže „brzy přestal opakovat svatební slib v neznámé řeči a rozhodně nikdo neslyšel, že by byl řekl oui po francouzsku nebo v kterékoli jiné řeči. (...) Vyměnili jsme si před oltářem prsteny a vzápětí Leopold svůj ztratil, záměrně, jak jsem byla přesvědčena, protože ho nechtěl nosit; uražena jsem prstýnek rovněž zavrhl (...).“²⁵⁸ Po obřadu se ve vídeňském Jockey-Klubu konal oběd a ještě téhož večera odjeli novomanželé na svatební cestu, která začínala v Paříži,²⁵⁹ a kam je k novomanželčině nelibosti doprovázel Leopoldův všetečný komorník Jeníček.²⁶⁰ Poslední týden líbánek strávili Leopold s Cecilíí již v Praze.²⁶¹ Poté se přesunuli do Zásmyk, kde na ně

---

²⁵⁴ Tamtéž, s. 76.

²⁵⁵ Wiener Salonblatt 22.11.1928, s. 5.

²⁵⁶ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 56.

²⁵⁷ Tamtéž, s. 56.

²⁵⁸ Cit. dle: Tamtéž, s. 57.

²⁵⁹ Wiener Salonblatt 22.11.1928, s. 5.

²⁶⁰ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 55.

²⁶¹ Wiener Salonblatt 5.2.1928, s. 2.

již čekala Ceciliina komorná Wilhelmina, která měla za úkol nový domov své zaměstnavatelky připravit.²⁶²

3.3 Manželství

Za dob monarchie bylo úkolem manželky hlavy rodiny starat se o soudržnost rodiny a pořádat rodinná setkání.²⁶³ Vzhledem k tomu, že nemáme žádné doklady o tom, jak manželé Sternbergovi od roku 1937, kdy se Leopold stal majorátním pánem, žili, nemůžeme tvrdit, že tuto úlohu Cecilie plnila, ale dá se předpokládat, že vzhledem k rodinné situaci to nebylo dost dobře možné. Jaroslav žil trvale v Pohořelicích, František se měl zdržovat na Dálném východě a o Adamovi nenacházíme žádné informace. Žofie snad dosud žila se svým manželem Radetzským. Pokud udržoval Leopold se svými sourozenci nějaké bližší styky, bylo to s nejstarší sestrou Františkou. Ta se však na jaře 1938 provdala za barona Plessena a společně odcestovali do Afriky. Pokud jde o chod domácnosti, Cecilie o tom zanechala jedinou vzpomínku: „Domácí provoz zámku řídil Leopold za pomoci zkušené hospodyně, dvou lokajů, tří sluhů, svého komorníka, vrchního kuchaře a tolika panských a kuchyňských pomocnic, kolik se pro tak velké sídlo považovalo za nezbytné. Mou povinností bylo dohlédnout, aby pokoje pro hosty, všech třicet, byly v pořádku; dbala jsem na květinové aranžmá, volila jsem porcelán a stříbro na bankety a každé ráno v devět, zatímco jsem snídala v posteli, jsem musela přijmout vrchního kuchaře a schválit denní jídelníček.“²⁶⁴ Naopak, z dochovaných zpráv uvedených ve společenském periodiku Wiener Salonblatt se dozvídáme, že druhou nejčastější povinností partnerky hlavy významných rodů, totiž pořádání menších obědů a večeří pro různé známé a přátele během zimní sezóny ve Vídni,²⁶⁵ plnila Cecilia Sternbergová a to jistě s potěšením.

Z Leopoldova svazku s Cecilíí přišlo na svět jediné dítě. 22. února 1936 se jim narodila dcera, o čemž přinesly zprávu některá rakouská periodika s dvoutýdenním zpožděním.²⁶⁶ Wiener Salonblatt rovněž své čtenáře informoval, leč nepřesně,²⁶⁷ o jméně, které malé děvčátko obdrželo při křtu.²⁶⁸ Cecilie trpěla faktem, že svou vinou nedala manželovi syna-dědice, ale Leopold k tomu údajně přistupoval s blahosklonným klidem. Na druhou stranu je potřeba se zamyslet nad faktem, že se jediný společný potomek narodil až

²⁶² STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 55.

²⁶³ WINKELHOFEROVÁ, M.: Šlechtictví zavazuje, s. 77.

²⁶⁴ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 17.

²⁶⁵ WINKELHOFEROVÁ, M.: Šlechtictví zavazuje, s. 77.

²⁶⁶ Wiener Salonblatt 7.3.1936, s. 2; Neues Wiener Journal 13.3.1936, s. 9.

²⁶⁷ Wiener Salonblatt uvádí pouze jméno Diana, nicméně jediná dcera Leopolda a Cecilie Sternbergových byla pokřtěna jako Franziska Diana.

²⁶⁸ Wiener Salonblatt 22.3.1936, s. 1.

osm let po svatbě. Je zcela zjevné, že pár měl problém s plodností. S tímto faktem se ale nemuseli smířit jen Leopold s Cecilíí, ale i Leopoldovi sourozenci. Zatímco oba mladší bratři Cecilie měli potomky, ze strany Sternbergů se o další generaci postarali pouze Leopold a v poměrně pokročilém věku i František, když se mu až v padesáti narodil syn. Obě sestry, Františka i Žofie, ač vdané, vlastní děti nikdy neporodily, Jaroslav s Adamem rovněž zůstali bezdětní. Je pouze spekulací, zda sourozenci netrpěli nějakou dědičnou indispozicí, která by vedla k omezení plodnosti.

Mladí manželé zpočátku často a rádi cestovali. Umožňovala jim to skutečnost, že se Leopold nemusel ujmout svého dědictví, jelikož jeho otec byl stále živ a o rodinné majetky se staral on. Kromě každoročních návštěv italského Lida,²⁶⁹ cestovali i do dalších zemí. V dubnu 1932 se manželé ubytovali v hotelu Eremitage v Monte Carlu.²⁷⁰ Při cestě zpět do vlasti se zúčastnili Tee konaného 8. dubna v prostorách rakouského vyslanectví v Itálii.²⁷¹ Na podzim 1933 si Leopold s Cecilíí naplánovali odjet na zahraniční cestu,²⁷² odkud se patrně do Vídně navrátili až počátkem jara roku následujícího.²⁷³ Pak se pravděpodobně museli stavět na svých statcích v Čechách, ale vzápětí se do vídeňského hotelu Sacher opět vrátili.²⁷⁴ Na sklonku téhož roku se vydali na další zahraniční dovolenou. Tentokrát jejich kroky směřovaly na Haiti a do Spojených států amerických.²⁷⁵ Ve svých pamětech Cecilie vzpomínala, že během pobytu navštěvovali dennodenně newyorský Harlem, kde „tančili a popíjeli s místními lidmi, poslouchali jazz.“²⁷⁶ Později v době, kdy do New Yorku emigrovali, návštěvy této převážně černošské a chudinské čtvrti nebyly pro svou nebezpečnost myslitelné.²⁷⁷ Vánoce a Nový rok 1935 manželé Sternbergovi oslavili v teple havajského Honolulu.²⁷⁸ Zimu 1935/36 strávili opět ve Vídni, tentokrát ubytováni v paláci Ceciliiých příbuzných,²⁷⁹ a jak bylo jejich zvykem, máme doklad o minimálně jednom uspořádaném koktailovém večírku.²⁸⁰ Po sezóně

---

²⁶⁹ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 214.

²⁷⁰ Wiener Salonblatt 10.4.1932, s. 3.

²⁷¹ Wiener Salonblatt 24.4.1932, s. 7.

²⁷² Wiener Salonblatt 22.10.1933, s. 2.

²⁷³ Wiener Salonblatt 6.5.1934, s. 2.

²⁷⁴ Wiener Salonblatt 17.6.1934, s. 3.

²⁷⁵ Neue Freie Presse 10.11.1934, s. 5; Wiener Salonblatt 18.11.1934, s. 2.

²⁷⁶ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 429.

²⁷⁷ Tamtéž, s. 429.

²⁷⁸ Wiener Salonblatt 13.1.1935, s. 2.

²⁷⁹ Wiener Salonblatt 26.1.1936, s. 3.

²⁸⁰ Wiener Salonblatt 23.2.1936, s. 8.

se do Vídně vrátili ještě v červnu 1936,²⁸¹ ale o jejich další aktivitě v rakouské metropoli nemáme žádné doklady. V únoru 1937 se manželé nacházeli v Římě.²⁸²

Po čase mezi manželi došlo k jistému odcizení, pravděpodobně v době po narození společného potomka. Je otázkou, co bylo skutečnou příčinou, zda komplikovaný porod Diany, jiné zdravotní problémy ať již Leopolda nebo Cecilie, nebo obyčejný manželský stereotyp. Manželé si podle slov samotné Cecilie „celá léta v rozumné míře zachovávali věrnost, i když docházelo ke krátkým pokleskům, z nichž jsme se oba pokaždé rychle zotavili.“²⁸³ O manželském svazku mezi Leopoldem a Cecilíí byly prý pochybnosti ale od samého počátku. Hraběnka Sternbergová později vzpomínala: „V Jezdeckém klubu se uzavíraly sázky, jak dlouho tohle manželství vydrží - rok, v nejlepším případě dva; na delší dobu byly poměry sázek neuvěřitelné.“²⁸⁴ To by se za dob monarchie stát nemohlo, jelikož rozvod byl nepřipustný. V nejzazším případě docházelo k odluce manželů, kdy každý obýval jiné rodinné sídlo a společně vystupovali pouze při nezbytných reprezentativních povinnostech. Často ovšem docházelo k mimomanželským poměrům. U mužů se nevěra společensky tolerovala a nebylo neobvyklé, když se poté hlásili ke svým nemanželským, tzv. přirozeným dětem, ale u žen se poměr s jiným mužem úzkostlivě tajil, právě z důvodu nechtěných následků. Tak se před první světovou válkou stávaly několikaměsíční zahraniční pobyty šlechtičen společensky podezřelé.²⁸⁵ Nic z toho již v meziválečné době i po druhé světové válce Cecilie s Leopoldem řešit nemuseli. Žili nadále jako manželský pár v jedné domácnosti, společně navštěvovali společenské akce, oba si nicméně v posledních letech strávených v Československu našli partnery, se kterými se stýkali i v pozdějším exilu. Vztah mezi Cecilíí a Steinhardtem ukončila až tragická letecká nehoda, při níž přišel americký diplomat o život. Poměr Leopolda s Annou Novákovou, která jej následovala do emigrace ve Francii a následně do Spojených států, skončil rovněž až smrtí mužské poloviny páru, tedy v roce 1957, kdy Leopold Sternberg na Jamajce zemřel.

---

²⁸¹ Neues Wiener Journal 7.6.1936, s. 9.

²⁸² Neue Freie Presse 9.2.1937, s. 4.

²⁸³ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 42.

²⁸⁴ Cit. dle: Tamtéž, s. 57.

²⁸⁵ WINKELHOFEROVÁ, M.: Šlechtictví zavazuje, s. 91-97.

4. Společenský život Leopolda Sternberga

„Leopold byl zvyklý na rušný společenský život a bez něho se nudil.“²⁸⁶ Cecílie Sternbergová tímto zcela přesně vystihla jeden ze základních charakterových rysů svého manžela. Období mezi dvěma světovými válkami, kdy se Leopold již zotavil ze zranění, které utrpěl na frontě, a než se stal po smrti otce dědicem rozsáhlých velkostatků v Čechách, bylo na společenské vyžití bohaté a pro Leopolda dostupné. Nemusel se ještě zabývat správou majetku, díky rodinnému zázemí neměl nouzi o finance a za životní družku si zvolil ženu, které tento způsob života konvenoval. Téma volnočasových aktivit šlechty v první polovině 20. století se mi jeví jako velmi zajímavé, nicméně dosud se jej nikdo nepokusil zpracovat. Jistě by to vyžadovalo značně namáhavou heuristickou práci, kdy by bylo třeba prostudovat všechny rodinné šlechtické archivy a z dokumentů osobní povahy a korespondence vykonstruovat obraz šlechty a jejího trávení volného času.

Při takovém způsobu života, kdy se rád a často pohyboval ve vídeňské společnosti, se Leopoldovo jméno objevovalo v tisku rakouské provenience, který svým čtenářům ochotně přinášel informace ze světa bývalé aristokracie. Ta i nadále platila za společenskou smetánku a stejně jako u dnešních celebrit, byla její aktivita pod drobnohledem. Vzhledem ke stavu rodinného archivu se stala dobová periodika cenným pramenem, který nabízí pohled nejen na činnost Leopolda Sternberga a jeho rodiny, ale zároveň je možné jejich pomocí rekonstruovat obraz bývalé rakousko-uherské aristokracie v meziválečném období.

Již v 19. století se ustálil každoroční společenský kalendář aristokratických rodin: zimní období se trávilo v hlavním sídle rodiny (nejčastěji v metropoli) a navštěvovali se různé plesy, bankety, divadla. S jarem se šlechta stěhovala na svá letní sídla někde na venkově, nemálo oblíbené bylo i cestování do lázní, či někde do zahraničí. Podzim patřil lovům, pro které se při venkovských sídlech udržovaly honební revíry. Vánoční svátky se trávily už obvykle opět v městských palácích.²⁸⁷ Na tomto způsobu trávení „aristokratického roku“ se příliš nezměnilo ani po zániku monarchie, alespoň co se týká manželů Sternbergových. Podle dochovaných informací ve společenských rubrikách, které zaznamenávaly pobyty různých urozených osob v hlavním rakouském městě, trávili manželé Sternbergovi ve Vídni vždy zimní sezónu, kdy přijížděli nejdříve po vánočních svátcích a oslavách Nového roku.²⁸⁸ Pokud nepřebývali v rodinných palácích, ubytovávali se v hotelu Sacher. Znovu se do

²⁸⁶ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 74.

²⁸⁷ Srov. LENDEROVÁ, Milena – JIRÁNEK, Tomáš – MACKOVÁ, Marie: Z dějin české každodennosti. Praha 2011, s. 269-276; srov. WINKELHOFEROVÁ, M.: Šlechtictví zavazuje, s. 160-177.

²⁸⁸ Wiener Salonblatt 3.3.1929, s. 3.

rakouské metropole vraceli na přelomu května a června v souvislosti s rakouským derby.²⁸⁹ Toto období bylo nazýváno Jubelwochen (Čas radovánek) a mimo prestižního koňského dostihu jej naplňovaly tenisové a pólové turnaje. Poté následovalo Berlínské derby, proslulý šampionát v pólu ve Frankfurtu nad Mohanem a závody v Baden-Badenu. Sternbergovi nevynechávali ani zimní cesty do kasín Monte Carla či Cannes.²⁹⁰ Podobně tomu tak bylo například i u manželů Rudolfa a Elvíry Wrbna-Kaunitzů,²⁹¹ a dalším studiem bychom jistě zjistili, že i u mnohých dalších urozených.

4.1 Lovy

Lovy patřily už po celá staletí k aristokratickému trávení volného času. Honitby se staly oblíbenou společenskou událostí po klidnějších letních měsících, které aristokracie trávila v ústraní svých letních sídel. Během týdne se mohly konat dokonce tři až čtyři hony, na které se zvali především příbuzní a přátelé. S loveckou tradicí byl rovněž spojen i bohatý doprovodný program, jako byla následná hostina a večerní zábava.²⁹² Samotný lov měl svá pravidla a například vědomá krutost k zasaženému, leč neusmrcenému zvířeti byla tabu. Všechna skolená zvěř byla rozložena na volném prostranství do čtverce či kruhu, rány od střelných zbraní byly překryty čerstvě nasekanými větvemi. Nadlesní poté z vypracovaného seznamu přečetl počet kořisti toho kterého účastníka a následně na znamení pocty skoleným zvířatům lovcí smekli a zůstali tiše stát. Hon byl ukončen zatroubením trubky halali a pozdravem „lovu zdar“.²⁹³ Lovecká vášeň některých urozených pánů vedla až k obsedantnímu vybíjení fauny, nejznámějším případem se stal následník rakousko-uherského trůnu František Ferdinand d'Este. Ten také několikrát zavítal na pozvání Leopoldových rodičů do častolovického revíru.²⁹⁴

Leopold Sternberg byl však vinou válečného zranění při honu příliš handicapovaný, a proto se jej účastnil jen jako divák a doprovod. To mu však nebránilo, aby v pozdějších letech sám na svém častolovickém panství různé lovecké slavnosti nepořádal. Popis jednoho honu, který se konal v Častolovicích krátce po druhé světové válce, zanechala ve svých pamětech jeho žena Cecilie. Jednalo se o lov, na který se s velkým zpožděním dostavil i nový americký velvyslanec v Československu, Laurence Steinhardt. Mimo něj byli pozvaní šlechtičtí známi,

²⁸⁹ Wiener Salonblatt 7.6.1931, s. 2.

²⁹⁰ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 74-75.

²⁹¹ POKORNÝ, P.: „Sestřenice Sisi“, s. 72.

²⁹² WINKELHOFEROVÁ, M.: Šlechtictví zavazuje, s. 169-173.

²⁹³ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 29.

²⁹⁴ CHRAMOSTOVÁ, R.: Společenské a politické kontakty arcivévody Františka Ferdinanda d'Este se šlechtou v českých zemích, s. 149.

jmenovitě sousedé z kosteleckého panství, František Kinský se svými čtyřmi syny a manželkou Pavlou, baron Parish rovněž z nedalekého Žamberku, princ Jan Lobkowicz s manželkou Marií Annou (Meggy) rozenou Czerninovou, a vzdálená příbuzná, Cecílií pro utajení identity nazývaná Marikou.²⁹⁵ Další účastníky již nekonkretizovala, je tedy otázkou, zda se ještě někdo další lovu kachen zúčastnil. Společnost se sešla na nádvoří zámku, odkud ji automobily odvezly do blízkého revíru. Následoval samotný lov kachen, po zaznění trubky byli střelci i doprovod pohoštění obědem a po něm nadlesní přečetl počty zastřelených kusů u každého lovce.²⁹⁶

Jako častý návštěvník loveckého séjour²⁹⁷ byl Leopold Sternberg vidán na larischovské Solce,²⁹⁸ kam počátkem července 1923 doprovázel matku, sestru Fanny a bratra Františka²⁹⁹ a v roce 1930 sem opět přijel s celou rodinou na oslavu nového roku. Hans Larisch pozval na Solcu nejen svou sestru Franzisku s rodinou, ale také knížecí pár von Orsini und Rosenberg³⁰⁰ a hraběte Karla Huga Seilerna se ženou Johannou, rozenou Larischovou. Spolu s rodinami bratrů Friedricha a Heinricha, kteří ve Slezsku již nějaký čas na návštěvě pobývaly, to byla nakonec poměrně velká společnost. Samotného Silvestra zahájila přes den lovem bažantů a večer se bavili při večírku v kostýmech, na který dorazili ještě rodina hraběte Felixe Thuna, rovněž spřízněná s Larischovými jeho manželku Gabrielu Ludmilu, a baron Alphons Rothschild s manželkou Clarissou. Paní domu, Olivia Larischová, se převtělila do smyslné Carmen, úžasně vypadala mladá choť Leopolda Sternberga mladšího a v kostýmech Holanďanek se předvedly hraběnka Thunová s dcerou Annou. Z mužských převleků vzbudil zájem přítomných Číňan hraběte Seilerna a zaujal i Leopold Sternberg mladší, který na své bezmála dva metry vysoké tělo navlékl oblek z doby biedermeieru. V průběhu večera se ještě soutěžilo ve hře „Einst und Jetzt“ a všichni zhlédli divadelní kousek.³⁰¹

---

²⁹⁵ „V té době jí bylo kolem padesáti; (...) provdala se za muže, který byl hlavou proslulého českého rodu. Zahynul spolu s dvanáctiletým synem, jejich jediným dítětem, při automobilovém neštěstí.“ (Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 36.) Ač ne všechny informace jsou shodné s osobností Josefíny Lobkowiczové, domnívám se, že se jedná o její osobu. Josefíně bylo v roce 1945 necelých šedesát let, byla vdovou po knížeti Bedřichovi z Lobkowicz a i její syn Jan Jiří byl již po smrti. Hraběnka Josefína navíc v této době byla častou hostitelkou vybraných společností bývalé šlechty a předních diplomatů na svém zámku v Hořině.

²⁹⁶ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 29-37.

²⁹⁷ Tak byly pojmenovávány jednotlivé pobyty šlechty v průběhu roku.

²⁹⁸ Na území města Karviná ještě v první polovině 20. století existovaly tři larischovské zámky, Solca, Ráj a Fryštát. Do dnešních dní se zachoval pouze posledně jmenovaný. Solca zanikla následkem poddolování oblasti dotčené intenzivní důlní těžbou v 50. letech, o 30 let později byly strženy zdevastované trosky bývalého barokního zámku Ráj. Srov. REBROVÁ, Alexanbra: Zámek Fryštát. Ostrava 1998.

²⁹⁹ Wiener Salonblatt 21.7.1923, s. 1-2.

³⁰⁰ Kněžna Henrietta Orsini byla také rozená Larischová.

³⁰¹ Wiener Salonblatt 19.1.1930, s. 1-2.

V listopadu 1932 se na Solce opět sešla aristokratická společnost k tradičním podzimním honům. Tentokrát bylo během šesti dnů vybito na 7 000 kusů divoké zvěře, převážně bažantů a zajíců, a samotná lovecká činnost byla rozdělena do tří různých honů. Všech se mimo pořadatele zúčastnili samozřejmě i jeho oba bratři, Friedrich a Heinrich Larischové, na první sešlost byli zváni Max Egon Hohenlohe-Langenburg se ženou, Jindřich Haugwitz s chotí, Leopold a Cecilie Sternbergovi, Fanny Hardeggová, Karl Hugo Seilern s manželkou, manželé Alfons a Clarisse Rothschildovi, korunní princ z Fürstenbergu a Ferdinand Lobkowitz. Naposledy se na Solce sešla šlechta žijící na území Československé republiky v první polovině listopadu 1937. I přes značnou nepřízeň počasí na první lov dorazili opět jak manželé Leopold a Cecilie Sternbergovi, tak princezna Mary Fürstenbergová a princ Ferdinand Auersperg, knížecí pár Clary a princ Max Egon Hohenlohe-Langenburg se ženou, hrabě Jindřich Haugwitz s manželkou, s drahými polovičkami rovněž přijeli i hrabě Karl Hugo Seilern a baron Alphons Rothschild.³⁰² Jak je z uvedeného výčtu pozvaných patrné, jednalo se o konstantní skupinu, kterou mohl Hans Larisch považovat za užší okruh svých přátel. Je zajímavé si uvědomit, že o půl roku později se část této společnosti postavila na stranu českého národa, část otevřeně podporovala německý nacionální socialismus a část měla naprosto jiné problémy ve své vlasti, Rakousku, které bylo připojeno k Německu.

4.2 Lázeňské pobyty

Pravidelné lázeňské pobyty patřily ke šlechtickému trávení volného času již v 19. století, kam příslušníky vyšší vrstvy vedl nejen zájem o vlastní zdraví, ale rovněž i zde byla bohatá příležitost společenského vyžití.³⁰³ Tak se například v únoru 1927 Leopold Sternberg rekreoval v Semmeringu v hotelu Südbahn.³⁰⁴ Tato oblast se ještě od dob podunajské monarchie využívala pro rekonvalescenci po prodělání chřipky.³⁰⁵ Rovněž využil i služeb drážďanského sanatoria dr. Lahmanna vyzkoušených v dřívějších letech bratrem Jaroslavem.³⁰⁶ Leopold však nejraději pobýval, soudě podle četnosti návštěv, v Karlových Varech. V prvním poválečném červenci se zde ubytoval v hotelu Schöne Königin, společně se strýcem Vojtěchem Václavem.³⁰⁷ Vzhledem k tomu, že od Leopoldova vážného zranění na východní frontě ještě neplynuly ani dva roky, dá se předpokládat, že cílem pobytu byla skutečná léčebná kúra. O šest let později, 16. července 1925, sem Leopold zavítal znovu, opět

³⁰² Wiener Salonblatt 28.11.1937, s. 13.

³⁰³ BEZECNÝ, Z.: Příliš uzavřená společnost, s. 104.

³⁰⁴ Wiener Salonblatt 20.2.1927, s. 7.

³⁰⁵ WINKELHOFEROVÁ, M.: Šlechtictví zavazuje, s. 202.

³⁰⁶ Wiener Salonblatt 6.7.1930, s. 6.

³⁰⁷ Wiener Salonblatt 2.8.1919, s. 2.

se ubytoval v Schöne Königin.³⁰⁸ V srpnu 1927 se Leopold ubytoval v hotelu Rudolfshof, tentokrát společně se svou matkou.³⁰⁹ Do období tohoto pobytu můžeme pravděpodobně zařadit seznámení Leopoldovy matky s Cecilíí Reventlow-Criminilovou, která doprovázela svého nemocného otce do tamějšího sanatoria, a při té příležitosti strávila i nejméně jeden večer ve společnosti budoucího chotě a jeho matky.³¹⁰ Opět do Varů zavítali již mladí manželé Sternbergovi, aby zde v srpnu o dva roky později prožívali poměrně společensky rušnou dovolenou. 8. srpna 1929 přijali pozvání svobodného pána von Etthofen na taneční Soirée v hotelu Imperial, kde se setkali s poněkud odlišnou společností než obvykle: byl zde princ Osman Fuad-Effendi, lady Rothermerová, manželka vlivného britského tiskového magnáta, a vlivní představitelé maďarské šlechty. O dva dny později se ve stejném hotelu u příležitosti gala večera konala v podobné sestavě i slavnostní večeře.³¹¹ Počátkem léta 1932 se opět Leopold se ženou ubytovali v karlovarském hotelu Imperial, tentokrát společně s Leopoldovým mladším bratrem Adamem.³¹² Manželé Sternbergovi přijali pozvání jistého Eduarda Riedla von Riedenstein na večírek, který následoval po tenisovém turnaji 21. července. Bylo sem sezváno na 50 lázeňských hostů z Karlových Varů a jeho blízkého okolí.³¹³

4.3 Plesy a taneční zábavy

Po Novém roce se aristokracie sjížděla do Vídně či Prahy, kde začínala zimní sezóna plná plesů, karnevalů a tanečních večírků. Na první pohled by se zdálo, že se jednalo o příjemně strávený čas odpočinku, ale o jeho náročnosti zanechala důkazy koncem 19. století ve svém deníku hraběnka Marie Kinská, pozdější první manželka Karla IV. Schwarzenberga: mimo bály navštěvovala i divadla, byla zvána rovněž na různé společenské obědy a večeře a ne jeden večer strávila ve šlechtických salonech.³¹⁴ Vzhledem k tomu, že šlechtická výchova a vůbec způsob života plynuly kontinuálně, aniž by jím otráslly politické zvraty a změna státního zřízení, můžeme se jistě domnívat, že styl společenského života evropské aristokracie se až na výjimky, či na přechodnou dobu krátce po skončení válečného konfliktu,³¹⁵ nezměnil ani v době meziválečné, o čemž svědčí i Leopoldův společensky bohatý život.

³⁰⁸ Wiener Salonblatt 9.8.1925, s. 5.

³⁰⁹ Wiener Salonblatt 21.8.1927, s. 5.

³¹⁰ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 68-69.

³¹¹ Wiener Salonblatt 1.9.1929, s. 5-6.

³¹² Wiener Salonblatt 17.7.1932, s. 6.

³¹³ Wiener Salonblatt 31.7.1932, s. 3.

³¹⁴ BEZECNÝ, Z.: Příliš uzavřená společnost, s. 112.

³¹⁵ WINKELHOFEROVÁ, M.: Šlechtictví zavazuje, s. 224.

Na samém závěru zimní sezóny v dubnu 1921 se Leopold Sternberg se sestrou Fanny zúčastnil soukromého tanečního večírku Ilony Hardeggové, na kterém se vybraná společnost bavila až do ranních hodin.³¹⁶ Na další taneční večírek byl Leopold pozvaný v únoru 1923. Jednalo se o charitativní výroční slavnost rakouského Červeného kříže a mladý hrabě se zde potkal s mnoha zahraničními vyslanci, dcerou korunního prince Rudolfa, Alžbětou Windisch-Graetzovou, a jejím mužem Ottou, druhorozeným synem následníka rakousko-uherského trůnu Františka Ferdinanda d'Este, Ernstem Hohenbergem, bratrancem Heinrichem Larischem a mnoha dalšími členy bývalé rakousko-uherské aristokracie.³¹⁷

Na začátku května přijeli Leopold s Cecilíí ze Zásbuk do Vídně, kde chtěli strávit kratší dobu.³¹⁸ Sem jistě spadala i návštěva večírku pořádaného baronem Franzem a baronkou Marií Mayr-Melnhofovými v jejich vídeňském paláci v Argentinierstrasse, kteří již v minulosti patřili do blízkého okruhu Leopoldových přátel. Na 150 hostí se výborně bavilo, ať již znamenitým barem, tak při taneční soutěži ve waltzu, tangu a foxtrotu. Cecilie Sternbergová zde zvítězila společně s baronem Viktor Groedelem v tangu.³¹⁹

V dobách monarchie, podle dobových svědectví, Praha snesla srovnání s Vídní,³²⁰ ale o možnostech společenského vyžití za doby První republiky se hodnocení nedochovalo. Je ale zjevné, že i v hlavním městě Československa se zachovalo něco z odlesku dávných dob a tak se pod záštitou manželů Charles-Rouxových³²¹ v únoru roku 1930 konal karnevalový ples, na kterém se sešla společenská smetánka zahrnující Lobkowicze, Kinské, Schwarzenbergy, Dobřzenské, Demy, Nádherné a Dlahoweské, a také Leopolda, Cecilii a Jaroslava Sternbergovi.³²² Z Prahy se většina šlechticů vzápětí přesunula do Vídně, kde se 14. března zúčastnili dalšího večírku v kostýmech. Cecilie Sternbergová převlečená za Řekyni a Leopold v loveckém obleku se zde tak setkali s další více než stovkou urozených hostí. Často se mezi přítomnými opakoval motiv žen pocházejících ze Středozeví, či mužů oblečených ve fraku nebo v loveckém úboru.³²³

---

³¹⁶ Wiener Salonblatt 14.5.1921, s. 2.

³¹⁷ Wiener Salonblatt 10.3.1923, s. 3.

³¹⁸ Wiener Salonblatt 27.5.1928, s. 3.

³¹⁹ Wiener Salonblatt 24.6.1928, s. 6.

³²⁰ BEZECNÝ, Z.: Příliš uzavřená společnost, s. 112.

³²¹ Francois Charles-Roux byl francouzským velvyslancem v Praze v meziválečném období a mezi bývalými českými aristokraty si našel během svého působení mnoho blízkých. I později se do československé metropole rád s manželkou vracel a po válce pomáhal českým emigrantům ve Francii. (In: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 81.)

³²² Wiener Salonblatt 1.3.1931, s. 6-7.

³²³ Wiener Salonblatt 1.3.1931, s. 9-10.

23. února 1932 baron Erich Goldschmidt-Rothschild s manželkou pořádali zábavný kotilion, kam kromě Cecilie a Leopolda Sternbergových pozvali ještě Leopoldovy sestry Fanny (která se tak po několikaměsíčním pobytu v Čechách vrátila zpět do Vídně³²⁴) a Žofii, stejně jako manžele Rothschildovi, knížete Kinského a mnoho dalších.³²⁵ O čtyři dny později, 27. února 1932, se na večeři v Jockey-Klubu pořádané na počest manželů Goldschmidt-Rothschildových sešli kníže Ulrich Kinský, hrabata Leopold Sternberg, Otto Haugwitz, Sérenyi a Engelbert Arco.³²⁶ Jednalo se tak patrně o jakousi soukromou oslavu v nejužším přátelském kruhu.

Když 17. a 18. srpna 1933 pobýval španělský král na západočeském zámku Plasy jako host Maxe Theodora Thurn-Taxisa a jeho ženy Pauliny, rozené Metternichové, byli pozváni i Leopold Sternberg s Cecilíí.³²⁷ Vzhledem k tomu, že se ve zprávě nezmiňuje žádný další obvyklý člen jejich společenského okolí, je poměrně zajímavé, proč byli pozváni právě oni a co je s rodinou hostitele či španělského monarchy spojovalo.

Počátkem zimy 1932 se kněžna Henrietta Orsini-Rosenberg, rozená Larischová, která v únoru stejného roku ovdověla, přesunula ze zámku Wasserburg, kde jí hostili manželé Seilernovi, ke svému bratranci Leopoldovi a jeho ženě Cecilii do Zásduk.³²⁸ Henriettě bylo v době manželovy smrti devětadvacet let a i po deseti letech manželství byla bezdětná, její návštěvy po příbuzných ji jistě měly pomoci vyrovnat se se ztrátou partnera a možná, vzhledem k Henriettině věku, se i porozhlédnout po nějakém novém. V říjnu následujícího roku se totiž opět provdala, jejím mužem se stal Alois Auersperg.³²⁹

4. 4 Oslavy

Skoro povinnou byla Leopoldova a Ceciliiina účast na oslavě osmdesátin Ceciliiiny babičky, hraběnky Alice Hoyosové. V rodinném paláci na Plösslgasse ve Vídni se kromě dětí, vnoučat, neterí a synovců hraběnky sešla nejvybranější vídeňská společnost. Po dopolední mši v anglikánském kostele následoval menší banket pro rodinu v prostorách Jockey-Klubu, odpoledne oslavenkyně oděná ve fialové toaletě neúnavně se svými vytríbenými způsoby

³²⁴ Wiener Salonblatt 27.3.1932, s. 2.

³²⁵ Wiener Salonblatt 13.3.1932, s. 3.

³²⁶ Wiener Salonblatt 13.3.1932, s. 2.

³²⁷ Wiener Salonblatt 27.8.1933, s. 5.

³²⁸ Wiener Salonblatt 4.12.1932, s. 10.

³²⁹ Dostupné na: <https://patricus.info/Rodokmeny/Larisch.txt> [citováno dne 2017-06-21]

přijímala osobní gratulace od návštěvníků, jejichž počet se nakonec blížil stovce. Mezi nejvýznamnější patřili arcivévoda František Salvator a arcivévodkyně Markéta.³³⁰

16. ledna 1932 uspořádal princ Ferdinand Liechtenstein ve svém vídeňském salónu cocktail-party pro přibližně 70 osob. Kromě dobrého pití bylo postaráno i o taneční muziku a zábava zahájená v šest hodin odpoledne příjemně plynula. Mimo Leopolda a Cecilii Sternbergovi přijali pozvání i jejich blízcí přátelé jako byli Goldschmidt-Rothschildovi, Louis a Alphons Rothschildovi, hraběnka Marie Johanna (Tiny) Seilernová a další.³³¹ Následujícího roku se během zimního pobytu ve Vídni v hotelu Sacher³³² rozhodli Leopold a Cecilie Sternbergovi a Antoine Seilern uspořádat pro své společné přátele menší koktailový večírek. Sešli se tak s Ulrichem Kinským a jeho ženou, Carlem Hugem a Marií Johannou Seilernovými, kapitánem Georgem Woodem a jeho šlechtickou manželkou, rozenou Lónayiovou, přišla rovněž Fanny Hardeggová a další.³³³ Ve stejné době přijali mladí manželé pozvání na oslavu na argentinském konzulátu.³³⁴ Náhlá smrt Leopoldovy matky Franzisky ovšem veškerý společenský život na nutnou chvíli paralyzovala.

4.5 Svatby

Nejvelkolepější svatby se Leopold s Cecilii zúčastnili krátce po vlastním sňatku. 18. dubna 1928 se oženil Cecilii bratranec Otto Bismarck s dcerou švédského architekta Ann-Mari Tengbomovou. Mezi přítomnými hosty se nacházel i německý prezident Hindenburg, hostiny v hotelu Adlon se účastnilo na 500 svatebčanů. Cecilie Sternbergová ve svých pamětech spíše než na obřad a následné oslavy vzpomínala na své nevhodné chování před vzdálenými příbuznými, spolusedícími u jejího stolu, a zábavu s Leopoldem a švédskými hosty až do ranních hodin.³³⁵ Vůbec se, ač jinak málokdy vynechala skandálnější podrobnosti ze života šlechtických přátel, nezmínila, že Ann-Marie nepocházela z žádné přední šlechtické rodiny a její otec se dokonce rozvedl se svou první ženou, aby se mohl oženit s vévodkyní d'Otranto. Toto však byly dostatečně pádné argumenty pro bývalého rakousko-uherského ministra zahraničí Leopolda Berchtolda, aby se osobně svatby neúčastnil a nechal se zastupovat synem Aloisem.³³⁶

³³⁰ Wiener Salonblatt 11.4.1931, s. 10.

³³¹ Wiener Salonblatt 31.1.1932, s. 2.

³³² Původní zpráva přinášela informaci, že se jednalo o Grand Hotel, ale již v následujícím čísle byla tato mýlka opravena. (In: Wiener Salonblatt 9.4.1933, s. 1.)

³³³ Wiener Salonblatt 26.3.1933, s. 3.

³³⁴ Wiener Salonblatt 26.3.1933, s. 7.

³³⁵ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 76-79.

³³⁶ POKORNÝ, P.: Leopold Berchtold, s. 55.

25. května 1936 se Ernst Hohenberg, syn někdejšího rakousko-uherského následníka trůnu, oženil s Marií Theresou Woodovou, dcerou známého sportovce a rozené hraběnky Lónayiové. Ač ženich pocházel z nerovnorodého sňatku Františka Ferdinanda d'Este s hraběnkou Žofíí Chotkovou, těšil se jistě úctě a na jeho svatbu se sjela skutečná smetánka rakouské aristokracie včetně příslušníků habsbursko-lotrinského domu. Leopold Sternberg, jehož otec patřil k úzkému okruhu českých šlechticů, se kterými následník udržoval bližší styky,³³⁷ a také patřil mezi tu skupinu aristokratů, kteří doprovázeli rakve obou zavražděných manželů v roce 1914 až do rodinné hrobky v Arstettenu,³³⁸ nemohl chybět. Doprovázela jej samozřejmě jeho žena Cecilia.³³⁹ O půlroku později figurují manželé mezi svatebčany na obřadu v jezuitském klášteře. Zde si 16. listopadu 1936 bral princ Johann Liechtenstein hraběnku Karolinu Ledebur-Wichelnovou. Mimo nejbližší rodinu Liechtensteinů a Ledeburů dostali pozvání i vzdálenější příbuzní z rodů Larischových, Kinských, Clary, Auerspergů či Czernin-Morzinů.³⁴⁰

16. března 1937 se manželé Sternbergovi zúčastnili svatby mezi Ceciliinými příbuznými, Melanií Hoyosovou, nejstarší dcerou hraběte Alexandra a jeho manželky Edmée, a bratrancem Gottfriedem Bismarckem, synem Ceciliiny tety Marguerite a Herberta Bismarcka. Cecilie si ve svých pamětech přiznávala jistou zásluhu na tomto sňatku, když mladé Melanii umožnila odcestovat za Gottfriedem, aniž by o tomto kroku spravila její rodiče a ponechala je v přesvědčení, že je dívka u ní na Častolovicích.³⁴¹ Obřad se konal v evangelickém kostele ve Vídni krátce po nevěstiniých jednadvacátých narozeninách. Mezi svatebčany se nejvíce objevovali příslušníci rodiny Hoyosových, Whiteheadových, Bismarckových a Plessenů jakožto příbuzní novomanželů, ale mezi dalšími nalezneme i manželku Franze von Papena, jednoho z hlavních představitelů Výmarské republiky. Leopold ve svatebním průvodu doprovázel Frances Whiteheadovou, dceru jednoho z Ceciliiných strýců.³⁴²

---

³³⁷ Srov. CHRAMOSTOVÁ, R.: Společenské a politické kontakty arcivévody Františka Ferdinanda d'Este se šlechtou v českých zemích.

³³⁸ Grazer Volksblatt 5.7.1914, s. 3, 6; Neue Freie Presse 5.7.1914, s. 3; Neues Wiener Tagblatt 5.7.1914, s. 5; Neues Wiener Journal 5.7.1914, s. 3; Prager Tagblatt 5.7.1914, s. 2; Reichspost 5.7.1914, s. 4; Wiener Zeitung 5.7.1914, s. 14; Prager Tagblatt 6.7.1914, s. 2.

³³⁹ Wiener Salonblatt 31.5.1936, s. 9-10.

³⁴⁰ Wiener Salonblatt 29.11.1936, s. 8-9.

³⁴¹ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 163.

³⁴² Wiener Salonblatt 21.3.1937, s. 9.

4.6 Bridž

Bridž byl patrně jednou z mnoha šlechtických kratochvílí, kterým se příslušníci urozené společnosti často a rádi oddávali nejen během zimní sezóny ve Vídni. Cecilie s Leopoldem, který se ostatních zábav mohl účastnit pouze jako pasivní divák, tedy často přijímali pozvánky na různá karetní utkání, do kterých se i handicapovaný Leopold mohl aktivně zapojit. Podle Cecilie dosahovali s manželem „docela slušných výsledků, pokud jsme byli partnery, protože jsme se navzájem za ta léta tak dobře znali,“³⁴³ avšak já zaznamenala nejlepší umístění v případě, kdy spolu dvojici netvořili. Cecilie Sternbergová dokonce v pamětech uvedla, že jednou zvítězili v mezinárodní soutěži konané ve Vídni,³⁴⁴ ale takovou zprávu jsem v dobových periodikách neobjevila. Jejich účast je naopak doložitelná na jednom turnaji v březnu 1932.³⁴⁵ Následujícího roku, 10. února 1933, uspořádala trojice Carl Rummerskirch, Daisy von Benko a Mimi Beyer turnaj v bridži s následným občerstvením. Leopold s Cecilíí Sternbergovi se rovněž zúčastnili. Právě zde došlo k případu, kdy si zvolili jiné partnery, a Leopold se s Clarice Rothschildovou umístil na druhém místě.³⁴⁶

Tradičním se před druhou světovou válkou pomalu stával bridžový turnaj kněžny Franzisky (Fanny) Starhembergové. Turnaj společně s módní přehlídkou, pořádané v prostorách hotelu Imperial, měl přinést výtěžek ve prospěch vídeňských spolků pro zlepšení životních podmínek. Svou účastí jej samozřejmě poctili i vášniví hráči bridže z rodiny Sternbergů, Leopold s Cecilíí opět jako (nevítězný) pár a Fanny Hardeggová spolu s Alphonsem Rothschildem. Fanny byla rovněž jednou z dobrovolných pomocnic při organizaci celé akce.³⁴⁷

4.7 Automobilový sport

Aby mohl kdokoli provozovat automobilismus v jeho raném období, musel disponovat značným jměním. To, ve většině případů, mladým aristokratům jejich rodinné zázemí poskytovalo. Přesto v některých případech rozsáhlý vozový park vedl až k insolvenčnímu urozeného jedince.³⁴⁸ Nicméně v době 20. a 30. let již automobily patřily k zcela běžné zálibě mladých aristokratů a sourozenci Sternbergovi nebyli žádnými výjimkami. Vzhledem ke zranění, které Leopold utrpěl během 1. světové války, by se dalo očekávat, že jej zájem o automobilový sport minul, ale opak byl pravdou. Jako spolujezdec Carla Huga (Chappieho)

³⁴³ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 310.

³⁴⁴ Tamtéž, s. 308.

³⁴⁵ Wiener Salonblatt 13.3.1932, s. 3-4.

³⁴⁶ Wiener Salonblatt 26.2.1933, s. 1.

³⁴⁷ Neues Wiener Journal 29.3.1936, s. 8; Neue Freie Presse 30.3.1936, s. 6; Wiener Salonblatt 5.4.1936, s. 4.

³⁴⁸ HOŘEJŠ, M. – KRÍŽEK, J.: Zámek s vůní benzínu, s. 11.

Seilerna se zúčastnil v létě 1923 Alpské jízdy, kterou organizovali hrabě Ulrich Kinský, Leopoldův blízký přítel, a baron Fritz Mayr-Melnhof. Spolu s nimi byli v automobilu ještě baronesa Herringová a hrabě Ervín Schönborn.³⁴⁹

4.8 Koňské dostihy

Zájem o koně se v rodině Sternbergů projevovat již několik generací zpátky. Leopold Sternberg, pravděpodobně Leopoldův dědeček, byl členem Spolku pro zvelebení chovu koní na Moravě, kterého byli členy rovněž bratři Aristide a Hektor Baltazziovi či Zikmund Berchtold.³⁵⁰ Soudím tak dle časového zařazení a také situováním v moravské zemi, kde ještě Leopoldův děd sídlil na pohořelickém zámku, které se nacházelo v sousedství napajedelského panství Baltazziů. S touto rodinou díky společnému zájmu udržovali přátelské styky ještě i Leopold s Cecilíí.

Jízda na koni patřila už po několik století k symbolům šlechtické výchovy, k zachování jakéhosi kultu rytíře. Již od dětství se mladí aristokraté učili jezdit na koni a tuto svou dovednost zužitkovávali po celý život minimálně při různých honech.³⁵¹ Dá se předpokládat, že i Leopold se v průběhu dětství a dospívání naučil jezdit na koni, ale v důsledku válečného zranění od jízdy v koňském sedle musel upustit a svou vášeň pro koně nadále uspokojoval jinak. Touto alternativou se staly návštěvy koňských dostihů a zcela určitě i vlastnění několika dostihových koní, jelikož barvami jeho stáje byly modrá a zlatá.³⁵²

Dostihy jako takové se zrodily na britských ostrovech a díky stykům tamější aristokracie s tou kontinentální, nejčastěji skrze diplomatickou službu či příbuzenskými vazbami, se v průběhu 18. století začaly praktikovat i ve střední Evropě. Vrcholem v institucionalizaci této činnosti se stalo roku 1867 založení rakouského Jockey-Klubu. Primárním účelem měla být podpora jezdeckého sportu podle anglického vzoru, měli se zde scházet zájemci o dostihy, ale nakonec se členství v klubu stalo díky výši příspěvků prestižním, a bylo určeno především aristokracii. Nicméně sem měli přístup i nižší šlechtici či dokonce nešlechtici, ale pouze za předpokladu, že vlastnili vynikající chov koní.³⁵³ Díky dlouholetému zájmu o koně byli členy klubu i Sternbergové. Vrcholem dostihové sezóny v Rakousku se stalo vídeňské Derby ve Freudenau, které se běhalo od roku 1868, v českých

³⁴⁹ Wiener Salonblatt 7.7.1923, s. 1.

³⁵⁰ VOTAVOVÁ, Š.: Dostihový sport a česká společnost, s. 34.

³⁵¹ Srov. KRAMPEROVÁ, P.: „...A musí umět jezdit především na koni a pak teprve na gramatice.“

³⁵² STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 9.

³⁵³ WINKELHOFEROVÁ, M.: Šlechtictví zavazuje, s. 144.

zemích tradičním setkáváním nejvyšší společnosti od roku 1874 byla Velká pardubická steeplechase.³⁵⁴

Rakouskému derby na vídeňské dostihové dráze ve Freudenau se rakouský tisk věnoval samozřejmě více. Novináři popisovali nejen průběh samotných závodů, ale všímali si rovněž i doprovodných akcí, jako byly turnaje v pólu, módní přehlídky, společenské dýchánky a večere. Každoročně se sem sjížděla aristokratická vrstva bývalé monarchie: zástupci rodů Festetics, Pálffy, Hohenlohe, Fürstenberg, Auersperg, Esterházy, Odescalchi, Pallavicini, Berchtold, Apponyi, Hoyos, Larisch, Sternberg, Kinský, Rothschild a další. V roce 1926 sem zavítala celá rodina Sternbergových na hlavní závod konající se 6. června. Již 2. června ale hraběnka Franziska s dcerou Fanny zhlédly pólový zápas, ve kterém se představily týmy Hamburg-Amerika proti vídeňskému celku, za který nastoupili např. Ulrich a Rudolf Kinští, či baron Mayr-Melnhof.³⁵⁵ Leopold Sternberg Freudenau navštívil i v letech 1930,³⁵⁶ 1931,³⁵⁷ 1932.³⁵⁸ Během následujících let se Leopoldovo jméno mezi urozenými návštěvníky nenachází, ale pochybuji, že by na dostihy jezdila jeho manželka sama.³⁵⁹ V roce 1934 dostihy sledovaly Cecilie Sternbergová se švagrovou Fanny Hardeggovou a tisk si všiml, co si vybraly za šaty – Cecilie zvolila „apartní letní šaty“ a Fanny si oblékla béžovo-hnědý komplet,³⁶⁰ o rok později Cecilie Sternbergová vyrazila ve světlém kompletu s černým kloboukem.³⁶¹

Jako příkladný rok jsem si vybrala rok 1932, kdy se Leopold postupně zúčastnil dostihů ve Velké Chuchli, ve vídeňském Freudenau i v Pardubicích. Leopold Sternberg se ženou se 29. května nacházeli v pražské Chuchli, kde se běželo československé Derby. Spolu s nimi jej sledovali i prezident Československého Jockey-Klubu hrabě Dobrzenský s rodinou, rovněž Rothchildové a aktivní jezdci jako byli hraběnka Lata Brandisová či Max Benies a další.³⁶² Poté následoval přesun do rakouské metropole, neboť začínalo tamější Derby. Zahájeno bylo doprovodným programem – bridžovým turnajem. Ač byli oba manželé Sternbergovi vášnivými hráči, tentokrát se, na rozdíl od Leopoldovy starší sestry Fanny

---

³⁵⁴ KRAMPEROVÁ, P.: „...A musí umět jezdit především na koni a pak teprve na gramatice.“, s. 72.

³⁵⁵ Wiener Salonblatt 13.6.1926, s. 9-11.

³⁵⁶ Wiener Salonblatt 8.6.1930, s. 16.

³⁵⁷ Wiener Salonblatt 21.6.1931, s. 10-11.

³⁵⁸ Wiener Salonblatt 19.6.1932, s. 8-10.

³⁵⁹ Neue Freie Presse 11.6.1934, s. 6; Neues Wiener Journal 11.6.1935, s. 2; Wiener Sonn- und Montags-Zeitung 11.6.1935, s. 4.

³⁶⁰ Neue Freie Presse 11.6.1934, s. 6.

³⁶¹ Wiener Sonn- und Montags-Zeitung 11.6.1935, s. 4.

³⁶² Wiener Salonblatt 5.6.1932, s. 8.

Hardeggové, turnaje nezúčastnili.³⁶³ Předpokládám, že důvodem byla jejich cesta z Prahy do Vídně či únava z ní. 5. června nicméně již byli společensky aktivní a přijali pozvání na oběd pořádaný hrabětem Carlem Hugem Seilernem a jeho ženou. Jednalo se o opravdu opulentní sešlost, které se zúčastnil skoro každý aristokrat, který se ve vídeňské společnosti pohyboval.³⁶⁴ Po samotném Derby uspořádala baronka Clarice Rothschildová taneční večírek.³⁶⁵ O dva dny později se u majora Coatse sešla známá aristokratická společnost, která se zajímala o dostihy: kromě Leopolda s Cecilíí Sternbergových, major pozval i manžele Seilernovi, Larischovi, Haugwitzovi, Rothschildovi, kněžny Windisch-Graetzovou a Ann-Mari Bismarckovou a další.³⁶⁶ Se zahájením sezóny vídeňského Polo-klubu se následující večer pořádalo maškarní, kam se Cecilie dostavila jako jeden z klaunů a Clarisse Rothschildová v kostýmu žokejky.³⁶⁷ Následovala společenská pauza letního období, aby se na podzim na tribunách pardubické dráhy sešli zástupci snad všech českých rodů, či šlechty v českých zemích usazených. Mimo Leopolda s Cecilíí, sem zavítal i otec Leopold Sternberg se svými dalšími syny a dcerou,³⁶⁸ a dále princové Mořic a Ervín Lobkowiczové, hrabata František, František Xaver a Zdenko Kinští v doprovodu svých manželek, Hans, Felix a Rudolf Theobald Czerninové, Fritz Larisch s Leopoldem Fuggerem, baroni Parishové, Hrubí z Gelenj a mnozí další.³⁶⁹

V říjnu 1935 se Leopold Sternberg³⁷⁰ ve Freudenu připojil k dalším 8 500 platícím divákům Ceny Rakouska. Spolu s ním tento dostih, druhý nejvýznamnější rakouský dostih sezóny, sledovala většina bývalé aristokracie, která se o koně zajímala: Ulrich Kinský, Ferdinand a Engelbert Auerspergové, Leopold a Zikmund Berchtoldové, Rudolf Colloredo-Mannsfeld, Larischovi, bratři Rothschildové, Otto Haugwitz a mnozí další. Stejně jako v případě Derby, i zde novináře zajímal nejen průběh a výsledek samotných závodů, ale i společnost, která se zde sešla a komentářům nešla ani předváděná móda.³⁷¹

---

³⁶³ Wiener Salonblatt 19.6.1932, s. 8.

³⁶⁴ Wiener Salonblatt 19.6.1932, s. 8.

³⁶⁵ Wiener Salonblatt 19.6.1932, s. 8.

³⁶⁶ Wiener Salonblatt 19.6.1932, s. 8-9.

³⁶⁷ Wiener Salonblatt 19.6.1932, s. 9.

³⁶⁸ V této době již matku v doprovodu otce při cestách zastupovala nejmladší Žofie. O které její bratry šlo, se bohužel z tisku nedozvídáme.

³⁶⁹ Wiener Salonblatt 23.10.1932, s. 7.

³⁷⁰ Nicméně zde se domnívám, že se jednalo o Leopoldova otce, jakožto dlouholetého člena rakouského Jockey-Klubu.

³⁷¹ Wiener Sonn- und Montags-Zeitung 21.10.1935, s. 2, 15.

4.9 Vánoce

Přestože byly Vánoce svátky klidu a trávily se v úzkém rodinném kruhu, zřejmě bylo rovněž zvykem, aby se kolem nich uspořádaly menší taneční zábavy. V první polovině prosince roku 1928 se manželé Leopold s Cecilíí nacházeli v Častolovicích na návštěvě u rodičů.³⁷² Zde však vánoční svátky strávit nehodlali, jelikož se brzy vrátili zpět do Zásmuk. Na svém sídle uspořádali vánoční ples „podle anglických zvyků“, stejně jako jejich přítel Ulrich Kinský na zámku v Heřmanově Městci.³⁷³ Zde se 28. prosince sešli nejen Ulrich s Leopoldem a Cecilíí, ale rovněž byli pozváni hrabě a hraběnka Orssiniovi, hrabě Carl Hugo Seilern se ženou, manželé Beniesovi a další.³⁷⁴

Samotné vánoční svátky se ale slavily v klidu rodiny, podle zvyku rodiny buďto na venkovských zámcích nebo ve vídeňských palácích, společně se služebnictvem. Stromky se ve všech katolických šlechtických domácnostech vyskytovaly od 2. poloviny 19. století a zdobily se pozlacenými ořechy, jablky a cukrovinkami pro děti. Zvyk balit dárky ještě neexistoval. Dárky se pokládaly volně na velké stoly pokryté bílým ubrusem.³⁷⁵ V Častolovicích, a dá se předpokládat, že i dříve v Zásmukách, rok co rok lesníci vybírali nejvyšší jedli, kterou na Vánoce pak nechávali dopravit do zámku. I poté, co se Sternbergovi nastěhovali do pražského bytu, jim ji lesní vždycky nějak dovezl. Stromek za nepřítomnosti malé dcery zdobila Cecilie se služebnictvem podle předem daného rituálu: „Nahoru přišla betlémská hvězda (náš znak), která tvořila špičku, naleštěná červená jablíčka a pomeranče (pokud byly k dostání) se uvázaly na větve, aby je dokonale vyvážily, pak se rozmístily ty různé ozdoby, nejmenší nahoru, největší dolů, a nakonec čokoláda a svíčky. Všichni pomáhali – na Vánoce přijel vždy někdo z Leopoldových příbuzných - lezli na štafle, aby dosáhli na nejhořejší větve.“³⁷⁶ Poté se ještě nachystaly dárky, které si však malá Diana směla prohlédnout až poté, co byli obdarováni všichni sloužící.

---

³⁷² Wiener Salonblatt 23.12.1928, s. 5.

³⁷³ Wiener Salonblatt 20.1.1929, s. 3.

³⁷⁴ Wiener Salonblatt 6.1.1929, s. 13.

³⁷⁵ WINKELHOFEROVÁ, M.: Šlechtictví zavazuje, s. 177.

³⁷⁶ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 409.

5. Blízcí a přátelé Leopolda Sternberga

Z různých zmínek a historek je jisté, že se manželé Sternbergovi stýkali s nejbližšími častolovickými sousedy, rodinou Františka Kinského z Kostelce nad Orlicí. Cecilie si na ně vzpomínala v souvislosti s lovem kachen na podzim roku 1945, kam pozvali i nového amerického velvyslance v Praze Steinhardta.³⁷⁷ Synové Františka rovněž navštěvovali Leopolda Sternberga v pražském bytě v době nacistické okupace. Němci je dokonce měli nazývat „tělesná stráž hraběte Sternberga“.³⁷⁸ Očekávala bych, že se o tomto vztahu dočlová daleko více zpráv, ale ve mně dostupných pramenech jsem bližší informace nenalezla.³⁷⁹ Prokazatelně se manželé Sternbergovi stýkali s Jeronýmem Colloredo-Mannsfeldem. Cecilie vzpomínala ale i na jeho bratry a především na jeho švagrovou.³⁸⁰ Později se se všemi opět shledali v Kanadě na návštěvě. Ceciliiinou přítelkyní byla manželka Karla VI. Schwarzenberga, Antonie Fürstenbergová.³⁸¹ Co obě ženy spojovalo, není tak zcela zřejmé, snad jen, že se manželé Sternbergovi rádi a často pohybovali ve vídeňském prostředí, ze kterého uměnímilovná manželka českého aristokrata pocházela a kterého se přesídlením na Orlík a do Čimelic musela vzdát. Drobné připomínky jsou pro nás důkazem, že jisté bližší styky udržovali mladí manželé rovněž s princem Eduardem Lobkowiczem,³⁸² který žil ve Francii se svou neurozenou manželkou Anitou,³⁸³ či Hansem Czerninem³⁸⁴ a jeho manželkou Gerdou.³⁸⁵

Dalším osobnostem, které udržovaly bližší styky s Leopoldem Sternbergem, bych se ráda věnovala o trochu více, jelikož se domnívám, že jsou velmi zajímaví, ale přesto jim dosud v českém prostředí nebylo věnováno tolik pozornosti. Ať se již jedná o kontroverzní hlavu významného českého šlechtického rodu Kinských, o příslušníky z bohaté rodiny Rothschildů, či mladičkou komtesu Wurmbrandtovou, která mezi svými předky nacházela blízké společníky císařovny Alžběty, všechny je s Leopoldem spojoval zájem o koně,

---

³⁷⁷ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 28-37.

³⁷⁸ Tamtéž, s. 197.

³⁷⁹ Podle inventáře k rodinnému archivu Kinských z Kostelce nad Orlicí se zde nachází pouze jediný dopis mezi Leopoldem Sternbergem a Františkem Kinským z 5. dubna 1937. (In: VALENTA, Aleš: Rodinný archiv Kinských, Kostelec nad Orlicí. Inventář. Zámrsk 2014, s. 64.)

³⁸⁰ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 479-486.

³⁸¹ Tamtéž, s. 231-235.

³⁸² Jedná se o Mariu Eduarda Lobkowicze (1899-1959) z dolnobeřkovické linie, kapitána československé armády a rytíře maltéžského řádu, který se v roce 1925 v Americe oženil s Anitou Lihmeovou, se kterou měl tři potomky. Dostupné online: <http://genealogy.euweb.cz/lobkow/lobkow5.html> [citováno 2017-6-29]

³⁸³ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 340-341.

³⁸⁴ Cecilia Sternbergová zde jistě hovořila o Janu Nepomukovi Czerninovi (1905-1980) z vinořské větve rodu, který se v květnu 1945 v americkém státě Illinois oženil s Gertrudou Kurmayerovou. Dostupné online: <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/czernin3.html#GMA> [citováno 2017-6-29]

³⁸⁵ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 341-343.

setkávali se pravidelně i při různých společenských akcích ve Vídni. Proto je, předpokládám, mohu považovat za Leopoldovy přátele, ač své tvrzení nemohu doložit na základě osobní korespondence ani jiných egodokumentů.

5.1 Ulrich Ferdinand Kinský

Ulrich se narodil do knížecí větve významné české aristokratické rodiny v roce 1893. Byl prvorozeným synem Ferdinanda Kinského a Aglae rozené Auerspergové. Po několika semestrech na právech nastoupil do rakousko-uherské armády a za první světové války bojoval v Srbsku a Itálii v hodnosti nadporučíka.³⁸⁶ V roce 1918 se v Budapešti oženil s Katalin Széchényiovou, která mu v následujících letech porodila tři děti, Ulricha, Marii Hosannu a Charlotu. V polovině dvacátých let převzal dědictví po svém strýci Karlovi, stal se majitelem velkostatků Česká Kamenice, Zlonice, Heřmanův Městec, Choceň a Rosice. V roce 1929 došlo ale k tragédii a Ulrichův stejnojmenný prvorozený syn zemřel, o rok později došlo mezi manželi Kinskými k rozvodu. Dva roky po rozvodu s Katalin se v Mnichově podruhé oženil s Mathildou von Bussche-Haddenhausen. Společensky se tento sňatek rovnal nezměrnému skandálu. Ulrichovo první manželství nebylo církví uznáno za neplatné, rovněž Mathilda byla rozvedenou paní berlínského obchodníka Walthera Mumma von Schwarzenstein.³⁸⁷ Manželům se osm měsíců po sňatku narodila dvojčata Eleonora a Aglae, o čtyři roky později přišel na svět vytoužený syn, kterého pojmenovali František Oldřich. Ač měla Mathilda podle svědectví Cecilie Sternbergové mnoho kladných vlastností, Ulrichova rodina i aristokratická společnost ji odmítala přijmout mezi sebe. „Kdyby byla Ulrichovou milenkou, a nikoli jeho zákonitou manželkou, všechno by bylo v pořádku,“ myslela si Cecilie a protože s tím s manželem nesouhlasili, tuto hříšnou dvojici rádi a často navštěvovali a to i přes pobouření Leopoldových rodičů.³⁸⁸

Ulrich Kinský patřil mezi přední aristokratické představitele, kteří se velkou měrou zasloužili o rozvoj sportu jak v Československu, tak v Rakousku. Byl jmenován členem Mezinárodního olympijského výboru, zastával post viceprezidenta vídeňského Aero klubu, členové rakouské jezdecké společnosti jej zvolili jeho prezidentem, angažoval se rovněž ve Středoevropské Polo asociaci.³⁸⁹ Ve svých společenských kruzích byl známý jako nadšený automobilový závodník se závratně rychlou (a stejně rychle ukončenou) kariérou i jako

---

³⁸⁶ HOŘEJŠ, Miloš: Oldřich Ferdinand Kinský. In: Jiří Kristián Lobkowicz. Praha 2014, s. 136.

³⁸⁷ Tamtéž, s. 148.

³⁸⁸ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 49-50.

³⁸⁹ HOŘEJŠ, M.: Oldřich Ferdinand Kinský, s. 139.

neohrožený pilot vlastního letadla.³⁹⁰ Leopold Sternberg byl při zahájení Ulrichovy závodní kariéry, když se jako čestný host zúčastnil obnovené Alpské jízdy v červnu 1923.³⁹¹

Manželé Sternbergovi byli zrovna ve vídeňské rezidenci Ulricha Kinského, když došlo k nacistickému obsazení Rakouska. Ulrich, ač dlouholetý Leopoldův přítel a společník se stejnými zájmy, již tehdy otevřeně vystupoval na podporu nacionálně socialistického režimu. „Co se však přihodilo ten večer, poté co jsme v jeho vídeňském paláci bohatě povečeřeli za přítomnosti několika členů rakouského vládního kabinetu, s nimiž se Ulrich stýkal jako předseda různých mezinárodních sportovních organizací, Leopoldem hluboce otřáso, a stejně tak mnou a zmíněnými pány. Už nějakou dobu jsme se sice obávali, že nezávislému Rakousku hrozí nebezpečí, nikdo z nás však, snad až na Ulricha, netušil, jak rychle se blíží konec. Po večeři jsme pustili rádio. Vyslechli jsme hrozivé zprávy, každou další hodinu byly ještě hrozivější, až bylo k ránu jasné, že nezbývá naděje. Rakousko patřilo Německu. To zoufalství, jaké se zračilo na tvářích oněch vládních činitelů, než spěšně odešli, Mathilde prolévající slzy za zemi, jež ani nebyla její vlastí a příliš laskavě ji nepřijala, a Ulrichova čím dál tím nezakrytější vítězosláva – na to nikdy nezapomenu.“³⁹² Důvody jeho sympatií manželé Sternbergovi nikdy neodhalili, a jelikož se s ním již až do jeho předčasné smrti na infarkt o několik měsíců později nesetkali, nezbývalo jim než doufat, že jeho nadšení pro nacistický režim snad vyprchalo.³⁹³ Vzhledem k tomu, že Ulrich Kinský projevoval proněmecké sympatie již delší dobu a dokonce měl vlastním letadlem několikrát zaletět do Anglie, kde u vlivných politických představitelů z řad aristokracie loboval za nátlak na československou vládu, aby uspokojila požadavky SdP,³⁹⁴ jejich naděje se asi minuly účinkem. I Miloš Hořejš ve své studii připouští, že Ulrich měl svým působením během Runcimanovy mise nemalou zásluhu na připojení Sudet k nacistické říši.³⁹⁵ Kníže Kinský ještě před zahájením mise sám zaletěl do Londýna za lordem Runcimanem, aby jej přesvědčil o důležitosti tohoto úkolu.³⁹⁶

Mathilda se po manželově smrti společně s dětmi navrátila zpět do vlasti své matky, do Argentiny.

---

³⁹⁰ Srov. HOŘEJŠ, M.: Oldřich Ferdinand Kinský, s. 136-151.

³⁹¹ Wiener Salonblatt 7.7.1923, s. 1.

³⁹² Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 146-147.

³⁹³ Tamtéž, s. 147.

³⁹⁴ GLASSHEIM, E.: Urození nacionalisté, s. 187.

³⁹⁵ HOŘEJŠ, M.: Oldřich Ferdinand Kinský, s. 139, 151.

³⁹⁶ GLASSHEIM, E.: Urození nacionalisté, s. 187.

5.2 Rothschildovi

Posledními rakouskými Rothschildy se po smrti otce Alberta Salomona, známého mecenáše a výrazné osobnosti na poli ekonomické politiky, stali jeho synové Alphonse Maier, Louis Nathaniel a Eugene Daniel. Jejich nejstarší bratr při honu na lišku v Anglii bohužel upadl a následkem zranění u něj propukla schizofrenie, takže zbytek života prožil v ústraní, a nejmladší bratr Oskar Ruben spáchal sebevraždu poté, co mu otec zakázal sňatek s vyvolenou dívkou z Ameriky.³⁹⁷

Cecilia Sternbergová vzpomínala, že na bankety a plesy pořádané ve vídeňských palácích Rothschildových byla zvána všechna rakouská aristokracie, ale kromě rodinných příslušníků hostitelů se zde nepotkávala s jinými židy. Cecilia to zdůvodňovala tím, že se Rothschildové zkrátka řídili tehdejšími společenskými zvyky: „Obchodníci – a mnozí židé měli obchody – se nepřijímali. Význační intelektuálové nebo umělci, to ano, ale kramáři, jak se jim tehdy říkalo, vcházeli do domu pouze vchodem pro služebnictvo.“³⁹⁸ Víra baronů Rothschildových skutečně nemohla být tedy překážkou ve společenském vídeňském životě vyšších vrstev, a to ani u pozdějších sympatizantů s německým nacionalismem, který se vyznačoval silným antisemitismem. Stejně jako se s Rothschildovými často stýkal Leopold Sternberg, udržoval s nimi přátelské poměry i Ulrich Kinský. Louis Rothschild byl dokonce v jeho pólovém týmu a jistě ne pro to, že by se jednalo o nějakého fantastického hráče. Podle Cecílie Sternbergové byl vysloveně špatným jezdcem a navíc špatně viděl,³⁹⁹ což ale poměrně kontrastuje informacím, že patřil mezi jezdce rakouské Státní jezdecké školy bílých lipicánů – na tyto posty byly vybíráni pouze ti nejlepší jezdci z nejvyšších kruhů.⁴⁰⁰

Alphonse a Clarice Rothschildovi byli Leopoldovými dlouholetými blízkými přáteli, se kterými se často účastnili rakouského derby či bridžových turnajů. Clarice pocházející z vlivné anglické židovské rodiny Sebag-Montefiore se za o šestnáct let staršího barona Alphonse provdala jako mladá dívka v roce 1912 a brzy se stala jednou z nejvyhledávanějších hostitelek ve Vídni. To a její krása a bohatství podle Cecílie Sternbergové vedlo k tomu, že se z ní stala dost panovačná a nesnášenlivá žena.⁴⁰¹ Ke svému muži však cítila hluboký respekt. Nejen pro Clarice byl Alphonse Rothschild výraznou osobností, ač navenek působil jako drobný, tichý a nenápadný. Cecílie na něj vzpomínala jako na moudrého muže, který „uměl

³⁹⁷ Srov. ŽUPANIČ, Jan: Židovská šlechta, s. 585.

³⁹⁸ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 330-331.

³⁹⁹ Tamtéž, s. 148.

⁴⁰⁰ MORTON, Frederic: Rothschildové. Portrét jedné dynastie. Praha-Litomyšl 2011, s. 252.

⁴⁰¹ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 327.

bystře a přitom s humorem a tolerancí zhodnotit lidské pošetilosti.⁴⁰² Kromě obvyklých aristokratických zábav se věnoval klasickým jazykům a filatelii. Záliba v poštovních známkách ho ušetřila věznění nacistickými úřady. Chvíli před anšlusem odcestoval Alphonse s manželkou a šestnáctiletým synem do Londýna na významnou výstavu známek a nezanedbatelný byl i fakt, že s pozváním na hostinu do Buckinghamského paláce souviselo i to, že s sebou vyvezli velkou část rodinných šperků. Dcery Bettina a Gwendoline se k rodičům připojily ve Švýcarsku až po anšlusu za poněkud dramatičtějších okolností.⁴⁰³ Ještě téhož roku jediný syn Alphonse Rothschilda, Albert, ve Švýcarsku zemřel, pravděpodobně na leukémii, a to u postaršího otce vedlo ke zhoršení srdeční choroby. Přes Anglii se rodina dostala roku 1940 do Spojených států, kde po necelých dvou letech baron Alphonse zemřel.

Alphonsův mladší bratr Louis býval v dobách meziválečné Vídně již postarším svobodným mládencem.⁴⁰⁴ Od roku 1911, po smrti otce Alberta Rothschilda, se staral o rodinné záležitosti.⁴⁰⁵ Jako jediný z bratří byl obdařen obchodní talentem. Sternbergovi si jej uchovávali v paměti jako tichého a vtipného, neobyčejné fyzické a mravní síly.⁴⁰⁶ To vše osvědčil v dobách nacistického ohrožení své vlasti, když se jako hlava rodiny odmítl přesunout do bezpečí a i nadále setrval v Rakousku. Uvědomoval si, že jakýkoli pokus o útěk by destabilizoval už tak vratkou situaci státu a rovněž i z počátku tajný důvod, převod vítkovických železáren do zahraničí, zdržoval Louise ve Vídni.⁴⁰⁷ Druhý den od obsazení země německými vojsky se pokusil Louis Rothschild odletět letadlem do Itálie údajně za svým pólovým družstvem.⁴⁰⁸ Na letišti jej potkala Cecilie Sternbergová, která ve svých pamětech vylíčila dramatickou historku Louisova zadržení dvěma příslušníky s hákovým křížem na rukávech.⁴⁰⁹ K samotnému zatčení barona došlo ale až o den později, v jeho domě, kde jej však zatýkající komando nechalo v klidu doobědvat.⁴¹⁰ I přes slabší srdeční vadu⁴¹¹ přestál nacistické vězení, než se podařilo jeho příbuzným na Západě „vykoupit jej“. Louis po propuštění odešel do Ameriky, kde se nakonec roku 1946 oženil s Hildegard Auerspergovou. Zde na své farmě ve Vermontu dožil, poté, co veškerý rodinný majetek v Rakousku postoupil

---

⁴⁰² STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 327.

⁴⁰³ WILSON, Derek: Rothschildové. Příběh bohatství a moci. Praha 1993, s. 335-336.

⁴⁰⁴ Narodil se r. 1882, v době anšlusu a uvěznění mu tedy bylo šestapadesát let.

⁴⁰⁵ MORTON, F.: Rothschildové, s. 250.

⁴⁰⁶ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 147-148.

⁴⁰⁷ Srov. MORTON, F.: Rothschildové, s. 261-263.

⁴⁰⁸ Tamtéž, s. 259.

⁴⁰⁹ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 148.

⁴¹⁰ MORTON, F.: Rothschildové, s. 259.

⁴¹¹ Tamtéž, s. 252.

tamější vládě pod podmínkou zajištění všech rothschildovských zaměstnanců. Zemřel více jak sedmdesátiletý při plavání v zátocě Montego Bay.⁴¹²

Nejmladší Eugen se po demobilizaci z armády věnoval umění. Když se v roce 1925 oženil s rozvedenou Američankou Cathleen (Kitty) Schönborn-Buchheimovou, zařídil si z důvodu nesouhlasu rodiny s jeho partnerkou domovskou rezidenci v Paříži.⁴¹³ Před nacismem uprchl do Spojených států, kde se v roce 1952 podruhé oženil. Jeho ženou se stala anglická divadelní herečka Jeanne Stuartová. Zemřel jako poslední člen rakouské větve rodiny v roce 1976. Eugena můžeme s nadsázkou titulovat jako poskytovatele azylu pro své známé. V roce 1936 na svém zámku Enzesfeld nedaleko Vídně otevřel brány právě abdikujícímu králi Eduardu VIII. David z Windsoru zde již rok předtím nějaký čas pobýval.⁴¹⁴ Po emigraci manželů Sternbergových zase celé rodině poskytl svůj zahradní domek na pozemcích na Long Island, kde Cecilie s Leopoldem a Dianou strávili asi nejpříjemnější a nejklidnější léto za posledních pár let.

5.3 Maria Anna Wurmbrand-Stuppachová

Mladičkou komtesu Marii Annu Wurmbrandovou-Stuppach, známější pod svým petitem Etti, poznali Leopold a Cecilie v době, kdy vyrůstala na panství své babičky Marie Baltazziové v Napajedlech. Její matka May v té době dlela ve Francii, otec Ferdinand Wurmbrand-Stuppach žil po rozvodu v zahraničí, než v roce 1933 zemřel ve Vídni. Možná že nestabilní rodinné prostředí ovlivnilo Mariin pozdější partnerský život.

Měli to být právě manželé Sternbergovi, kdo uvedl mladou Etti do společnosti, když ji pozvali na jeden z honů v Častolovicích, kde se zamilovala do hraběte Wladimira Mittrowského. Rodiče Wladimira se ovšem postavili proti plánovanému sňatku jejich dědice s mladou dívkou, jejíž babička prohospodařila celé napajedelské panství a rodiče se rozvedli, a zasnoubení bylo zrušeno.⁴¹⁵ Etti odjela na cestu po Evropě, kde se seznámila s mladým americkým milionářským synkem,⁴¹⁶ Clendeninem Ryanem, za kterého se v roce 1934 provdala. Ale již na svatební cestě došlo k prvním manželským neshodám, které vedly nakonec k rozvodu o rok později. Cecilie Sternbergová vzpomínala na historku, kdy mladá žena „koupila nejdražší náramkové hodinky, jaké u Cartiera měli, a dala na ně vyrýt usvědčující slova ‘Vládsi, láska moje, myslím na tebe každou hodinu’. Manžel ty hodinky

⁴¹² Tamtéž, s. 265-266.

⁴¹³ WILSON, D.: Rothschildové, s. 320.

⁴¹⁴ MORTON, F.: Rothschildové, s. 255.

⁴¹⁵ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 458.

⁴¹⁶ Wiener Sporttagblatt 15.11.1934, s. 8.

našel u ní v ložnici, ještě než je stihla odeslat do Vídně.⁴¹⁷ Tento velmi sledovaný rozvod zajímal nejen americkou veřejnost,⁴¹⁸ ale rovněž rakouská periodika sledovala pohyb mladé ženy.⁴¹⁹ Etti se vrátila zpátky do Evropy, kde mimo jiné opět navázala přátelské vztahy s manželi Sternbergovými. Sotva devatenáctiletá Maria Anna se také zamotala do případu, krádeže šperků Cecilie Sternbergové. Tato aféra několik dní plnila stránky většiny předních rakouských novin.⁴²⁰ V říjnu 1934 Cecilie doprovázená Etti přijela vlakem z Prahy do Vídně, kde se společně s manželem ubytovali v jejich oblíbeném hotelu Sacher. Když se však oba přes den vydali na obchůzky městem, po návratu hraběnka zjistila, že její šperky v hodnotě 27 000 šilinků zmizely. Mezi prvními podezřelými byla i mladička Etti, jejíž matka byla tou dobou souzena za finanční podvody. Cecilie se jí však ustavičně jala hájit s tím, že se jedná o její nejlepší přítelkyni, která neměla se ztrátou šperků nic společného.⁴²¹ I přes okamžité zahájení pátrání vídeňské policie se tato krádež šperku zařadila mezi nevyřešené případy.⁴²² Musela to být pro Cecilii, známou ve vídeňské společnosti právě také díky svým rodinným klenotům,⁴²³ velká rána, přesto se o ni ve svých pamětech ani slovem nezmínila.

V roce 1935 se stal Ettiným druhým manželem o 24 let starší hrabě Paul Pálffy, „už dvakrát rozvedený, známý sukničkář a jeden z nejkrásnějších mužů v Maďarsku“.⁴²⁴ Pálffyho slabost pro něžné pohlaví měla být také důvodem toho, že manželství trvalo pouze dva roky. Paul Pálffy se krátce po rozvodu opět oženil. V posledním předválečném roce se Marie Anna provdala za dalšího uherského šlechtice, hraběte Tamáse Esterházy, se kterým měla dceru Marii-Annu Bertu. V letech 1944-1949 byla provdána za Zikmunda Berchtolda, nejmladšího syna bývalého rakousko-uherského ministra zahraničí a hofmistra posledního císaře Karla I., Leopolda Berchtolda. Krátce po rozvodu s Berchtoldem se provdala za amerického milionáře Williama Deering Davise, ale ani toto manželství nemělo dlouhého trvání, skončilo o dva roky později. Cecilie za jejím neúspěšným partnerským životem viděla, i přes mnohé kladné vlastnosti, Ettin „zvláštní názor na sex. Nepřikládala mu důležitost. Jakmile se někde usadila a získala vládu nad domácností a manželem, bylo jí zcela lhostejné, kde si pán domu najde

⁴¹⁷ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 459.

⁴¹⁸ Tamtéž, s. 459.

⁴¹⁹ Der Morgen 19.11.1934, s. 4; Der Morgen 4.3.1935, s. 8.

⁴²⁰ Neugkeits Welt-Blatt 22.10.1934, s. 5; Neue Freie Presse 22.10.1934, s. 1; Der Morgen 22.10.1934, s. 1, 3; Illustrierte Kronen Zeitung 22.10.1934, s. 1, 4; Reichspost 23.10.1934, s. 6; Wiener Sporttagblatt 23.10.1934, s. 6; Neugkeits Welt-Blatt 24.10.1934, s. 45; Linzer Tages Post 24.10.1934, s. 4; Neue Freie Presse 24.10.1934, s. 7; Illustrierte Kronen Zeitung 24.10.1934, s. 3; Salzburger Volksblatt 27.10.1934, s. 7; Neues Wiener Journal 14.11.1934, s. 5; Wiener Sporttagblatt 15.11.1934, s. 8; Der Morgen 19.11.1934, s. 4; Wiener Sonn- und Montags-Zeitung 3.12.1934, s. 7; Der Morgen 4.3.1935, s. 8.

⁴²¹ Der Morgen 22.10.1934, s. 3.

⁴²² Wiener Sonn- und Montags-Zeitung 3.12.1934, s. 7.

⁴²³ Wiener Sonn- und Montags-Zeitung 3.2.1936, s. 10.

⁴²⁴ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 459.

potěšení, pokud tím nebude obtěžovat ji.⁴²⁵ Až poslední manžel, dr. Arpád Plesch, po jehož boku nakonec strávila celých dvacet let, učinil rozmarnou šlechtičnu šťastnou, když ji svými konexemi a bohatstvím umožnil založit chovnou stanici koní. Marie Anna Pleschová zemřela v dubnu 2003 v Monte Carlu.

5.4 Sternbergové z Českého Šternberka

Naopak mezi blízké přátele manželů Leopolda a Cecilie nemůžeme počítat bratrancovu rodinu sídlící na hradě tyčícím se nad řekou Sázavou ve středních Čechách. Jiří Douglas Sternberg byl druhorozeným synem Filipa Sternberga a Karoliny rozené Thurn-Valsassina-Como-Vercelli. Po předčasné smrti staršího bratra Zdeňka se stal dědicem právě Jiří Douglas, za jehož, pro Čechy neobvyklým, druhým jménem stál strýc O'Donnell, manžel matčiny sestry Marie Gabriely.⁴²⁶ Ačkoliv ještě v předchozí generaci obě větve rodiny udržovaly určité styky, které jsou dokládány mimo jiné i na štítcích skolené zvěře na Českém Šternberku,⁴²⁷ nebo rovněž svědectvím na svatbě Jiřího Douglase s Kunhutou Mensdorff-Pouilly v dubnu 1921, kterého se ujal Leopold Sternberg starší, zvaný Poldi,⁴²⁸ Leopold s Jiřím Douglasem v úzkých vazbách nezůstali. Zatímco se mladí manželé z Českého Šternberka účastnili společenského života především v Praze, ale většinu svého času trávili v soukromí svého rodového sídla nad Sázavou, Leopold a později i Cecilie se na zimu stěhovali do Vídně a stýkali se především s tamější aristokratickou společností. Českošternberští příbuzní upřednostňovali styky s blízkými Hrubými z Gelenj, což nakonec vedlo dokonce ke dvěma manželským svazkům v následující generaci.⁴²⁹ I mezi Leopoldem a Jiřím Douglasem ale k nějakým setkáním docházet muselo, protože si Jiřího manželka Kunhuta v dopisech matce po jejich návštěvách opakovaně stěžovala na „velkou nudu“ s Cecilíí a Leopoldem.⁴³⁰ Obě manželské dvojice zkrátka žily naprosto odlišnými životními styly a nerozuměly si. Proto je poměrně zajímavá informace, kterou uvádí ve své diplomové práci Jiřina Zemanová, že se nejstarší Jiřího syn Zdeněk měl stát Leopoldovým dědicem. „V době studií v Praze Zdeněk dokonce pravidelně docházel do Leopoldova pražského bytu vždy jednou týdně na oběd.“⁴³¹

⁴²⁵ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 460.

⁴²⁶ ZEMANOVÁ, J.: Jiří Douglas Sternberg, s. 16.

⁴²⁷ Tamtéž, s. 23.

⁴²⁸ Tamtéž, s. 38.

⁴²⁹ Zdeněk Sternberg se v roce 1955 oženil s Alžbětou Hrubou, o pět let později se Terezie Sternbergová provdala za Bedřicha Hrubého.

⁴³⁰ ZEMANOVÁ, J.: Jiří Douglas Sternberg, s. 44.

⁴³¹ Cit. dle: Tamtéž, s. 45.

Cecilie ve svých pamětech něco podobného nikde neuvádí, naopak za případné dědice označovala jiné Leopoldovy příbuzné.⁴³²

---

⁴³² Srov. STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 11.

6. První československá republika a Sternbergovi

První léta mladé republiky se nesla ve znamení odčinění Bílé hory.⁴³³ To byl počátek „třisetletého jha pod žezlem habsburským“, „doby temna“, zkrátka politického i kulturního úpadku české společnosti, a bylo třeba se s touto historickou „nespravedlností“ vypořádat. Zcela legitimně se musel republikánský režim postavit do kontrapozice k podunajské monarchii, na jejíchž troskách byl vystaven. V první řadě se musel československý stát právně vypořádat s panovnickou dynastií, kterou připravil o korunu i nemalý majetek na svém území, v dalším sledu následovala šlechta, jakožto privilegovaná skupina dřívějšího zřízení. Nakonec i nutnost pozemkové reformy byla zdůvodňována argumentem o návratu české půdy do českých rukou.⁴³⁴ Na přelomu dvacátých let je proto zcela zjevný protišlechtický postoj některých vládních představitelů i širší veřejnosti. V tomto duchu se nesl pamflet Josefa Holečka *Česká šlechta*,⁴³⁵ rovněž i *Nové učení o šlechtě české* z pera Jana Herbena.⁴³⁶ Ve skutečnosti šlo spíše o nepochopení dvou principů vlastenectví. „Česká“ šlechta vyznávala princip tzv. zemského vlastenectví, které nemělo žádnou vazbu na uplatňování jazyka či upřednostňování jedné státní příslušnosti, což jsou aspekty, které vyzdvihovala občanská emancipace. Ke své půdě a lidem na ní pracujícím cítili aristokraté jistou zodpovědnost. Obě strany sveřepě trvaly na svém pojetí, a proto mezi nimi nebyla možná, alespoň z počátku nového státního zřízení, užší spolupráce. Monika Lebedová soudila ve své práci, že i ta část šlechty, která se považovala za nacionálně českou, tak činila především ze snahy o porozumění, a kladný vztah ke státu si vytvářela pomalu a postupně.⁴³⁷

O postojích Sternbergů k počátkům republiky se nedozvíme nic víc, než uvedla ve svých pamětech Cecilia Sternbergová. Ta však v této době ještě svého budoucího manžela a tchána neznala, a proto je nutné její výpověď brát s rezervou. Naopak Vojtěch Václav, strýc Leopolda a mladší bratr jeho otce, zanechal rozsáhlou archivní dokumentaci a je možné jeho názory interpretovat. Před válkou velký obhájce federalizace monarchie, nyní v Československu s aplikací republikánského zřízení nesouhlasil. Pro stát s takovými velkými národnými menšinami považoval za vhodnější variantu konstituční monarchie.⁴³⁸ Zda s ním

---

⁴³³ Stejně heslo razili v době po druhé světové válce komunisté. Ospravedlňovali tím své volání po znárodnění šlechtického majetku. V protišlechtických textech argumentovali tím, že současná urozená společnost v Československu není původní, jedná se o přistěhovalce po Bílé hoře, tedy že je česká půda, na níž tvrdě pracuje český dělník, v rukách cizinců, usurpátorů, a jakožto taková má být navracena zpět do rukou české lidu.

⁴³⁴ GLASSHEIM, E.: *Urození nacionalisté*, s. 75.

⁴³⁵ HOLEČEK, Josef: *Česká šlechta. Výklady časové i historické*. Praha 1918.

⁴³⁶ HERBEN, Jan: *Nové učení o české šlechtě*. Praha 1924.

⁴³⁷ LEBEDOVÁ, M.: *Šlechta v éře první republiky*. Diplomová práce. Pardubice 2009, s. 19.

⁴³⁸ GLASSHEIM, E.: *Urození nacionalisté*, s. 89.

jeho bratr a synovec, majitel a budoucí dědic rodinných statků v Československu, souhlasili, není bohužel možné potvrdit, ale ani vyvrátit.

6.1 Zrušení šlechtických titulů

Již ve Washingtonské deklaraci nastínil poválečný vývoj šlechtické držby budoucí první prezident T. G. Masaryk. Ten zde požadoval, aby byly velkostatky aristokracie vyvlastněny v zájmu národní kolonizace a aby došlo rovněž ke zrušení veškerých šlechtických privilegií.⁴³⁹ Snaha o demokratickou rovnost veškerých občanů vedla poslance Národního shromáždění 10. prosince 1918 k přijetí zákona č. 61/1918 Sb. z. a n., který de iure rušil veškeré tituly vyjma těch akademických. Velmi obdobný zákon byl přijat 3. dubna 1919 rovněž v Rakousku, v Německu se od 11. srpna 1919 nemohly udělovat nové šlechtické tituly, ale užívání dosavadních se nezakazovalo. Jak ale správně poznamenala Martina Winkelhoferová, zákon postihoval především „zasloužilé úředníky a důstojníky povýšené do šlechtického stavu. Pro tyto lidi totiž namáhavě vysloužený šlechtický predikát znamenal podstatně víc než pro vysokou šlechtu. Po dlouholeté, často špatně placené činnosti na místech vyšších úředníků nebo v armádě neměli tito lidé po čtyřiceti letech služby sice žádné vyhlídky na skvělou penzi, ale obdrželi alespoň viditelnou odměnu za věrné služby státu, malý šlechtický predikát. (...) Úředníci a důstojníci na tom byli po válce ekonomicky dost špatně a nyní jim sebrali i to jediné, co je stavělo nad ostatní lidi.“⁴⁴⁰ Příslušníci starších šlechtických rodů, které měly majetky na území republiky, se sice ve většině případů těžce ztotožňovali s novým státním zřízením, ale na jejich postavení se de facto mnoho nezměnilo. Pokud jde o Leopolda Sternberga, tomu bylo „zcela lhostejné, jak se mu bude říkat – pouhé Sternberg bylo pro něho dost dobré. (...) byl odjakživa oblíbený na venkově. Nyní se to přeneslo i do Prahy. Získal si lidi, kamkoli přišel, mezi novou elitou i ve vládních kruzích, když svým žoviálním a přátelským jednáním odzbrojil ty, jimž ještě chybělo sebevědomí a k aristokratům měli nedůvěru. Jeho rabelaisovské vtipy kolovaly od kanceláře ke kanceláři, kde se domáhal daňových úlev nebo náhrady za zkonfiskovanou půdu (...). Byl hotov pozvat kohokoli, kdo v životě nebyl na zámku, aby se zdržel přes noc, štedře ty lidi pak hostil a jejich osobité způsoby u stolu i jinde zásadně přehlížel. Brzy se mu podařilo zajistit si téměř všechny úlevy a půjčky, které chtěl, z čehož měl prospěch nejen on sám, ale i ostatní příslušníci jeho třídy. Razil cestu ke smíru mezi vlivnými osobnostmi a těmi, co pokládali

⁴³⁹ LEBEDOVÁ, M.: Šlechta v éře první republiky. Diplomová práce. Pardubice 2009, s. 20.

⁴⁴⁰ Cit.dle: WINKELHOFEROVÁ, M.: Šlechtictví zavazuje, s. 222.

svůj vliv za ztracený. Brzy mnozí mladší, prozíravější příslušníci šlechtických rodů⁴⁴¹ následovali jeho příkladu.⁴⁴² Svědectví Cecilie Sternbergové není ovšem možné dostatečně potvrdit. Předpokládám, že většinu jednání ohledně rodinného majetku v souvislosti s pozemkovou reformou vedl jeho otec Leopold, jakožto hlava rodiny. Leopold Sternberg mladší se v té době nacházel na panství v Zásnukách. Do Prahy sice často zajížděl, ale důkazy o různých jednáních s vlivnými osobnostmi první republiky jsem neobjevila. Po uklidnění první vlny emocí se velká většina obyvatelstva vrátila k užívání šlechtických titulů,⁴⁴³ ač od roku 1920 bylo takové počínání možné právně sankcionovat jak vězením, tak rovněž peněžitou pokutou.⁴⁴⁴

Zdeněk Pokluda uvádí, že do této doby také spadá definitivní příklon psaní rodinného jména po německém způsobu, Sternberg. Ustálila se tak dosavadní nejistá dvojjazyčnost, kdy se v německých textech užívalo podoby Sternberg a v česky psaných dokumentech panovala neustálenost, jelikož se vyskytují všechny možné podoby od „čistě“ českého Šternberk, přes tvary Sternberk, Šternberg po německý Sternberg.⁴⁴⁵

6.2 Pozemková reforma

Daleko větší dopad, než právní zrušení šlechtictví, mělo na bývalou aristokracii zavedení pozemkové reformy. Jak Eagle Glassheim ve své práci jistě velmi výstižně soudí, „budovatelé československého státu (...) se zákonnými opatřeními (...) snažili otrástit ekonomickou a sociální mocenskou základnou šlechty a v zárodku tím potlačit očekávané snahy o habsburskou revanši.“⁴⁴⁶ Sérii zákonů,⁴⁴⁷ které omezovaly šlechtické majitele s volným nakládáním se svým majetkem, zahájil zákon č. 32/1918 Sb. o obstavení velkostatku, aby nedocházelo k pro stát nepřijatelným přesunům práv na jiné členy rodiny, prodeji či zastavení hypotékou. Určující byla majetková držba ke dni vzniku nové republiky. V dubnu následujícího roku byl přijat záborový zákon, č. 215/1919 Sb., který vyjímал z pravomoci bývalých šlechtických majitelů veškeré pozemky nad 150 ha orné půdy, respektive 250 ha veškeré půdy. Převedení půdy do záboru nicméně neznamenal její definitivní ztrátu – původní majitel zůstával i nadále jejím vlastníkem, ale s omezenými právy

---

⁴⁴¹ Nevíme jistě, koho konkrétně tím měla Cecilia Sternbergová na mysli, ale mezi přední sympatizanty s mladou republikou se brzy zařadil Zdenko Radslav Kinský, který spolupracoval s Karlem Kramářem, Jindřich Kolowrat-Krakowský, či bratři Karel (VI.) a František Schwarzenbergovi na sklonku první republiky.

⁴⁴² Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 10-11.

⁴⁴³ Tamtéž, s. 11.

⁴⁴⁴ Zákon č. 243/1920 Sb. z. a n.

⁴⁴⁵ POKLUDA, Z.: Moravští Šternberkové, s. 239, 241.

⁴⁴⁶ Cit. dle: GLASSHEIM, E.: Urození nacionalisté, s. 65-66.

⁴⁴⁷ Do jara 1923 bylo v souvislosti s pozemkovou reformou přijato a vydáno na 80 zákonů.

a nemohl s ní nadále dle své libosti volně disponovat.⁴⁴⁸ Následoval zákon o výkupu dlouhodobých pachtů, který upřednostňoval prodej zabraných pozemků velkostatků ve prospěch dlouhodobých pachtýřů. 11. června 1919 došlo skrze zákon č. 330/1919 Sb. k vytvoření Státního pozemkového úřadu, který měl fakticky pozemkovou reformu provádět. V roce 1920 byl nejprve přijat zákon č. 81/1920 Sb., tzv. přidělový, který určoval, komu může být zabraná půda přidělena, a 8. dubna byla zákonem č. 329/1920 Sb. určena náhrada, která měla být šlechtickým majitelům za přerozdělený majetek uhrazena. Ceny vycházely z předválečného stavu z let 1913-1915, nezapočítávala se tudíž do něj poválečná inflace ani reálný růst cen pozemků na počátku První republiky. Navíc se od vyplácené sumy odečítala tzv. latifundijní srážka, která byla úměrně vysoká rozloze pozemků.⁴⁴⁹ V podstatě tak majitel velkostatku za své pozemky měl dostat až o polovinu méně, než byla reálná hodnota. „Tohle pochopitelně vzbudilo [nejen – pozn. LH] v aristokratických kruzích odpor. Šlechtické rody pozbyly zčásti svou půdu, tím se snížily jejich příjmy, a tak se jejich příslušníci v rozhořčení buď uchýlili na panství, která jim zůstala, nebo odjeli užívat života do Vídně či do ciziny a odmítali mít cokoli společného s vládou, která usiluje o jejich zkázu, i s lidem, který o ně očividně nestojí.“⁴⁵⁰ Za pravdu rozhořčeným aristokratům dával například i známý historik Josef Pekař,⁴⁵¹ který k tomuto tématu publikoval mimo jiné *Omyly a nebezpečí pozemkové reformy*. Zde varoval především nad uspěchaností reformy pod taktovkou agrární strany a možným následným negativním dopadem na lesní hospodářství,⁴⁵² ale rovněž také na kulturní památky republiky, o jejichž vznik se zasloužily a staraly po staletí šlechtické rody.⁴⁵³ Posledním velkým zásahem do majetkových práv šlechty bylo v roce 1924 zrušení fideikomisů.⁴⁵⁴ To, co zaručovalo již po staletí nedělitelnost jistých celků aristokratického jmění, bylo nyní v ohrožení. Zákon nicméně ponechával možnost, aby si rodinní příslušníci sami upravili „poměry uvolněného svěřeneckého jmění,“ pokud došlo k jeho písemnému předložení na příslušný svěřenecký soud do určité doby.⁴⁵⁵ Na to reagovala nejen rodina

---

⁴⁴⁸ GLASSHEIM, E.: *Urození nacionalisté*, s. 80.

⁴⁴⁹ HORČIČKA, V. – ŽUPANIČ, J.: *Šlechta na křižovatce*, s. 602.

⁴⁵⁰ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: *Cesta*, s. 9-10.

⁴⁵¹ Konzervativně laděný Josef Pekař k problematice radikální pozemkové reformy, jakožto i k mýtu o Bílé hoře a následné době temna publikoval během první republiky několik studií, ve kterých se stavěl do kontrapozice. (Detailněji GLASSHEIM, E.: *Urození nacionalisté*, s. 76-78.)

⁴⁵² Což byl mimo jiné jeden z hlavních argumentů i Svazu československých velkostatkářů při jednáních s československými státními orgány. (KUBAČÁK, Antonín: *Činnost Svazu československých velkostatkářů v letech 1919-1943*. In: *Sborník archivních prací*, s. 359.)

⁴⁵³ PEKAŘ, Josef: *Omyly a nebezpečí pozemkové reformy*. Praha 1925.

⁴⁵⁴ Zákon č. 179/1924 Sb z. a n.

⁴⁵⁵ Cit. dle: Zákon č. 179/1924 Sb z. a n. ze dne 3. července 1924 o zrušení svěřenectví.

častolovických Sternbergů uzavřením rodinné dohody v roce následujícím,⁴⁵⁶ která předurčovala rozdělení dědictví do budoucna (viz. kap. Rodina Leopolda Sternberga).

Až do své smrti v roce 1937 byl správcem rodinného jmění Leopoldův otec. Ten vstoupil, jako mnozí další (nejen) šlechtičtí majitelé rozsáhlejších pozemků, do Svazu československých velkostatkářů. Velkostatkáři, kteří se cítili být více Němci, si založili obdobný Svaz německých velkostatkářů, Verband der deutschen Grossgrundbesitzer.⁴⁵⁷ Obě instituce si kladly za cíl ovlivňovat probíhající legislativní činnost k pozemkové reformě a také pozdější zásahy do vlastnictví pozemků ve prospěch svých členů. Svaz sdružující československé velkostatkáře toho hodlal dosáhnout ve spolupráci s novým státem, a pokud by bylo nutno, hodlal k tomu využívat různých právnických výkladů zákonů. Na jednu stranu se zasazoval o odpolitizování Státního pozemkového úřadu, kde dominoval vliv agrární strany, na druhou stranu se nevyhýbal ani uplácení zdejších úředníků.⁴⁵⁸ Němečtí velkostatkáři naopak neváhali využívat mezinárodního nátlaku.⁴⁵⁹ Svaz československých velkostatkářů rovněž vykonával „funkci a poslání stavovské organizace velkostatkářů české národnosti a poskytoval svým členům radu i pomoc při řešení otázek souvisejících s realizací pozemkové reformy, dalšími majetkoprávními záležitostmi a s hospodařením velkostatků. (...) skoro do roku 1930 obratně využíval nedůsledné legislativy pozemkové reformy z let 1919-1920, která ponechala i po zákonných opatřeních značné možnosti pro zachování latifundií.“⁴⁶⁰ Je více než pravděpodobné, že po otcově smrti zůstal Leopold Sternberg členem svazu. Ve spolkovém archivu se totiž nachází korespondence i z pozdějších let než byl úmrtní rok Leopolda Sternberga staršího, rok 1937.⁴⁶¹

Celkový dopad pozemkové reformy na majetek častolovické větve Sternbergů bylo snížení pozemkového vlastnictví z 13 128 ha na 9 292 ha. Do záboru a následně k přerozdělení šla především zemědělská půda. Největší ztrátu utrpěli na bývalém panství

---

⁴⁵⁶ K uzavření rodinné dohody došlo i u Colloredo-Mannsfeldů. (Srov. HORČIČKA, V. – ŽUPANIČ, J.: Šlechta na křižovatce, s. 609.)

⁴⁵⁷ Rozdělení do obou svazů ovšem nebylo naprosto striktní a neměnné. Šlechtičtí velkostatkáři vstupovali do jednotlivých svazů podle geografické umístění svých statků, takže se někteří stali členy obou svazů, když se jejich panství rozkládala v jazykově českých i německých oblastech. Jan Županič ve své práci hovoří o přibližném rozdělení na třetiny, jedna v československém svazu, jedna v německém a ta poslední v obou najednou. (In: HORČIČKA, V. – ŽUPANIČ, J.: Šlechta na křižovatce, s. 607.) Eagle Glassheim naopak uvádí, že počet šlechticů, kteří byli v obou svazech najednou, činil pouze 7%. (GLASSHEIM, E.: Urození nacionalisté, s. 98.)

⁴⁵⁸ GLASSHEIM, E.: Urození nacionalisté, s. 100.

⁴⁵⁹ KUBAČÁK, A.: Činnost Svazu československých velkostatkářů v letech 1919-1943, 345-346.

⁴⁶⁰ Cit. dle: Tamtéž, s. 328.

⁴⁶¹ NA, f. Svaz československých velkostatkářů, sg. V. Leopold Sternberg, velkostatky Zásmyky /okr. Kolín/, a Čstolovice /okr. Rychnov nad Kněžnou/, 1920-1943, k. 163. (dostupné online na <http://www.badatelna.eu/fond/371/inventar/>)

Zásmuky, na kterém byla pozemková reforma prováděna společně se statkem Červený Hrádek. Z původních 4054,5 ha (Zásmuky 2847 ha a Červený Hrádek 1207,5 ha) došlo ke zmenšení na 907,5 ha a ještě 656 ha zůstalo v záboru, Častolovice z původních 4548 ha ztratily pozemky na konečných 2214 ha a dalších 947 ha si stát ponechal v záboru, západočeský Kysibl byl jen nepatrně zmenšen z 1520 ha na 1428 ha a 30 ha zůstalo i nadále v záboru.⁴⁶² Moravský velkostatek Malenovice činil 2492 ha z původních 3005 ha panství.⁴⁶³

---

⁴⁶² LUSTIG, Rudolf – SVĚTNIČKA, František: Schematismus velkostatků v Čechách. Praha 1933, s. 658-661.

⁴⁶³ VOŽENÍLEK, Jan: Předběžné výsledky československé pozemkové reformy. A) Země Česká, s. 42, 118-119, 424-425, 651-652; B) Země Moravskoslezská, s. 70-71.

7. Doba ohrožení československé státnosti

Počátek Československé republiky byl u šlechty na jejím území spojen se značnou nejistotou. „I když se šlechtici většinou stáhli na své statky a svůj názor nedávali najevo, [jejich] reakce naznačuje póly, k nimž budou šlechtici v meziválečném období gravitovat. Budou to Češi i Němci, republikáni i monarchisté, demokraté i protivníci demokracie.“⁴⁶⁴ V průběhu následujících patnácti let docházelo k přibližování šlechticů k politicky českému, respektive německému národnímu hnutí, ale společenské styky obě skupiny i nadále čile udržovaly. Jak soudí Eagle Glassheim, „tyto styky zásadně překračovaly politické a národní přehradu, přinejmenším až do rozhodujícího a štěpícího roku 1938. Teprve s počátkem druhé světové války se jejich třídní solidarita začala rozkládat, když politické zvraty a hospodářské svízele tvrdě zasahovaly do jejich vybraného životního stylu.“⁴⁶⁵ Ale zjevně ani válkou jejich vazby přetřhány nebyly. Nejvýstižnější svědectví o tom zanechala Cecilie Sternbergová, když se po válce snažila svému bratranci vysvětlit, proč i po této zkušenosti čeští šlechtici v roce 1945 poskytovali pomoc příbuzným, ač se přiklonili k německé straně: „I když se ti z německé větve za války neodvažovali s námi stýkat a my jako Češi jsme se také báli, aby nás s nimi neztotožňovali, a obě strany se navzájem kvůli politickému přesvědčení pokládaly za idioty, přece nezačneš najednou nenávidět bratra nebo bratrance jen proto, že dělá hlouposti, a když se ocitne ve vážných nesnázích, tak mu pomůžeš.“⁴⁶⁶ Další důkaz, že nedošlo k fatálnímu přerušení vazeb mezi rozdílně uvažujícími urozenými příslušníky, jsou návštěvy německých příbuzných u Josefa Colloredo-Mannsfelda a jeho ženy Anny Marie v Rozběhicích, kam byli odstěhováni po konfiskaci Opočna nacisty.⁴⁶⁷

7.1 Runcimanova mise

Ve druhé polovině 30. let 20. století eskalovala krize ve vztahu mezi německou menšinou a československým státem. Sudetoněmecká strana Konrada Henleina si i přes formální loajalitu k republice kladla za cíl separaci pohraničních území, to vše zpočátku díky tajné spolupráci s německou NSDAP. Západní mocnosti, které se v duchu appeasementu chtěly zdržet jakéhokoli ozbrojeného konfliktu, byly se situací v Československu znepokojeny a tlačily československou vládu, aby našla rychlý konsensus. K objasnění situace se britská vláda rozhodla vyslat do Československé republiky nezávislého

⁴⁶⁴ Cit. dle: GLASSHEIM, E.: Urození nacionalisté, s. 90.

⁴⁶⁵ Cit. dle: Tamtéž, s. 132.

⁴⁶⁶ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 205.

⁴⁶⁷ HORČIČKA, V. – ŽUPANIČ, J.: Šlechta na křižovatce, s. 733.

zprostředkovatele. Mise lorda Runcimana, nekompetentního v dané oblasti,⁴⁶⁸ měla za úkol uklidnit vyhrocené vztahy a za cenu co největších ústupků československé vlády uspokojit zájmy nacistického Německa.⁴⁶⁹

Lord Walter Runciman zahájil svou misi 4. srpna 1938 přijetím u prezidenta Beneše, republiku opustil o měsíc později, 16. září, s výsledkem v neprospěch československé vlády. K tomuto dopomohla jednoznačně větší aktivita SdP, která za spoluúčasti protičesky smýšlejících šlechticů⁴⁷⁰ organizovala různé schůzky s členy delegace a předkládala jí obraz Čechů usurpující německou menšinu. Vzhledem k tomu, že lord Runciman byl sám aristokratem,⁴⁷¹ vyhovovala mu společnost stejně urozených a jistě s potěšením kvitoval víkendové programy na jejich venkovských sídlech.⁴⁷² Mezi proněmecky smýšlející šlechtické hostitele patřili Ulrich Kinský na České Kamenici a na Tokáni, Alfons Clary-Aldringen v České Lípě a Max Egon Hohenlohe-Langenburg na Červeném Hrádku. Sudetoněmecká strana těchto pobytů využívala, aby v okolí zámků pořádala demonstrace „zbídačených Němců“. Když například lord Runciman trávil dny pracovního klidu v Kinského České Kamenici, zorganizovala SdP zinscenovaný neklid před okny anglického vyslance a jako důkaz bídy posloužila již roky nepoužívaná tkalcovna Preidl.⁴⁷³ Československá vláda této jejich aktivitě chtěla kontrovat, a proto pověřila tehdy mladého a čerstvě promovaného právníka Františka Schwarzenberga, aby britskou misi osobně doprovázel a navazoval kontakty i s pročesky smýšlejícími šlechtickými jedinci. Zároveň byl osloven Františkův nevlastní otec, Zdenko Radslav Kinský, zda by nezorganizoval víkendovou schůzku s lordem Runcimanem ve Žďáře nad Sázavou, která se uskutečnila 6. srpna. Kinský sem pozval Leopolda s Cecilií Sternbergovi, Norberta a Františka Kinské z Kostelce a další.⁴⁷⁴ S Runcimanovými se později ještě několikrát setkal jak Zdenko Radslav,

---

⁴⁶⁸ Osobnosti, které byly dobře obeznámeny se situací v meziválečném Československu, mezi nimi novinář Bruce Lockhart, profesor R. W. Setton-Watson či Henry Wickham Steed, byly britskou vládou odmítnuty pro údajnou předpojatost. Osobnost lorda Runcimana byla naopak vybrána jako reprezentant mise, ale skutečnou politiku měli v zákulisí vést další členové delegace, především F. A. Ashton-Gwatkin. (Srov. VYŠNÝ, Paul: *The Runciman mission to Czechoslovakia, 1938: Prelude to Munich*. Basingstoke 2003; 130-134.)

⁴⁶⁹ Více KVAČEK, Robert: *Osudná mise*. Praha 1958 či z novějších publikací VYŠNÝ, Paul: *The Runciman mission to Czechoslovakia, 1938: Prelude to Munich*. Basingstoke 2003.

⁴⁷⁰ Již během dvacátých let se podobně smýšlející šlechtici začali formovat kolem Karla Antona Rohana, pro které se vžilo označení Hrušovanskí pání, podle panství dalšího z německých sympatizantů Karla Khuena-Lützowa, Hrušovany nad Jevišovkou. Mezi další prominentní „členy“ původně apolitické skupiny patřili Alfons Clary-Aldringen, Karl Buquoy, Ulrich Kinský a Adolf Dubský. O jejich činnosti více GLASSHEIM, E.: *Urození nacionalisté*, s. 176-184.

⁴⁷¹ K povýšení rodiny Runcimanů ovšem došlo cečkem nedávno, až za otce lorda Waltera, který byl původním povoláním loděřský magnát. „Z pohledu české aristokratické elity tedy lord nebyl na společensky srovnatelné úrovni.“ (Cit. dle: HORČIČKA, V. – ŽUPANIČ, J.: *Šlechta na křižovatce*, s. 249.)

⁴⁷² Srov. KVAČEK, R.: *Osudná mise*, s. 108.

⁴⁷³ Tamtéž, s. 109.

⁴⁷⁴ JELÍNKOVÁ, D.: *Šlechta v proměnách*, s. 176.

tak také František Kinský, když britskou misi pozval na svůj zámek v Kostelci nad Orlicí.⁴⁷⁵ Lorda Runcimana hostil na svém menším sídle, lovecké chatě v Černém lese nedaleko Horní Plané, rovněž i Adolf Schwarzenberg.⁴⁷⁶ Posledním urozeným hostitelem britského zprostředkovatele byl Evžen Czernin 9.-11. září 1938 na svém zámku Petrohrad. Zde ovšem došlo nejen k nepřijemné demonstraci sudetských Němců, ale rovněž k setkání několika předáků SdP s lordem, když byli vpuštěni přímo do zámku, a žádali, aby je osvobodil. Evžen Czernin se bránil tím, že jej tato skutečnost velmi překvapila, ale ve své podstatě byl spokojen s tím, že byl Runciman informován právě v tomto duchu.⁴⁷⁷

7.2 Šlechtické deklarace

První šlechtické prohlášení bylo předneseno ještě před prezidentem Edvardem Benešem v září 1938. Během probíhající britské mise byl Zdenko Radslav Kinský inspirován otevřeným vystoupením profesorů české Karlovy univerzity proti německým plánům na odtržení pohraničí.⁴⁷⁸ Dvakrát proto navštívil prezidentova kancléře Přemysla Šámala a radil se s ním, zda by „nebylo oportunní, abychom sami kolektivně a veřejně se vyslovili příležitostně pro stanovisko české.“⁴⁷⁹ Když kancléř vyslovil souhlas, sezval Zdenko R. Kinský do pražského tzv. malého Clam-Gallasova paláce v Husově ulici, kde bydlel společně se svou ženou Eleonorou, podobně smýšlející urozené přátele a známé. Jednalo se o jedenáct představitelů významných českých šlechtických rodin. Mělo dojít k audienci u prezidenta a při té příležitosti k přednesení textu deklarace, který měl za úkol sestavit Karel Schwarzenberg, jakožto uznávaný historik a genealog. Tento krok Dita Jelínková vyzdvihuje jako schopnost české šlechty povznést se nad negativní postoj k vládnoucímu režimu a především k osobnosti Edvarda Beneše v kritickém okamžiku, „kdy šlo o samotnou existenci státu“.⁴⁸⁰ Vzhledem k tomu, že ale nemáme dostatek pramenů osobní povahy, které by dosvědčovaly postoj těchto aristokratů k Benešově osobě, či republice, není možné s tímto výrokem všeobecně souhlasit. Například Adolf Schwarzenberg již o rok dříve navázal s prezidentem republiky a jeho blízkými spolupracovníky užší styky.⁴⁸¹

---

⁴⁷⁵ Tamtéž, s. 177.

⁴⁷⁶ HORČIČKA, V. – ŽUPANIČ, J.: Šlechta na křižovatce, s. 249.

⁴⁷⁷ KVAČEK, R.: Osudná mise, s. 177-178; GLASSHEIM, E.: Urození nacionalisté, s. 194-195; JELÍNKOVÁ, D.: Šlechta v proměnách, s. 182-184.

⁴⁷⁸ KUČEROVÁ, K.: Deklarace zástupců české šlechty na obranu československého státu a národa v letech 1938-1939, s. 23-24.

⁴⁷⁹ Cit. dle: SKOPAL, Michael: Vzpomínky Zdenka Radslava Kinského na deklaraci české šlechty v září 1938 a jednání s prezidentem Benešem v květnu a červenci 1945. In: Sborník prací východočeských archivů 2010, s. 143.

⁴⁸⁰ Cit. dle: JELÍNKOVÁ, D.: Šlechta v proměnách, s. 208.

⁴⁸¹ HORČIČKA, V. – ŽUPANIČ, J.: Šlechta na křižovatce, s. 246-247.

Nakonec se 17. září 1938 na Hrad dostavilo 12 šlechticů, když se role řečníka ujal František Kinský z Kostelce nad Orlicí, aby odčinil protistátní jednání hlavy rodu, knížete Ulricha Kinského. Ústy Kinského šlechtici deklarovali: „Věrnost k českému státu, který naši předkové pomáhali budovati a po tisíc let udržeti, je pro nás povinností tak samozřejmou, že jsme se rozmýšleli ji výslovně zdůrazniti. Považujeme za svou povinnost uchovati dědictví svých otců. (...) Naše přání, aby staré hranice České koruny zůstaly neporušeny, vychází zajisté také ze starosti o budoucnost našich potomků a i z pocitu zodpovědnosti za svobodu a blaho českých Němců. Naši předkové vždy usilovali o přátelský poměr obou národů v zemích usazených a tak i my toužíme po tom, aby i naši krajané německého jazyka mohli sdíleti s námi lásku k nedělitelné vlasti. (...) Vyslovující víru v lepší budoucnost ujišťujeme, že jsme si vědomi svých zděděných povinností k vlasti a ke státu, který byl domovem našich předků a jehož stará práva jsme vždy chtěli a i dnes chceme hájiti.“⁴⁸² Mimo Františka Kinského se zde nacházel Zdeněk Kolowrat-Krakowský, Jan Adolf Lobkowicz, František Jindřich Dobrzenský, Karel Belcredi, Zdenko Radslav Kinský, Karel Parish, Hugo Strachwitz, Rudolf Theobald Czernin, Karel Schwarzenberg, Weikhard Colloredo-Mannsfeld a Leopold Sternberg. Z. R. Kinský si po schůzce na Hradě zapsal: „Pan prezident nám za projev děkoval a prohlásil mimo jiné, že věří s námi, že křesťanské zásady v našem státě proti násilí konečně zvítězí. Potom nás pozval, abychom se posadili kolem něho a setrval s námi v přátelském rozhovoru.“⁴⁸³ V této době byl tisk plný informací o Runcimanově misi, ale neopomněl informovat své čtenáře ani o této schůzce prezidenta Beneše se šlechtickými představiteli.⁴⁸⁴ Kde se ovšem žádné reflexe této události nevyskytují, jsou podle Dity Jelínkové, která se dlouhodobě badatelsky věnuje šlechtě v tomto období, šlechtické egodokumenty. Mimo vybranou skupinu delegujících šlechticů také o tomto aktu vyjádření loajality nebylo prý mezi ostatními příslušníky bývalé aristokracie mnoho informací.⁴⁸⁵

Za druhou deklaraci považujeme delegaci 12 zástupců českých šlechtických rodů, která se dostavila v úterý 24. ledna 1939 na Hradčany ke státnímu prezidentovi Háchovi, kde František Kinský, jakožto doyen této skupiny, přednesl projev. Opět tam také dorazili Leopold Sternberg, Karel Belcredi, Rudolf Theobald Czernin, Jindřich Dobrzenský, Zdenko

---

⁴⁸² HAZDRA, Zdeněk – JELÍNKOVÁ, Dita: Ve znamení tří deklarácí..., s. 22-23.

⁴⁸³ Cit. dle: SKOPAL, M.: Vzpomínky Zdenka Radslava Kinského na deklaraci české šlechty v září 1938 a jednání s prezidentem Benešem v květnu a červenci 1945, s. 148.

⁴⁸⁴ Šlechta za republiku. In: Lidové noviny 18. 9. 1938, s. 3; Různé zprávy. In: Národní politika 18. 9. 1938, s. 4; Česká šlechta pro obranu hranic zemí koruny České. In: Národní listy 18. 9. 1938, s. 2.

⁴⁸⁵ JELÍNKOVÁ, D.: Šlechta v proměnách, s. 204. Na druhou stranu je ale nutno podotknout, že tento názor vyslovila po prostudování jen vybraného zlomku šlechty, a pro potvrzení této teze by bylo potřebné podrobnější studium i dalších šlechtických rodinných archivů.

Radslav Kinský, Jan Adolf Lobkowicz, Karel Parish, Karel Schwarzenberg a Hugo Strachwitz. Weikharda Colloredo-Mannsfelda, zotavujícího se po těžké operaci nezhoubného nádoru,⁴⁸⁶ a Zdeňka Kolowrat-Krakowského, tehdy již vážně nemocného, nahradili Jan Pálffy a Jiří Douglas Sternberg. František Kinský ve svém projevu odkazoval na první návštěvu této skupiny u prezidenta Beneše a zdůvodňoval dnešní opakovaný projev loajality jako uznání Háchy. „Proto nepokládali jsme za nadbytečné přijetí dnes k Vám a ujistiti Vás těmito věcmi: Důvěřujeme Vám. Doufáme, že jednota národa ve všech jeho složkách bez rozdílu a bez rozporu Vám umožní vésti stát dobře a spravedlivě, pokud je to dnes lidským silám možno. Jsme hotovi, kdykoli by se toho potřeba ukázala, státu podle svých sil a schopností posloužiti. To nám ukládá za povinnost účast našich předků na tisíciletých osudech tohoto státu. Nemůžeme se zřítci naděje, že naší vlasti jsou souzeny lepší dny, ale necht' stane se cokoli, přidržíme se věrnosti, kterou jsme zavázáni vlasti svých předků.“⁴⁸⁷ Hácha všem vřele poděkoval a vyjádřil své sympatie k české národní šlechtě, ke které všechny své návštěvníky řadil.⁴⁸⁸

Druhé prohlášení o věrnosti české šlechtě ke své vlasti mělo nebývalý ohlas nejen v denním tisku, který o něm přinesl zprávy.⁴⁸⁹ Ing. Eugena Durycha, odborového přednosty ve výslužbě, toto prohlášení českých šlechticů přinutilo k sepsání dopisu pro státního prezidenta, ke kterému přiložil i svou skoro rok starou práci o důležitém postavení šlechtě a zasazoval se o znovuzavedení šlechtické titulatury. „Vycházel jsem tu, stejně jako prof. Pekař, s nímž jsem o věci nejednou hovořil, z úvahy, že velmi záleží na tom, aby cizina zvěděla, že nejsme národem 'novým' a že právě staré šlechtické rody jsou živým svědectvím naší národní a státní starobylosti, poněvadž jen národ, který měl již za středověku svůj vlastní stát, mohl vytvořiti šlechtu.“⁴⁹⁰ Několik dní po návštěvě šlechtické delegace u státního prezidenta se začala také strana Národní jednoty zabývat myšlenkou na obnovu šlechtické titulatury, což jasně deklarovalo stoupající kurs české šlechtě v tomto období.⁴⁹¹

Třetí deklarace ze září 1939 měla formu dopisu s více jak 80 podpisy,⁴⁹² který byl přečten během schůze Národního souručenství. Ke státnímu prezidentovi byla doručena 6.

⁴⁸⁶ HORČIČKA, V. – ŽUPANIČ, J.: Šlechta na křižovatce, s. 707.

⁴⁸⁷ AKPR, f. KPR, Šlechta (prohlášení aj.), sign. D 403/39, k. 168.

⁴⁸⁸ GLASSHEIM, E.: Urození nacionalisté, s. 166.

⁴⁸⁹ Členové starých rodů na hradě. In: Lidové noviny 25. 1. 1939, s. 2; Šlechtické rody jsou živým důkazem staleté národní civilizace. In: Národní politika 25. 1. 1939, s. 4; Zástupci starých šlechtických rodů u prezidenta republiky. In: Národní listy 25. 1. 1939, s. 2.

⁴⁹⁰ AKPR, f. KPR, Šlechta (prohlášení aj.), sign. 403/39, k. 168.

⁴⁹¹ Viz. GLASSHEIM, E.: Urození nacionalisté, s. 167.

⁴⁹² Svůj podpis připojili příslušníci těchto rodů: Baillet-Latour, Battaglia, Belcredi, Bubna z Litic, Colloredo-Mannsfeld, Czernin, Daczický z Hesslowa, Dlahoweský, Dobrzenský, Bořek-Dohalský, Hildprandt, Hrubý

října. Po sběru všech podpisů měl být vyhotoven na Háchovo přání opis v německém jazyce, který by byl nadále distribuován všem členům protektorátní vlády a českému vyslanci v Berlíně Chvalkovskému.⁴⁹³ „Šlechta byla, jako všude, svou podstatou zřízením státním a jakožto celistvé společenství bývala ušetřena národnostních sporů. Její politické povinnosti bývaly určovány službou Českému státu a králi. (...) Rody, které sdílely po staletí osudy českého národa a neodcizily se nikdy svému kmeni, musí i dnes býti počítány k národu, jehož krev v jejich žilách koluje. Vedle této ryze domácí šlechty přistěhovalo se průběhem dějin a usadilo se na území Českého státu mnoho rodin původu cizího, nikoli však pouze německého. Tyto rodiny (...) splynuly v krajích českého jazyka s národem tak, že jejich různý původ nemůže ničeho změnit na jejich nepopíratelné příslušnosti k české národní pospolitosti. Obdobně někteří, v německém prostředí žijící potomkové českých rodin, honosících se ryze českými jmény (...), hlásí se k národu německému (...). Jsme přesvědčeni, že tak jako my přiznáváme těmto jedincům právo hlásiti se k národu, uprostřed něhož žijí, který za svůj zvolili a který je za své příslušníky přijímá, tak i ze strany druhé nebude nikdo příslušníkům šlechtických rodin, zde usedlých, upíratí právo, aby se hlásili k českému národu, s nímž žili jejich předkové po generace, sdílející práva a povinnosti, dobré i zlé, byť rodiny nebyly po meči vždy původu českého. Zděděná příslušnost k národní pospolitosti není tedy určována okolnostmi dne, nýbrž jest způsobena skutečností společenství života, politické, kulturní a hospodářské spolupráce (...).“⁴⁹⁴

Svůj podpis přidali i ti aristokratičtí příslušníci, kteří se sice necítili býti Čechy, ale nesouhlasili s neurvalými tlaky německých úřadů na jiné šlechtice, aby přijali říšskoněmeckou státní příslušnost.⁴⁹⁵ Ač se jednalo o velmi významné prohlášení v rámci utváření identity české šlechty, její obsah se do denního tisku nedostal.⁴⁹⁶ K tomu došlo díky zásahu nacistické cenzury, která se i jinak snažila zabránit šířením textu.⁴⁹⁷ Národní souručenství ale zaujalo stanovisko veskrze kladné, dokonce „přikládá tomuto prohlášení zvláštní váhu, poněvadž si je vědom pronikavého významu české šlechty, která již v minulosti stála věrně při svém národu a získala si jak o jeho probuzení, tak o další jeho vývoj obzvláštních zásluh, za které jí český národ zůstane trvale vděčný. (...) ono zářijové

---

z Gelenj, Kinský, Kálnoky, Keressenbrock, Kolowrat-Krakowský, Lobkowicz, Mensdorf-Pouilly, Mladota, Nádherný, Paar, Parish, Pálffy, Podstatzky, Schönborn, Schwarzenberg, Sternberg, Schlik, Serényi, Strachwitz, Thun-Hohenstein, Wratislav.

⁴⁹³ AKPR, f. KPR, Šlechta (prohlášení aj.), sign. D 6488/39, k. 168.

⁴⁹⁴ AKPR, f. KPR, Šlechta (prohlášení aj.), sign. D 6379/39, k. 168.

⁴⁹⁵ HAZDRA, Z.: „Mnichovské dny“ jako milník ve vztahu šlechty a novodobé české společnosti, s. 44.

⁴⁹⁶ Ani Lidové noviny, Národní politika, ani Národní listy 7. září a ve dnech bezprostředně následujících neuveřejnily žádnou zprávu týkající se tohoto prohlášení.

⁴⁹⁷ HAZDRA, Z.: „Mnichovské dny“ jako milník ve vztahu šlechty a novodobé české společnosti, s. 46.

prohlášení pro český národ význam nedocenitelný, došlo-li k němu ve chvílích nejtěžšího národního utrpení.⁴⁹⁸ Právě tento příklon aristokracie k češtví přiměl vládu k projednání zrušení zákazu užívání šlechtických titulů, ke kterému skutečně ještě v měsíci září 1939 došlo. Podle Františka Schwarzenberga to bylo „především ze snahy o zmenšení jakéhosi českého pocitu méněcennosti vůči Němcům, kteří se svojí šlechtou a svými tituly stále oháněli.“⁴⁹⁹ Protektorátní vláda si patrně od tohoto kroku slibovala větší zapojení české šlechty do tamější politiky.⁵⁰⁰

Jak Eagle Glassheim ve své práci o nacionalizaci české šlechty uvedl: „Přihlášení šlechticů k českému národu bylo v poslední fázi habsburské říše motivováno politicky a v prvních letech Československé republiky hmotnými zájmy, koncem 30. let však už u mnoha z nich vycházelo z hlubokého přesvědčení, na němž trvali, přestože z toho žádný politický či materiální prospěch mít nemohli. Jak mnozí ze signatářů záhy zjistili (a jak s tím také museli počítat), za svůj odpor vůči germanizačním snahám nacistů museli pykat. Konečným ověřením jejich oddanosti českému národu byla pak její neochvějnost za situace, kdy to mělo pro ně negativní hmotné důsledky.“⁵⁰¹

7.3 Protektorát Čechy a Morava

„Režim říšského protektora svobodného pána von Neuratha měl zcela viditelné náznaky přátelství vůči šlechtě,⁵⁰² když nejen hlava německé správy,⁵⁰³ ale i okruh jeho nejbližších a nejvyšší funkce v oberlandratech se skládaly z příslušníků německé aristokracie. Říšský protektor samozřejmě musel trestat činnost šlechtických příslušníků, kterou nacistický režim vyhodnotil jako odbojovou. Tak byly například vyvlastněny majetky Adolfa Schwarzenberga a Maxe Lobkowicze, kteří žili v zahraničí a kde prokazatelně dokazovali své protinacistické smýšlení.⁵⁰⁴ Za daných okolností byl pro valnou většinu českých politiků Neurath přijatelný z čistě lidského hlediska a chování. Byl „civilizovaný, vychovaný, jako

---

⁴⁹⁸ AKPR, f. KPR, Šlechta (prohlášení aj.), sign. D 6453/39, k. 168.

⁴⁹⁹ SCHWARZENBERG, František: Svědectví, s. 706.

⁵⁰⁰ Mezi politicky aktivní šlechtické příslušníky můžeme zařadit Mikuláše z Bubna-Litice, který byl po jistý čas protektorátním ministrem zemědělství, Hugo Strachwitz, Karel Belcredi a František Schwarzenberg byli zase nominováni do výboru Národního souručenství.

⁵⁰¹ Cit. dle: GLASSHEIM, E.: Urození nacionalisté, s. 211.

⁵⁰² Cit. dle: JACOBI, Walther: Politické poměry v protektorátu v letech 1939-1945, s. 62. In: ABS, fond Studijní ústav Ministerstva vnitra, sign. 325-166-3.

⁵⁰³ Konstatin svobodný pán von Neurath pocházel ze staré porýnské šlechtické rodiny.

⁵⁰⁴ DUFEK, Pavel: Restituce šlechtických velkostatků v Čechách po druhé světové válce. In: Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století, s. 323.

bývalý německý ministr zahraničí světaznalý, měl odpor k Frankovi a potěšení z klidného rozhovoru při černé kávě a havanu.⁵⁰⁵

Cecilie Sternbergová ve své Cestě vzpomněla na jedinou návštěvu u manželky Konstantina von Neuratha. Vydala se za ní, aby jí nabídla svého zahradníka. Doslechla se, že zrovna někoho do hradčanských zahrad shání, a kdyby jej přijela, vyřešila by tak problém Sternbergových. Jejich zahradník byl totiž původem sudetským Němcem a oni se jej báli v napjaté atmosféře protektorátu propustit. Další styky s říšským protektorem Cecilie ale rezolutně popírala.⁵⁰⁶ Přesto se v návštěvní knize objevil její a manželův podpis s datem 12. srpna 1940, ovšem účel návštěvy bohužel není možné doložit.⁵⁰⁷ Manželé Sternbergovi ale nebyli jediní, kdo zástupce nacistického Německa na Pražském hradě navštívil. Konstantin von Neurath přijímal česky i německy smýšlející šlechtice poměrně často, a proto se podle Miloše Hořejše nedá mluvit o kolaboraci. Ten tyto návštěvy definuje jako „vlivové skupiny, které se snažily prostřednictvím styků s některými nacistickými představiteli v Protektorátu zjistit jejich záměry a případně získat alespoň nějakou záštitu před orgány ovládanými Himmlerovou SS.“⁵⁰⁸ K tomu jim měli napomáhat i hony, na které šlechtičtí pořadatelé zvali různé nacistické pohlaváry.⁵⁰⁹

Nacistická správa si přála využít příslušníků z urozených kruhů, kteří by se přihlásili k německé příslušnosti, při postupné germanizaci česko-moravského prostoru. Pro uskutečnění kolonizace byl vymyšlen plán založený na rozdělení Moravy do tzv. národnostních mostů, které by narušily celistvé české osídlení protektorátu.⁵¹⁰ Proto bylo mnohým moravským šlechticům tamějšími úřady vnucováno přijetí německého občanství, za všechny jmenujme Hugo Salm-Reifferscheidta z Rájce nad Svitavou, Karla Belcrediho z Líšně u Brna či manžele Kálnoky. Zdeněk Pokluda se ve své práci zmiňuje, že i Jaroslav Sternberg na malenovickém velkostatku musel podobné aktivity ze stran německých úředníků odmítat.⁵¹¹ Šlechticům bylo vyhrožováno ztrátou rodinného majetku, vysídlením, možným uvězněním a úřady se nevyhýbaly ani zatýkání jejich zaměstnanců, kteří sloužili jako rukojmí.⁵¹² Šlechtici, a nejen oni, hledali oporu v čele státu a obraceli se na kancelář státního

⁵⁰⁵ PASÁK, Tomáš: JUDr. Emil Hácha, s. 109.

⁵⁰⁶ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 160-161.

⁵⁰⁷ BENDA, Josef: Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989. Praha 2013, s. 793.

⁵⁰⁸ Cit. dle: HOŘEJŠ, Miloš: Rudolf a Humprecht Czerninové z Chudenic. Oběti heydrichiády z řad české šlechty. In: Paměť a dějiny 2014, č. 4, s. 33.

⁵⁰⁹ JELÍNKOVÁ, D.: Šlechta v proměnách, s. 269.

⁵¹⁰ NĚMEC, Petr: Česká a moravská šlechta v letech nacistické okupace. In: Dějiny a současnost 1993, č. 1, s. 29.

⁵¹¹ POKLUDA, Z.: Moravští Šternberkové, s. 244.

⁵¹² JELÍNKOVÁ, D.: Šlechta v proměnách, s.258-260.

prezidenta, zda by se nemohlo učinit něco v jejich prospěch. Tak se například uskutečnil dopolední čaj 13. června 1939 na Hradě pro Karla Belcrediho a Huga Salm-Reifferscheidta, když bylo nemocnému hraběti Salmovi opakovaně vyhrožováno, že pokud nepřijme německou státní příslušnost, zproští funkce pověřence rájeckého velkostatku Karla Belcrediho a bude mu správce přidělen německými úřady.⁵¹³ Celkově ale německá kampaň založená na spolupráci protektorátní šlechty skončila neúspěšně a brzy byla nahrazena mnohem radikálnějšími zásahy.⁵¹⁴

Situace v protektorátu se zostřila po odchodu protektora Konstantina von Neuratha na „zdravotní dovolenou“. Walther Jacobi, vedoucí pražské pobočky Sicherheitsdienst, k této události poznamenal, že Neurathův odchod byl „těžkou ranou pro ambice šlechty, který se zdál prohlubovat k úplnému zhroucení všech dosavadních možností a nadějí. Spojení šlechty k říšskému protektorovi byla náhle odříznuta. Nápadnosti německých milovníků honů byla postavena závora omezením loveckých povolení, společenský styk v kruzích aristokracie byl nyní považován za nežádoucí.“⁵¹⁵ Cecilie Sternbergová vzpomínala, že Neuratha považoval „Hitler za příliš shovívavého vůči nepoddajným Čechům.“⁵¹⁶ Do funkce zastupujícího říšského protektora byl proto jmenován Reinhardt Heydrich, „Blutheini, Krvavý Heini, jak ho nazývali sami Němci,⁵¹⁷ který rychle nastolil tvrdý kurz vůči českému obyvatelstvu. Již jeho příjezd do Prahy byl pompézní a zároveň zstrašující.⁵¹⁸ Téměř ihned nechal zatknout a postavit před stanný soud předsedu vlády generála Eliáše,⁵¹⁹ došlo k zatčení a následnému mučení Zdeňka Bořek-Dohalského, který při něm prozradil udržování kontaktů mezi Hradem a Londýnem.⁵²⁰

Po nástupu zastupujícího říšského protektora přijeli za manželi Sternbergovými Gottfried a Melanie Bismarckovi, aby je varovali před, pro ně dosud neznámým, velitelem SS. „Tohle je nejkrvavější hrdlořez z nich ze všech, ten nezná slitování. Řekněte to všem přátelům.“⁵²¹ Na jeho slova velmi brzy došlo. Podle Heydrichova mínění podporovaného Karlem Hermannem Frankem, měli být potrestáni rovněž signatáři šlechtických prohlášení.

---

⁵¹³ AKPR, f. KPR, Šlechta (prohlášení aj.), sign. D 3840/39, k. 168.

⁵¹⁴ HOŘEJŠ, M.: Rudolf a Humprecht Czerninové z Chudenic. Oběti heydrichiády z řad české šlechty. In: Paměť a dějiny 2014, č. 4, s. 34.

⁵¹⁵ JACOBI, Walther: Politické poměry v protektorátu v letech 1939-1945, s. 69. Citováno z: ABS, fond SÚMV, sign. 325-166-3.

⁵¹⁶ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 163.

⁵¹⁷ Cit. dle: Tamtéž, s. 163.

⁵¹⁸ PASÁK, T.: JUDr. Emil Hácha, s. 162.

⁵¹⁹ Již o měsíc později byl ve zkráceném řízení vynesen rozsudek trestu smrti, ale naplněn byl až o půlroku později v období tzv. heydrichidády, tj. po atentátu na zastupujícího říšského protektora.

⁵²⁰ PASÁK, T.: JUDr. Emil Hácha, s. 166-168.

⁵²¹ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 173.

Jako první, jehož statky se ocitly pod vnucenou správou byl „signatář č. 1“, hrabě Zdenko Radslav Kinský. Již na podzim 1941 byl jeho velkostatek Chlumec nad Cidlinou a manželčin Žďár nad Sázavou dán pod vnucenou správu. Mělo se jednat o dočasné řešení, než se Bodenamt přesvědčí o řádném hospodaření. V únoru 1942 započala další vlna uvalování vnucených správ na statky ostatních signatářů šlechtického prohlášení. Sem spadal nejen majetek Leopolda Sternberga, ale i jeho mladšího bratra Jaroslava (který nebyl signatářem žádné deklarace) a dalších. Leopoldu Sternbergovi protektorátní úřady vnucenou správou zabraly 4 200 ha, spolu s oběma zámky, Zásmyky a Častolovicemi. Jeho mladšímu bratru Jaroslavovi byl na Moravě zabaven velkostatek Malenovice.⁵²² Leopold se stejně jako Ludvík Belcredi, Rudolf Czernin, František Kinský, Hanuš Kolowrat, Jan Lobkowicz, Charles Parish a Hugo Strachwitz proti tomuto kroku nacistických úřadů 18. dubna 1942 odvolal k Nejvyššímu správnímu soudu, který ale veškeré stížnosti o rok později zamítl.⁵²³ Soudní cestou se ještě aristokraté pokusili ohradit proti vnucené správě na Říšském kancléřství za pomoci právního zástupce dr. Wolfganga Zarnacka, ale ani zde nemohli uspět.⁵²⁴

S prosbami o osobní intervenci prezidenta ve věci konfiskovaných či vnuceně spravovaných velkostatků se obraceli šlechtici rovněž na prezidenta Háchu opakovaně. Koncem února 1942 Karel Belcredi s Františkem Kinským na Pražském hradě byli na audienci, aby prezidenta informovali o probíhajících vnucených správách a poradili se s ním o dalším postupu. Hácha oběma slíbil, že s Heydrichem o záležitosti promluví, ale intervence bude nesmírně obtížná.⁵²⁵ V případě neúspěchu jednání se zastupujícím protektorem nevyklučoval ani možnost, že se obrátí přímo do Berlína na ministra Lammerse.⁵²⁶ 19. března skutečně ke schůzce mezi Heydrichem a státním prezidentem došlo. Reinhardt Heydrich zde Háchovi prozradil, že „tato věc stala se z důvodů politických, ježto šlechta není ‘völkisch’ ani ze stanoviska německého, ani ze stanoviska českého, je v rozporu s myšlenkou národního socialismu a vzhledem k tomu opatření, která se stala, jsou nutná,“ a rovnou státnímu prezidentovi radil, aby se v této záležitosti více neexponoval, „ostatně vnucená správa není ještě konfiskací.“⁵²⁷ 7. října 1942 navštívili Háchu v Lánech opět Belcredi s Kinským, aby ho informovali o aktuálních zákrocích německých úřadů vůči českých

---

⁵²² AKPR, fond KPR, inv. č. 1239, sign. A 3898/42, k. 183, Zábor zemědělských usedlostí (memorandum Svazu velkostatkářů z července 1942).

⁵²³ DUFEK, P.: Restituce šlechtických velkostatků v Čechách po druhé světové válce, s. 325-326.

⁵²⁴ Blíže: JELÍNKOVÁ, D.: Šlechta v proměnách, s. 274-277.

⁵²⁵ KUČEROVÁ, K.: Deklarace zástupců české šlechty na obranu československého státu a národa v letech 1938-1939, s. 38.

⁵²⁶ PASÁK, T.: JUDr. Emil Hácha, s. 196.

⁵²⁷ Cit. dle: Tamtéž, s. 196.

aristokratům. Ač jim státní prezident slíbil, že uváží eventuální novou intervenci a požádal je proto o vyhotovení informačního memoranda, předem je upozorňoval, že pozitivní výsledek „by byl pravděpodobně velmi malý.“⁵²⁸ Rovněž i Jeroným Colloredo-Mannsfeld se obrátil na kancelář státního prezidenta, zda by nemohla jistým vlivem zvrátit konfiskaci veškerého majetku rodiny.⁵²⁹ Hácha měl jistě nějaké pravomoci, ale ve skutečnosti byla větší šance, když se mezi známými české šlechty nalézali vlivnější osobnosti s užším napojením na nacistický režim.

Přes Ceciliinu přízeň měli Sternbergovi v Německu mocné příbuzné v osobách bratrů Bismarckových. Byl to však právě Gottfried Bismarck,⁵³⁰ který se díky své příslušnosti k SS pohyboval mezi významnými nacistickými pohlaváry a díky tomu mohl intervenovat na nejvyšších místech za odstranění vnučené správy na statky Leopolda Sternberga. Hrabě Bismarck v dubnu 1942 o této věci hovořil se státním sekretářem K. H. Frankem, jak dopisem informoval Reinharda Heydricha, když se mu snažil Sternbergovu součinnost při deklaracích interpretovat tak, aby nebylo podezření o případných Leopoldových antipatiích vůči Němcům, jejich zemi a současnému režimu. O měsíc později také napsal dva dopisy Karlu Wollfovi, který v té době zastával pozici pobočníka Heinricha Himmlera, a přimlouval se za svého příbuzného. Reakce ovšem byla více než jasná, zvláště když přišla až v červenci 1942, tedy v době po atentátu na zastupujícího říšského protektora: Hitler nepřipustí žádné ústupky vůči českým aristokratům a to zejména v případě, pokud podepsali nepřátelskou manifestaci.⁵³¹ Na pomoc Gottfrieda Bismarcka se spoléhal i Zdenko Radslav Kinský, který o ní žádal zprostředkovaně skrze vyslance v Berlíně Chvalkovského, když pochopil, že intervence státního prezidenta v této záležitosti bude lichá.⁵³² Později jej ale před vězením zachránila přímluva finského maršála Carla Gustafa Mannerheima, kterého ze staré známosti

---

⁵²⁸ AKPR, fond KPR, inv. č. 1239, sign. A 3986/42, kart. 183.

⁵²⁹ AKPR, fond KPR, inv. č. 1239, sign. A 636/42, kart. 183.

⁵³⁰ Ač se díky svému postavení stal starostou ostrova Rujany a měl přístup například k Hermannu Göringovi, Cecilie Sternbergová ve svých pamětech uvedla, že ještě před zahájením války měl v úmyslu stranu opustit, jelikož nesouhlasil s jejich antisemitskou politikou a perzekucí kritiků nacionálního socialismu. Jeho starší bratr Otto mu to však rozmluvil a matka nasměrovala k tajné odbojové činnosti, která vedla až k pokusu o atentát. Gottfried Bismarck po dlouhém věznění a krutém mučení nebyl nakonec odsouzen k trestu smrti prý díky osobní přímluvě jeho matky u Adolfa Hitlera, Gottfriedovu ženu Melanii z vězení dostal zase švagr Otto. Po válce žila celá rodina mimo nejmladšího Eddieho ve Friedrichsruhu, na rodinném sídle v Západním Německu. Gottfried s Melanií zemřeli na následky dopravní nehody v závěru čtyřicátých let. (STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 167-178.)

⁵³¹ NA, f. Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě, sign. 109-11/66, inv. č. 2265, k. 142.

⁵³² JELÍNKOVÁ, D.: Osudy aristokracie v Protektorátu, s. 19.

kontaktovala Eleonora Kinská, i když vnučenou správu na chlumeckém a kosteleckém velkostatku se ani jemu nepodařilo zvrátit.⁵³³

S touto bratrancovou aktivitou se Cecilie Sternbergová v pamětech nepochlubila, ale na druhou stranu uvedla, že již po anšlusu Rakouska využíval svých konexí, aby osvobodil zadržené příbuzné a známé z šlechtických kruhů, stejně jako v Protektorátu v době bezprostředně po zavraždění Reinharda Heydricha. Mezi propuštěnými na jeho osobní intervenci měl být i František Kinský z Kostelce nad Orlicí.⁵³⁴ To se ovšem neshoduje s datem Františkova uvěznění. Za poslech zahraničního rozhlasu byl zatčen 27. listopadu 1943, tedy více jak rok a čtvrt po tzv. heydrichiádě, a do věznice v polském Gollnowě byl z Pankráce převezen v březnu roku následujícího.⁵³⁵ Vzhledem k tomu, že byl z káznice propuštěn ještě před vypršením trestu, musel se za něho někdo přimluvit, ale nelze dokázat, že to byl Gottfried Bismarck. Ten v této době byl již sám internovaný za spoluúčast na Stauffenbergově pokusu o atentát na Hitlera. Kdo se za Františka Kinského ale naopak přimlouval, a z dochovaných dokumentů to lze jasně dokázat, byla právě Cecilie Sternbergová. V prosinci 1943 adresovala na německé státní ministerstvo rozsáhlý dopis, v němž se přimlouvala za Františka Kinského a jeho propuštění.⁵³⁶

Ještě na podzim 1942 se na státního prezidenta obrátil jednatel Svazu velkostatkářů, dr. Mayer, když ve svém memorandu právně napadal rozhodnutí Bodenamtu o uvalování vnučených správ. Dr. Mayer zde zastupoval i zájmy občanských majitelů velkostatků a statků. Autor memoranda předpokládal jistou míru informovanosti státního prezidenta, „poněvadž se četní z postižených dovolali přímé Vaší ochrany(...),“⁵³⁷ proto krátce zrekapituloval průběh uvalování vnučených správ na šlechtický majetek. Dohromady ve prospěch protektorátní správy připadlo více než 80 000 ha půdy. Nejednalo se však pouze o aristokraty, kteří podepsali první prohlášení adresované dr. Benešovi, dědicové Krištof Kolowrat a Otakar z Lobkowic byli ještě nezletilí, Josef Hrubý z Gelenj, Jaroslav Sternberg, Františka Lobkowiczová, Alfons Mensdorff-Pouilly, Hyacint z Lobkowicz ani rodiny Daubků a František Dobrzenský první deklaraci nepodepsali. Přesto jim byl majetek zabrán Bodenamtem. Reinhard Heydrich v dopise datovaném k 16. květnu 1942 a zaslanému Martinu Bormannovi vysvětloval své nekompromisní stanovisko k zabavování majetků

---

⁵³³ Tamtéž, s. 21-22.

⁵³⁴ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 172-173.

⁵³⁵ JELÍNKOVÁ, Dita: Osudy aristokracie v Protektorátu, s. 22-23.

⁵³⁶ NA, f. Německé státní ministerstvo, sign. 110-4/59, inv. č. 213, k. 16.

⁵³⁷ AKPR, fond KPR, inv. č. 1239, sign. A 3898/42, kart. 183, Zábor zemědělských usedlostí (memorandum Svazu velkostatkářů z července 1942).

pročesky smýšlející šlechty. „Důvodem, proč jsem k tomuto kroku přistoupil, byla deklarace věrnosti, kterou tito aristokraté jménem české šlechty 17. září 1938 adresovali Benešovi.“⁵³⁸ Podle zastupujícího říšského protektora měli „využívat svých, v jeho očích německých jmen, aby zvláště ve špionážní oblasti škodili Německu.“⁵³⁹ Již dříve Heydrich vyslovil názor, že je pro myšlenku německé kolonizace českého území nutné získat urychleně velké množství půdy: „Zkonfiskujeme-li velký počet zemědělských závodů malé výměry, nezískáme příliš mnoho půdy, ale vytvoříme si příliš mnoho radikální opozice mezi zemědělci. Proto bude lépe zkonfiskovat malý počet závodů velké výměry, neboť tak získáme mnoho půdy a několik šlechticů nevytvoří žádnou opozici.“⁵⁴⁰ Navíc vůči ústupkům šlechtě na protektorátním území byli i nejvyšší představitelé nacistické říše, Heinrich Himmler a Adolf Hitler.⁵⁴¹

K listopadu 1942 bylo pod správou Bodenamtu na 65 šlechtických sídel, které měly napříště sloužit k účelům NSDAP a Hitlerjugend.⁵⁴² Například statky v držení rodiny Kinských byly určeny k odprodeji pro účely jezdecké školy SA (Chlumeck nad Cidlinou), jako policejně-správní akademie (Žďár nad Sázavou) či ústav „k převýchově učitelů k říšskému myšlení“ (Kostelec nad Orlicí).⁵⁴³

Podle tvrzení Cecilie Sternbergové se po celou dobu války v jejich pražském bytě „osnovala odbojová činnost, návštěvníci tam volně rozprávěli o svých obavách, nadějích a plánech, protože všichni měli k mému choti naprostou důvěru. Naučila jsem se dávat si velký pozor na to, co řeknu, a nic neprozradit – hlavně ne nic o sobě.“⁵⁴⁴ Bohužel není toto její tvrzení možné nijak dokázat ani vyvrátit. Leopold Sternberg nebyl na rozdíl od jiných svých šlechtických známých zatčen, mučen, odeslán do koncentračního tábora ani popraven.⁵⁴⁵

⁵³⁸ Cit. dle: HORČIČKA, V. – ŽUPANIČ, J.: Šlechta na křižovatce, s. 714.

⁵³⁹ HAZDRA, Z.: Česká šlechta v časech nacistické okupace (malé zamyšlení). In: Válečný prožitek české společnosti v konfrontaci s nacistickou okupací (1939-1945). Praha 2009, s. 47.

⁵⁴⁰ NOVOTNÝ, Gustav: Konfiskace a uvalování vnučených správ na pozemkový majetek velkostatků v českých zemích v době nadvlády 1938-1945. In: České a slovenské zemědělství v letech 2. světové války. Uherské Hradiště 1996, s. 52.

⁵⁴¹ HORČIČKA, V. – ŽUPANIČ, J.: Šlechta na křižovatce, s. 725.

⁵⁴² NĚMEC, P.: Česká a moravská šlechta v letech nacistické okupace, s. 29.

⁵⁴³ JELÍNKOVÁ, D.: Osudy aristokracie v Protektorátu, s. 17.

⁵⁴⁴ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 25.

⁵⁴⁵ Zatčení byli bratři Zdeněk Bořek-Dohalský ještě na podzim roku 1941, Antonín Bořek-Dohalský krátce po atentátu na Heydricha, stejně jako Humprecht Czernin, jeho bratr Rudolf Děpolt v srpnu 1943 společně s Františkem Kinským a Karlem (Charlesem) Rohanem za poslech zahraničního rozhlasu. Msgr. Antonín Bořek-Dohalský zemřel v Osvětimi krátce po svém zatčení a deportaci, jeho bratra Zdeňka popravili v Terezíně na příkaz Himmlera v roce 1945. Humprechtu Czerninovi byl vyměřen trest smrti, ale po milosti od K. H. Franka byl odsouzen na doživotí ve věznici Brandenburg an der Havel, kde onemocněl tuberkulózou, které nakonec podlehl v r. 1944. Rudolf Czernin a Karel Rohan strávili zbytek války v různých věznicích a koncentračních táborech, jen František Kinský byl propuštěn ještě před uplynutím doby trestu. Srov. HAZDRA, Z.: Zdeněk hrabě Bořek-Dohalský z Dohalic - osud jednoho šlechtice (1900-1945). In: Moderní dějiny 12 (2004), s. 173-212; HAZDRA, Z.: Mostem mezi dvěma světy. Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic - šlechtice,

Otázkou je, zda tomu tak skutečně bylo z důvodu, že svou protiněmeckou činnost dokázal velmi dobře utajit, nebo Cecilie Sternbergová ve svých pamětech značně nadhodnotila význam svého muže během doby nacistické vlády. Z jejích pamětí víme, že v soukromí poslouchali anglické rozhlasové zprávy,⁵⁴⁶ ale o nějaké další odbojové činnosti zkrátka neexistují další doklady.

7.4 Konec války

Stejně jako aktivní odbojová činnost Leopolda Sternberga je diskutabilní jeho zapojení do pražského povstání v květnu 1945. Cecilie Sternbergová zanechala na tyto krajně pohnuté dny podrobnou vzpomínku, kterou o několik desítek let později uveřejnila. „Všechno to začalo pátého května odpoledne (...) Adi Rotter [bývalý rakouský vyslanec v Československu – LH] k nám přišel, aby si zahrál bridž s Leopoldem, Frenzem Nostitzem a jedním mladým českým advokátem. (...) Teď jsme se ale dozvěděli, že Pattonova vojska překročila hranici u Aše. Byli jsme přesvědčeni, že je to otázka jen pár hodin, než němečtí okupanti v Praze budou kapitulovat. Koneckonců bylo prakticky po válce. Začali hrát. Seděla jsem u nich a sledovala hru (...). Byl teplý jarní den a my seděli u otevřených oken. Náhle ostře třeskl výstřel a vzápětí další dva. (...) K večeru se střelba stále ještě tu a tam ozývala, ale zdálo se, že se vzdaluje. Adi a Frenz si chtěli poslechnout anglické zprávy. Nasadila jsem do rádia čerčilek (...). Z BBC jsme se dozvěděli, že Rusové jsou v Berlíně. Hlasatel říkal, že Američané dospěli do Plzně a že Němci budou pravděpodobně co nevidět kapitulovat; mluvílo se také o tom, že v Praze probíhá povstání a jednotky německých okupantů dosud město drží. Mezitím střelba pokračovala. Frenz a Adi odešli, oba prohlašovali, že se musí vrátit k manželkám. (...) Potom prohlásil Leopold, že se půjde podívat, co se děje. (...) Od té chvíle, co Leopold odešel, uplynulo už kolik hodin. (...) Konečně jsem zaslechla známé kulhání na schodech. Šla jsem mu odemknout a zděšeně couvla. Měl na tváři krev: myslela jsem, že je postřelený. Co je? zeptal se. Promiň, že jdu tak pozdě, ale v ulicích stavějí barikády proti německým tankům, které jedou na město. Tak jsem při tom trochu pomáhal. (...) Zřejmě jsem si odřel prst, jak jsem zvedal kameny.“⁵⁴⁷ Pokud si Cecilie své paměti po letech o něco nepřibarvila, je jedna z mála, která hovoří o účasti urozených potomků významných českých rodů na protiněmeckém povstání. Dosud máme pramenně podloženou účast Františka

---

kněze a vlastence (1889-1942). Praha 2012; HAZDRA, Z.: Šlechtic, diplomat a básník ve službách republiky: příběh Františka hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic (1887-1951). In: *Securitas imperii* 18 (2011), s. 10-41; JELÍNKOVÁ, D.: Osudy aristokracie v Protektorátu. Perzekuce české šlechty se zřetelem k chlumecké větvi rodu Kinských. In: *Paměť a dějiny* 2014, č. 2, s. 13-25; HOŘEJŠ, M.: Rudolf a Humprecht Czerninové z Chudenic. Oběti heydrichiády z řad české šlechty. In: *Paměť a dějiny* 2014, č. 4, s. 31-42.

⁵⁴⁶ STERNBERGOVÁ, C.: *Cesta*, s. 194.

⁵⁴⁷ Cit. dle: *Tamtéž*, s. 193-196.

Schwarzenberga v Praze,⁵⁴⁸ jeho staršího bratra Karla a nevlastního mladšího bratra Norberta Kinského v Čimelicích⁵⁴⁹ a spolupráci Weikharda Colloredo-Mannsfelda s dobříšskými partyzány.⁵⁵⁰

Následujícího dne se u Sternbergů dveře netrhly: nejprve je přišel navštívit František Schönborn, který „byl v české důstojnické uniformě, kterou jsme na něm léta neviděli, slušelo mu to, vypadal rázně vojensky. A že prý se má u nás sejít s mladými Kinskými. (...) Za války u nás byli pořád. Němci jim říkali ‘tělesná stráž hraběte Sternberga’. Za chvíli přišli a Franz Anton, ten nejmladší, měl na sobě také českou uniformu. Dali jsme jim kávu a oni nám sdělili, že hodlají spolu s dalšími přáteli zasáhnout do bojů, které již probíhaly v celé Praze. Leopold se jich zeptal, kde seberou zbraně, a oni mu na to řekli, že zbraní je dost (...). Naléhali jsme na ně, aby si proboha dali pozor, oni nás ale ve svém vzrušení a rozjaření vůbec neposlouchali. Pak spolu odešli.“⁵⁵¹ Následovala návštěva Anny Marie Colloredo-Mannsfeldové, manželky hraběte Josefa, která si u nich chtěla uschovat nějaké rodinné cennosti, posléze přijel Leopold Fugger, Leopoldův dávný přítel, který se pokoušel dostat do amerického zajetí. Z předměstí za rodinou svého bratra dorazila i Žofie Radetzká.⁵⁵² Strach u Sternbergů přišel, když „do dvora zajela velká německá limuzína. (...) Z vozu se nejprve vynořil pár velmi dlouhých opálených nohou, za nimi to ostatní, co patřilo půvabné mladé blondýnce, a teprve potom – Hansi Larisch.(...) Neviděli jsme Hansiho už delší dobu a neznali jsme ještě jeho paní. Je mnohem mladší než Leopold, byl to ještě malý chlapec, když jsme jezdili na návštěvu k jeho rodičům do Solcy. Jeho otec, strýc Hansi Larisch, byl nejstarší bratr mé tchyně.“⁵⁵³ Sternbergovi jim poskytli dočasné přístřeší a za pomoci rakouského vyslance Rottera se jim nakonec podařil zajistit i bezpečný odchod manželů Larischových do Rakouska.⁵⁵⁴ Johann Larisch byl poté ostravským lidovým soudem v nepřítomnosti odsouzen k pěti letům vězení za členství v nacistickém leteckém klubu, jako přitěžující okolnost se projevilo podezření z užší spolupráce s gestapem.⁵⁵⁵

Po válce, konkrétně 1. srpna 1945, požádal Leopold Sternberg Zemský národní výbor o oficiální výmaz vnucené správy z Českých desek zemských, což bylo učiněno takřka bez

⁵⁴⁸ ŠKUTINA, Vladimír: Český šlechtic. František Schwarzenberg. Praha 1990.

⁵⁴⁹ ČVANČARA, Jaroslav – HAZDRA, Zdeněk – VAJSKEBR, Jan: Naší ctí je věrnost. Konec druhé světové války v Evropě aneb Anabáze tří šlechticů v květnu 1945. In: Paměť a dějiny 2010, č. 2, s. 4-22.

⁵⁵⁰ HORČIČKA, V. – ŽUPANIČ, J.: Šlechta na křižovatce, s. 743-749.

⁵⁵¹ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 196-197.

⁵⁵² Tamtéž, s. 198-199.

⁵⁵³ Cit. dle: Tamtéž, s. 203.

⁵⁵⁴ Tamtéž, s. 204-209.

⁵⁵⁵ GLASSHEIM, E.: Urození nacionalisté, s. 225.

prodlení. Problematický se jevil pouze převod propachtovaného dvora Pučery. Ten Leopold Sternberg propachtoval jistému Antonínu Illmannovi v roce 1937 do roku 1955, ale v období protektorátu byl i Illmann stíhán německými úřady. Přestože Zemský národní výbor neměl proti návratu dvora do Illmannova držení žádných námitek, proces se táhnul až do jara 1947. Bývalý hrabě se několikrát ve prospěch Illmanna zasazoval o urychlení vyřízení záležitosti.⁵⁵⁶

---

⁵⁵⁶ DUFEK, P.: Restituce šlechtických velkostatků v Čechách po druhé světové válce, s. 330-331.

8. Styky manželů Sternbergových s americkým velvyslancem Laurencem Steinhardttem

Laurence Steinhardt byl jmenován velvyslancem v Praze na sklonku druhé světové války. Jakýkoli zastupitel světové mocnosti by byl v Československu v letech tzv. třetí republiky, nepřehlédnutelnou osobou, Laurence Steinhardt byl však díky nejen jeho osobnosti, ale i netradičním aktivitám diplomata, velmi významnou osobností. Právě Steinhardt se stal pro další životní osudy manželů Sternbergových jedním ze stěžejních činitelů. Díky velmi důvěrnému vztahu s Cecilií Sternbergovou se stal rodině blízkým, obě rodiny byly v častém kontaktu, Sternbergovi uvedli Steinhardtovi do společnosti české aristokracie a v kritickém okamžiku jim Laurence Steinhardt poskytl významnou pomoc při odchodu ze země vstříc nejisté budoucnosti.

8.1 Osobnost Laurence A. Steinhardta

Laurence Adolph Steinhardt se narodil roku 1892 do zámožné židovské newyorské rodiny. Po svém otci zdědil značné jmění, které dovedně rozmnožil a dostal se tak mezi společenskou smetánku New Yorku. „Stýkal se však s lidmi mnohem bohatšími, (...) a tak se nikdy úplně nezbavil pocitu nejistoty, který ostatní mohli někdy omylem považovat za aroganci.“⁵⁵⁷ Přestože se v ročence Kolumbijské univerzity dočteme předpověď, že udělá kariéru v diplomacii, uvažoval vážně Steinhardt nad studiem medicíny.⁵⁵⁸ V té době ale zemřela jeho matka a na Laurence zbyla starost o dvě mladší sestry. Proto se zaměřil na poměrně kratší studium práv. To mu ale nakonec vlastně bylo bližší, neboť jeho strýc Samuel Untermyer, bratr matky, pracoval v úspěšné právnické firmě Guggenheimer, Untermyer & Marshall, v níž se partnery mohli stát pouze rodinní příslušníci. O právnické budoucnosti měl Steinhardt brzy jasno. A nutno podotknout, že byl ve své advokátní praxi velmi úspěšný a vyhledávaný při delikátních kauzách.⁵⁵⁹ Podle informací československé tajné policie byl Steinhardt v Americe „na 6. místě jako nejbohatší člověk. Jeho bratr (sic!) má v New Yorku velkou advokátní kancelář a veškeré obchody p. velvyslance kryje svoji firmou a provádí za něho.“⁵⁶⁰

Ve třicátých letech ho strýc Untermyer seznámil s Franklinem D. Rooseveltem, jehož začal Steinhardt brzy podporovat. Pro prezidentskou kampaň psal projevy a sháněl sponzory.

---

⁵⁵⁷ Cit. dle: LUKEŠ, I.: Československo nad propastí, s. 95

⁵⁵⁸ Tamtéž, s. 95

⁵⁵⁹ Tamtéž, s. 96.

⁵⁶⁰ ABS, f. SÚMV, sign. 302-223-4.

Sám věnoval do stranické pokladny větší sumu než později známý Joseph P. Kennedy.⁵⁶¹ V květnu 1933 byl potvrzen jako americký vyslanec ve Švédsku, což znamenalo, že se ve 40 letech stal nejmladším diplomatem. O čtyři roky později jej Roosevelt odeslal do Limy, ale již v březnu 1939 získal jedno z nejdůležitějších velvyslaneckých míst, v Moskvě. Někteří zaměstnanci tamější americké ambasády „jej popisují jako ješitného a egocentrického jedince, a to i často na úkor USA.“⁵⁶² Zásadní se ve Steinhardtově politické charakteristice zdá, že „oproti svému předchůdci Daviesovi působil na sovětské úřady jako daleko aktivnější člověk. Steinhardta tedy během jeho času, který strávil na postu v SSSR, rozhodně nemůžeme označit za slabošského a odevzdaného.“⁵⁶³ Obrat nastal ve chvíli, kdy jej prezident Roosevelt nepožádal, zda by ho nedoprovodil na konferenci na Jaltu. Steinhardt se totiž považoval za odborníka, což ho vedlo k vyjádření se, že „prezident se svou cestou dopouští vážné chyby, kterou ještě umocňuje to, že ho doprovázejí lidé jako Harry Hopkins, jenž podle Steinhardta patřil k socialistům.“⁵⁶⁴ Toto prezidentovo rozhodnutí, nevzít v potaz velvyslancův názor, vedlo Steinhardta k pochopení, „že se mu tak zabouchly dveře ke skutečně důležitým postům, ztratil naději na další politickou kariéru a snad i dočasně propadl depresi. Po smrti prezidenta Roosevelta se přeorientoval na své obchodní záležitosti a jeho vášeň pro mezinárodní vztahy ochladla.“⁵⁶⁵ V té době byl velvyslancem v Turecku. Zdejší mise měla tu výhodu, že mu „nic nebránilo v tom se zároveň během své práce starat i o chod právnické firmy v New Yorku, což mělo na výkon jeho funkce[v Československu – pozn. LH] – zdá se – fatální následky.“⁵⁶⁶ Nic z toho však v Praze známo nebylo, a tak jmenování osoby s natolik výbornou diplomatickou pověstí naplňovalo nadějami i některé politické představitele Československa: „Volba jednoho z nejlepších amerických diplomatů do této funkce ukazovala, jaký význam Washington Československu přikládá.“⁵⁶⁷

Podle Cecilie Sternbergové byl Laurence Steinhardt „velmi přitažlivý muž. (...) Když jsme se poznali, byl na vrcholu životních sil: krásný, temperamentní muž, z něhož vyzařovala energie a optimismus. Silná, dynamická osobnost, výkonný, pracovitý; neměl však povahu rozeného diplomata, protože byl příliš upřímný a přímočarý. Pokud se mu něco dalo vytknout, byla to marnivost a také slabost pro krásné ženy.“⁵⁶⁸ Také rád tančil, přestože neměl hudební

⁵⁶¹ LUKEŠ, I.: Československo nad propastí, s. 98.

⁵⁶² Cit. dle: HEJL, L.: Únor 1948 z pohledu americké diplomacie, s. 6.

⁵⁶³ Cit. dle: Tamtéž, s. 7.

⁵⁶⁴ Cit. dle: LUKEŠ, I.: Selhání tajných služeb, s. 27.

⁵⁶⁵ Cit. dle: LUKEŠ, I.: Československo nad propastí, s. 94.

⁵⁶⁶ Cit. dle: HEJL, L.: Únor 1948 z pohledu americké diplomacie, s. 8.

⁵⁶⁷ Cit. dle: RIPKA, H.: Únorová tragédie, s. 56.

⁵⁶⁸ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 23.

sluch.⁵⁶⁹ Hubert Ripka na něj vzpomínal jako na muže obdařeného „pronikavou inteligencí a pozoruhodným politickým citem,“ který se „rychle do hloubky seznámil se složitými politickými poměry v naší zemi.“⁵⁷⁰ Jindy je však Steinhardt popisován jako „osoba energická, ješitná a marnivá.“⁵⁷¹ Jednomu informátorovi OBZ se jevil „jako panovačná osoba ne příliš vybraného společenského chování, rád vnucuje svou vůli, je výbušný a despotický, ale velmi bystrý.“⁵⁷² Zde je však nutno uvést, že se jednalo o člena Steinhardtem odmítnuté delegace Sdružení pro kulturní styky s USA, jeho úsudek mohl být tedy ovlivněn momentální situací. Steinhardtovi se rozhodně nedala upřít velká dávka osobitého charisma a optimismu, Brnu se „představil jako typ úspěšného Američana, který se nikdy nezpronevěřil heslu ‘keep smiling’ – vždy s úsměvem. V soukromé společnosti i při oficiální příležitosti nešetřil úsměvem, nešetřil však také slovy uznání a povzbuzení.“⁵⁷³ Švédský velvyslanec ve svém americkém kolegovi neviděl žádného „pozoruhodného“ politika, nicméně velmi vlivného skrze svou zpravodajskou službu.⁵⁷⁴ Asi nejvýstižnější je charakteristika z pera Igora Lukeše, která potvrzuje Ceciliiiny vzpomínky: „Steinhardt nebyl povahou diplomat; na to byl příliš upřímný.“⁵⁷⁵

Laurence Steinhardt se v roce 1923⁵⁷⁶ oženil s Dulcií Yates Hofmanovou. Pocházela z ještě bohatších poměrů než Steinhardt, navíc byla jedináček a tedy jedinou dědičkou značného jmění. Sternbergová soudila, že „Steinhardt (...) bez jejích peněz by si diplomatickou kariéru nemohl dovolit, a snad by o ni ani neusiloval. (...) Neviděla důvod, proč by se s její pomocí nemohl jednoho dne stát prezidentem Spojených států.“⁵⁷⁷ Dulcie Steinhardtová mluvila plyně několika jazyky, hodně a ráda cestovala, uměla společensky vystupovat. „Byla dokonalá madam velvyslancová, a až na křehké zdraví měla pro tuto roli ideální předpoklady.“⁵⁷⁸ Přesto mezi manželi byly rozepře pravděpodobně již od počátku

---

⁵⁶⁹ Tamtéž, s. 388.

⁵⁷⁰ Cit. dle: RIPKA, H.: Únorová tragédie, s. 56.

⁵⁷¹ Cit. dle: HEJL, L.: Únor 1948 z pohledu americké diplomacie, s. 7.

⁵⁷² ABS, f. SÚMV, sign. 302-223-4/103.

⁵⁷³ Cit. dle: Diplomati tradičního optimismu. In: Svobodné noviny 26. 3. 1946, s. 3.

⁵⁷⁴ Cit. dle: POSSE-BRÁZDOVÁ, Amelie: Tajné dopisy z Prahy 1948, s. 23.

⁵⁷⁵ Cit. dle: LUKEŠ, I.: Selhání tajných služeb, s. 26-27.

⁵⁷⁶ Server LiquiSearch.com uvádí rok sňatku 1917, dostupné na: http://www.liquisearch.com/laurence_steinhardt/biography%20/ [citováno 2017-01-12], r. 1923 podle Jewish Telegrafic Agency dostupné na: <http://www.jta.org/1933/04/30/archive/laurence-steinhardt-minister-to-sweden-man-of-action-joins-charm-to-knowledge> [citováno 2017-01-12]

⁵⁷⁷ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta. s. 23.

⁵⁷⁸ Cit. dle: Tamtéž, s. 23.

vztahu, které oba ventilovali skrze mimomanželské poměry.⁵⁷⁹ Jejich jediným potomkem byla dcera, Dulcie Anne.

8.2 Styky L. A. Steinhardta s československou společností

Každý velvyslanec by měl v hostitelské zemi samozřejmě navazovat styky s místní elitou. Steinhardtův výběr společnosti byl ale skutečně nesouměrný. Je zřejmé, že Steinhardt preferoval osoby jemu blízké v politické rovině či v životních postojích. Z politických osobností se stýkal především s demokraticky smýšlejícími partajníky – národními socialisty (např. Hubert Ripka, Petr Zenkl), lidovci a slovenskými demokraty. Společnost podnikatelů jistě Steinhardt vyhledával pro sdílení podobných priorit. Tito lidé v rámci svých zájmů rozhodně nepatřili mezi komunistické sympatizanty, uznávali západní demokratické tradice a jistě byli blízcí americkému diplomatovi i v rámci vyhlídek do budoucna. Většina z nich se také snažila napodobovat životní styl šlechty, ať se již jednalo o pořizování si reprezentativních letních sídel, či pořádání honů jako společenských událostí. Možná i to bylo americkému velvyslanci velmi blízké, a proto udržoval styky s lidmi jako byl inženýr Peters, v jehož revíru v listopadu 1946 lovil,⁵⁸⁰ s právníkem Josefem Haškem, majitelem zámku v Jižních Čechách, kde Steinhardt rovněž strávil nějaký čas,⁵⁸¹ a s doktorem Josefem Hartmannem, cukrovarnickým velkopřumyslníkem.⁵⁸²

Mimo politiky a bohaté podnikatele se Steinhardt nejraději obklopoval osobami patřícími k aristokratickým kruhům. Sama Cecilia Sternbergová to po letech lapidárně shrnula větou: „Za ty dva roky, kdy jsme se přátelsky stýkali v Československu, jsme jim oběma [Laurenci Steinhardtovi a jeho ženě Dulcii – pozn. LH] prokázali platné služby, nejen jako zdroj informací, ale i tím, že jsme jim usnadnili přístup do společnosti, jíž sice hrozila bezprostřední zkáza, avšak přesto mohla tenkrát ještě mnohé poskytnout.“⁵⁸³ Na hořínském zámku se v srpnu 1945 se Steinhardtovými seznámil i Jeroným Colloredo-Mannsfeld, který amerického velvyslance svému staršímu bratrovi Josefovi v dopise popsal jako: „ (...) a quite right man on the right place,“⁵⁸⁴ tedy skutečně pravého muže na pravém místě. 10. ledna 1946

⁵⁷⁹ LUKEŠ, I.: Československo nad propastí, s. 96.

⁵⁸⁰ ABS, f. SÚMV, sign. 302-189-5/9-11.

⁵⁸¹ NA, f. Československá strana národně socialistická – ústřední sekretariát, Praha (dále jen ÚS NSS – AMV 35), sign. 35-1/277, k. 12; NA, f. ÚS NSS – AMV 35, sign. 35-77-7/84, k. 38.

⁵⁸² ABS, f. SÚMV, sign. 45-49-3; ABS, f. SÚMV, sign. 45-49-2; ABS, f. SÚMV, sign. 302-223-4

⁵⁸³ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 247.

⁵⁸⁴ Cit. dle: SOA Praha, f. Ústřední ředitelství Colloredo-Mannsfeldských velkostatků Dobříš, k. 29, fol. 381. Za tuto informaci děkuji svému vedoucí, profesoru, J. Županičovi.

si Laurence Steinhardt zajel i na Jeronýmův zbirožský zámek na odstřel jelena.⁵⁸⁵ Opět byl viděn u princezny Lobkowiczové⁵⁸⁶ na Hoříně v průběhu roku 1946,⁵⁸⁷ ale nejvíce zájmu věnovaly výzvědné služby jeho návštěvám na Kamenné Lhotě u baronky Charlotty Hrubé. Zde se, pod záminkou honu na tetřívky, 22. dubna roku 1946 sešli Charlotta Hrubá a její syn Jaromír s princem z Liechtensteina,⁵⁸⁸ Theobaldem a Josefem Czerninovými, s barony Teslou a Schebkem z Hodkova a italským diplomatem. Snad se zde již také nacházel bývalý československý vyslanec ve Švédsku a Polsku Radimský. Následující den společnost doplnili americký velvyslanec Steinhardt a sudějovický farář Josef Šulc. Debatovali ve francouzském či anglickém jazyce, takže informátoři OBZ měli se získáváním cenných zpráv nemalé obtíže. Obdobná společnost se opět sešla v Kamenné Lhotě o dva měsíce později.⁵⁸⁹ Vzhledem ke skutečnosti, že zámek v Kamenné Lhotě nebyl považován za reprezentativnější než hlavní sídlo v Červených Pečkách a navíc byl i komunikačně špatně dostupný, soudila Státní bezpečnost, že „volila-li tedy tato společnost k pobytu zapadlou vesnici, nutno dovozovati, že příčina toho byla zajisté důležitá.“⁵⁹⁰ Steinhardt se měl v barončině přítomnosti vyskytovat i 2. září 1946,⁵⁹¹ ale to byl ve skutečnosti na Slovensku.⁵⁹²

Styky s lichtenštejnskou stranou nebyly vůbec náhodné a nevýznamné. Laurence Steinhardta kontaktoval lichtenštejnský princ Karel Alfréd v záležitosti zkonfiskovaného majetku knížecí koruny v Československu. Oba aktéry pojil stejný zájem na náhradě za znárodněný majetek jejich země. Steinhardt Lichtensteina spojil se svým firemním partnerem Guggenheimerem, který měl knížecímu rodu pomoci s rozvojem podnikatelských aktivit na území Spojených států.⁵⁹³ Společně s jedním z lichtenštejnských princů Steinhardt často navštěvoval baronku Hrubou z Jelení na jejím zámku v Kamenné Lhotě.⁵⁹⁴

---

⁵⁸⁵ ABS, f. SÚMV, sign. 305-64-2/2.

⁵⁸⁶ Jednalo se zde pravděpodobně o Josefínu Lobkowiczovou, vdovu po Bedřichovi Lobkowiczovi a matku tragicky zesnuvšího Jiřího Kristiána, která na Hoříně sídlila až do roku 1959, kdy odcestovala do Rakouska za svou dcerou Ludmilou, provdanou za prince Lichtenštejna. (Viz: KAŠPÁRKOVÁ, Tereza: Mělnická větev Lobkowiczů ve 20. století. Diplomová práce. Praha, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy 2013.)

⁵⁸⁷ ABS, f. SÚMV, sign. 2M: 10946.

⁵⁸⁸ Zda se jednalo o Karla Alfréda, bratr vládnoucího knížete Františka Josefa II., či jeho bratrance Karla Emanuela, se bohužel nepodařilo dohledat.

⁵⁸⁹ ABS, f. SÚMV, sign. 2M: 10999.

⁵⁹⁰ Cit. dle: Tamtéž.

⁵⁹¹ Tamtéž.

⁵⁹² ABS, f. SÚMV, sign. 302-223-4.

⁵⁹³ HORČIČKA, V.: Lichtenštejnové v Československu, s. 131.

⁵⁹⁴ ABS, f. SÚMV, sign. 2M: 10999.

8.3 Blízký vztah mezi manželi Sternbergovými a L. Steinhardtem

Ještě týž den, kdy Steinhardt přistál na ruzyňském letišti, vydal se na soukromý večírek, kde došlo také k seznámení s manželi Sternbergovými. Cecilia Sternbergová při své pozdější výpovědi uvedla, že tehdy dostali pozvání s hlavičkou velvyslanectví, aby se dostavili uvítat nového amerického velvyslance do bytu jisté Bibičky, známé pražské spolčnice.⁵⁹⁵ „Potom jsem přes hlavy hostů zahlédla na druhé straně Steinhardta. Kdosi nás představil a zamumlal nezřetelně naše jména. Steinhardt se zažíval na mého vysokého chotě: o jeho totožnosti od prvního pohledu nebyl na pochybách, avšak, jak mu později sdělil, mne si nemohl hned zařadit.“⁵⁹⁶

V srpnu 1945 pozvali manželé Laurence Steinhardta na oslavu vítězství nad Japonskem.⁵⁹⁷ Následovalo pozvání na lov kachen do Častolovic, kam se k překvapení hostitelů velvyslanec dostavil, byť s dvouhodinovým zpožděním, což se v aristokratické společnosti jevílo jako vážné faux pas.⁵⁹⁸ Přesto se díky vynikající střelbě, kdy se s počtem padesáti sedmi kusů sestřelených kachen umístil na třetím místě za Františkem Kinským a Charlesem Parishem, dobře uvedl a nakonec byl šlechtici přijat. „Z hloubi duše jsem si oddechla, a když jsem zachytila manželův pohled, poznala jsem, že i jeho to potěšilo. Oba jsme si samozřejmě byli vědomi, co pro nás velvyslancovo přátelství může v nejistých dobách znamenat. A přitom jsme až příliš dobře znali hloupé povýšenectví naší vlastní třídy. Když Steinhardt prokázal, že se jim vyrovná v panském sportu, získá si u nich vážnost, jakou by si skutečností, že zastupuje nejmocnější zemi na světě, nikdy nevydobył.“⁵⁹⁹ Po ukončení slavnosti vyzval Steinhardt Cecilii, aby nastoupila k němu do vozu, že jí doveze zpět do zámku. „Z nás dvou se myslím stanou velmi dobří přátelé,“ řekl jí sebejistě, „jakmile vím, kam chci a kudy se tam dostanu, musím tam být co nejdřív. Rozumíte mi?“⁶⁰⁰

Následně muselo dojít k intimnímu sblížení mezi Cecilii Sternbergovou a Laurencem Steinhardtem. Jak bylo řečeno výše, velvyslancovo manželství bylo velmi napjaté a oba partneři mívali mimomanželské vztahy. Trapnost situace, kdy se manželé Sternbergovi často scházeli se Steinhardtovými, zmírňoval fakt, že se Leopold Sternberg stal Dulcií Steinhardtové dobrým přítelem. „Zacházal s ní jako s nemocným dítětem: utíral jí slzy velkými kapesníky s vyšívanou korunkou, vynášel ji v náručí z auta, nebo ji dokonce tak

⁵⁹⁵ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 25.

⁵⁹⁶ Cit. dle: Tamtéž, s. 26.

⁵⁹⁷ LUKEŠ, I.: Československo nad propastí, s. 132.

⁵⁹⁸ Tamtéž, s. 29.

⁵⁹⁹ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 33.

⁶⁰⁰ Cit. dle: Tamtéž, s. 37.

ukládal do postele, když nás přijela navštívit. Škádli ji, dokud ji nepřešla náladovost a hysterie, šokoval ji svými peprnými vtipy, a kdykoli se setkali, velice neuctivě ji pokaždé popadl do náruče a zulíbal,⁶⁰¹ vzpomínala později Cecilie Sternbergová.

I komunistická tajná policie si brzy všimla, že mezi bývalou hraběnkou a americkým velvyslancem vznikl hlubší vztah. Steinhardt s Cecilíí nejen trávil volný čas na svém letním sídle, na zámku Kynžvart,⁶⁰² Sternbergová jej rovněž doprovázela při některých oficiálních cestách. Cecilie tehdy totiž dala na Steinhardtovu radu a stala se členkou Amerického institutu, který v rámci zlepšení česko-amerických kulturních styků pořádal po československých městech různé přednášky, na nichž vystupoval i Steinhardt. Sternbergová sama přiznávala, že „tyto výlety znamenaly častější setkání se Steinhardtem, než by jinak bývalo možné.“⁶⁰³ Jedním takovým výletem byla Steinhardtova návštěva Brna v březnu 1946. První jarní víkend Steinhardt strávil návštěvou brněnské Zbrojovky, nové radnice, kde jej uvítali městští zastupitelé, hradu Špilberk a Kounicových kolejí, slavnostním přestřižením pásky otevřel tamní Americký ústav a přednášel o amerických poměrech na půdě Masarykovy univerzity.⁶⁰⁴ Že jej doprovázela, mimo dalších členů americké ambasády a dcery, i jeho intimní přítelkyně,⁶⁰⁵ tisk taktně zamlčel. S Brnem měli oba aktéři spojenou vzpomínku, jak „napálili ty strážce,⁶⁰⁶ když se přes společnou koupelnu dostala Cecilie potají do Steinhardtovy ložnice. V červnu následujícího roku měl Steinhardt v plánu strávit léčebný pobyt v Karlových Varech společně se svou ženou i milenkou.⁶⁰⁷ V průběhu roku 1947 se výzvědné služby začaly rovněž zajímat o Ceciliiiny časté návštěvy u argentinského vyslance, jelikož s sebou nosila „vždy aktovku s nějakými listinami.“⁶⁰⁸ Bohužel se v této záležitosti nedochovaly další informace, které by mohly Steinhardtovy zcela zjevně tajené styky s argentinským vyslanectvím objasnit.

Ve druhé polovině roku 1947 se často střídala pozvání na společenské večere, které se jednou konaly u Steinhardtů, podruhé byli hostiteli manželé Sternbergovi v pražském bytě či na častolovickém zámku. Dulcie Steinhardtová přitom často Leopoldovi i Cecilii vytýkala „neamerické způsoby“, přesto ji to patrně nepobuřovalo natolik, aby s manželi společenské styky přerušila. „Při večerích nebo obědech na pražském velvyslanectví, pořádaných ať už

---

⁶⁰¹ Cit. dle: Tamtéž, s. 24.

⁶⁰² ABS, f. SÚMV, sign. 302-223-4/104.

⁶⁰³ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 244.

⁶⁰⁴ Velvyslanec Steinhardt v Brně. In: Svobodné noviny 24. 3. 1946, s. 3.

⁶⁰⁵ ABS, f. SÚMV, sign. 302-223-4/104.

⁶⁰⁶ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 243.

⁶⁰⁷ ABS, f. SÚMV, sign. 302-223-4/102.

⁶⁰⁸ Cit. dle: ABS, f. SÚMV, sign. 302-223-4/101.

Steinhardtovými nebo někým jiným z velvyslaneckých úředníků, nám vytýkala, že začínáme jíst dřív než hostitelka a že používáme vidličky i nože, namísto abychom si všechno nejprve úhledně nakrájeli a pak odložili nůž na okraj talíře. Steinhardt se tomu smál a vysvětlil nám, že tyto zvyky pocházejí z raných koloniálních dob, kdy žena ochutnávala první, aby ukázala hostům, že pokrm se dá jíst, a muž odkládal nůž na důkaz toho, že nehodlá nikoho probodnout. (...) Nejhorší prohřešek následoval obvykle až později. Podle anglického zvyku opouštěly dámy jídelnu dříve než páni, poté však převládl americký zvyk a společnost se znovu sešla až těsně před odchodem, protože Američané si raději povídají s příslušníky vlastního než opačného pohlaví. Tohle se mi ale nezamlouvalo a Leopoldovi rovněž ne. Po dobré večeři měl rád pohodu ve společnosti některé půvabné dámy, zatímco já jsem si chtěla povídat se Steinhardtem. A tak jsem se k Dulciině hrůze a údivu velvyslaneckých úředníků a tuším, že k velvyslancově tajné radosti vždycky přidala k pánům a Leopold k dámám.⁶⁰⁹ 22. června 1947, po návratu z Karlových Varů, pořádal Steinhardt večeři pro své blízké přátele, mezi které řadil i Leopolda Sternberga.⁶¹⁰ Poslední srpnové dny strávil Laurence Steinhardt spolu se svou ženou Dulcií u Sternbergů v Častolovicích.⁶¹¹ Na oslavu svých pětapadesátin uspořádal Laurence Steinhardt 6. října večírek, na nějž pozval osoby především z aristokratického prostředí: mimo manželů Sternbergových byli přítomni i Ervín Schönborn, Karel Schwarzenberg, Zdenko Radslav Kinský, Marie Terezie Lobkowiczová a dr. Sobička⁶¹² a dr. Svojsík.⁶¹³ O čtyři dny později se Steinhardtovi v doprovodu tajemníka Birgeho, britského velvyslance Phillipa Nicholse a rakouského vyslance Rottera vydali na zámek v Častolovicích, odkud se následujícího dne přemístili na honu v Pobědovicích⁶¹⁴ a v neděli 12. října navštívili slavnou Velkou pardubickou.⁶¹⁵ 26. října se u Steinhardtů pořádala večeře ve společnosti dr. Hartmana, dr. Sobičky a Leopolda Sternberga.⁶¹⁶ O dva dny později oplatil Leopoldovi návštěvu Steinhardt, když zavítal na jím organizovanou slavnostní večeři za účasti Maxe Lobkowicze a poslance Chudoby.⁶¹⁷ 21. listopadu se opět Leopold Sternberg nacházel v bytě u Steinhardtů, jelikož se ze zprávy důvěrníka tajné policie dovídáme, že s ním Dulcie Steinhardtová měla rozhovor o vydání polských uprchlíků československou vládou

⁶⁰⁹ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 333.

⁶¹⁰ ABS, f. SÚMV, sign. 302-223-4/101.

⁶¹¹ ABS, f. SÚMV, sign. 302-223-4/100.

⁶¹² Dr. Emil Sobička byl známý pražský advokát s dobrými společenskými kontakty a staral se o právní kauzy některých šlechtických rodů, např. Lichtenštejnů, či Arnošta Schwarzenberga. (Viz: HORČICKÁ, V.: Lichtenštejnové v Československu, s. 124)

⁶¹³ ABS, f. SÚMV, sign. 302-223-4/110-119.

⁶¹⁴ Zde se patrně jedná o obec Obědovice, vzdálenou přibližně 50 kilometrů od častolovického zámku.

⁶¹⁵ ABS, f. SÚMV, sign. 302-223-4/100.

⁶¹⁶ ABS, f. SÚMV, sign. 302-223-4/99.

⁶¹⁷ Tamtéž.

zpět do Polska.⁶¹⁸ Od listopadu 1947 se již v agenturních zprávách nedočteme o žádném večírku, pořádaném Steinhardtovými či Sternbergými,⁶¹⁹ další slavnostní večere zaznamenaná OBZ se konala až 19. června 1948, na kterou „byla pozvána býv. česká šlechta a kníže Fürstenberg z Rakouska, hr. Eraso a býv. hr. Schwarzenberg,“⁶²⁰ ale o přítomnosti manželů Sternbergových se v ní nehovoří. Pouze podle paměti Cecilie Sternbergové můžeme konstatovat, že se jejich styky po Steinhardtově návratu ze Spojených států koncem února 1948 omezily na soukromé návštěvy, při kterých americký velvyslanec s Leopoldem a jeho ženou hovořil o současné politické situaci a důrazně jim doporučoval republiku opustit.⁶²¹

Právě od podzimu roku 1947 býval častěji zaznamenáván jistý pesimismus ve Steinhardtových úsudcích, když se měl Leopoldu Sternbergovi svěřit, že hrozí přerušení diplomatických styků mezi jejich zeměmi.⁶²² Slova Cecilie Sternbergové potvrzuje i zpráva vojenské kontrarozvědky, kde se rovněž nachází zmínka, že Steinhardt v rozhovoru se Sternbergem měl vyjádřit obavy, že „přerušení dipl. styků J. Ameriky s ČSR, může mít za následek přímé ohrožení dipl. styků USA s ČSR a ostatních amerických států.“⁶²³ Naopak o pár týdnů později Steinhardt opět živil nové naděje, že Rusové jsou a nadále budou ochotni s Američany spolupracovat.⁶²⁴ Tomu by odpovídala agenturní zpráva ohledně večere z 28. října 1947, pořádané u Sternbergů, kde americký velvyslanec tvrdil, že obdržel od generála Claye velmi dobré zprávy o vývoji situace.⁶²⁵ Jaký to byl názorový obrat oproti dřívějšímu. Po osmém sjezdu KSČ v březnu 1946 byl Steinhardt plný optimismu a na společné večeri manželům Sternbergovým říkal, že pozice Rusů slábnou a do dvou let jejich vliv vně hranic Sovětského svazu vymizí úplně.⁶²⁶ I na podzim roku 1947 tvrdil během večírku pořádaném Cecilíí Sternbergovou ve společnosti hostů „hlavně z diplomatických pražských kruhů“, že Spojené státy mají v Československu „velké zájmy a že se jich nevzdají.“⁶²⁷

Ve chvíli, kdy Steinhardtovi došlo, že Československo definitivně spadlo do sféry vlivu Sovětského svazu, snažil se alespoň pomoci svým přátelům a známým, aby se

---

⁶¹⁸ Tamtéž.

⁶¹⁹ Důvody ze strany Steinhardtových jsou naprosto jasné – Laurence se na konci roku 1947 přesunul na několik měsíců do Spojených států, kde se věnoval své právníkové praxi a soukromým klientům. U Sternbergů se můžeme pouze domnívat, že k absenci společenských večírků v Praze došlo, protože se rozhodli strávit adventní čas v soukromí častolovického sídla.

⁶²⁰ ABS, f. SÚMV, sign. 302-223-4/98.

⁶²¹ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 38-41.

⁶²² Tamtéž, s. 244.

⁶²³ Cit. dle: ABS, f. SÚMV, sign. 302-223-4/100.

⁶²⁴ Tamtéž.

⁶²⁵ ABS, f. SÚMV, sign. 302-223-4/99.

⁶²⁶ LUKEŠ, I.: Československo nad propastí, s. 178.

⁶²⁷ Cit. dle: ABS, f. SÚMV, sign. 302-223-4/102.

v pořádku dostali za hranice nyní již komunistické Československé republiky. Krátce po jeho návratu do Československa přiletěl z Norimberka generál Watson, který byl Steinhardtem instruován o postupu vůči „politicky persekvaným osobám, které by uprchli do Německa.“⁶²⁸ Sternbergovi mu „vděčili za svou svobodu.“⁶²⁹ Ceciliiny paměti obsahují sice spoustu patosu, ale v tomto se pravděpodobně nemýlila.⁶³⁰ Steinhardt jim pomohl vyřídit všechny formality s udělením cestovního povolení a rovněž se nesmírně zasadil o to, aby nepřišli o všechnen svůj majetek, když osobně z jejich bytu pašoval různé cenné předměty pod kabátem a v aktovce, či převedl značnou část finančních prostředků na svá zahraniční konta.⁶³¹ Později jim zařídil americká víza, na něž mohli vycestovat do Spojených států.⁶³² Ještě před příjezdem Sternbergových navštívil jejich známé v New Yorku. Zda jej k tomuto kroku vedla snaha vyzískat jim finanční podporu do začátků, či přání rychlého navázání společenských kontaktů, není zcela patrné. Hraběnka Sternbergová později vzpomínala, že u Clarice Rothschildové, evropské baronky tradičního smýšlení, mnoho nepochodil,⁶³³ ale přítelkyně Ceciliina bratrance Eddieho Bismarcka, Mona Williamsová, jim příslovečnou pomocnou ruku ochotně nabídla.⁶³⁴

8.4 Steinhardtova pomoc Sternbergovým ve Spojených státech

Laurence Steinhardt po jmenování velvyslancem v Kanadě, k čemuž došlo v průběhu roku 1948, stále pokračoval v práci pro svou advokátní firmu, takže často létal z Ottawy do New Yorku a zpět. I nadále se snažil pomáhat rodině Leopolda Sternberga, stejně tak trval jeho poměr s Cecilií Sternbergovou. Když se Sternbergovi odstěhovali do Ameriky a přemýšleli, jakým směrem by se měli vydat, doporučoval jim Steinhardt pořízení menší farmy snad v Pensylvánii či Vermontu.⁶³⁵ V prvním okamžiku si Cecilie vzpomněla, že kdysi dávno její matka zakoupila nějaké pozemky v kanadské Albertě. V této záležitosti zastupoval americký velvyslanec zájmy všech potomků Lilly Hoyosové.⁶³⁶ Nakonec byly ale pozemky prodány a Cecilie Sternbergová za obdrženou sumu zakoupila ruinu farmy v Pensylvánii.

---

⁶²⁸ Cit. dle: NA, f. ÚS NSS – AMV 35, sign. 35-78-1/9, k. 39.

⁶²⁹ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 16.

⁶³⁰ Poměrně zajímavá je ale Ceciliina informace, ze které vyplývá, že za nimi Steinhardt přišel ještě 19. února a měl je zpravit o chystaném odjezdu své rodiny a doporučoval jim, aby i oni vycestovali. O jejich situaci se již dříve radil s britským velvyslancem Philipem Nicholsem. (In: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 38).

⁶³¹ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 40-41.

⁶³² LUKEŠ, I.: Československo nad propastí, s. 353.

⁶³³ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 329.

⁶³⁴ Tamtéž, s. 345.

⁶³⁵ Tamtéž, s. 386.

⁶³⁶ Tamtéž, s. 424.

Při jedné návštěvě Steinhardtových v New Yorku se oba manželské páry domluvily, že společně oslaví Silvestra 1948 a to v kanadské rezidenci amerického velvyslance v Ottawě. Sternbergovi přijeli i s dcerou Dianou a v kanadské metropoli strávili pět společensky nabitých dní.⁶³⁷ Následující rok se Sternbergovi do Kanady vrátili, tentokrát strávit zde letní dovolenou ve zdejším horách, v Gatineaux Hills.⁶³⁸ Zde si Leopold vyzkoušel roli barmana, když se jej snažila Cecilie nějak zabavit, aby posečkali s návratem do New Yorku, než se sejde se Steinhardtem. „Leopoldův talent bavit hosty vyvažoval jeho nedostatky v účtování,“ ale přesto se „vděčný hoteliér doznal, že bar nikdy nevykazoval takové tržby, jako když se ho ujal Leopold.“⁶³⁹ Toto léto, právě v době pobytu Sternbergových, prodělal Laurence Steinhardt těžký zápal plic, jehož léčba byla komplikována diplomatovou alergií na penicilin.⁶⁴⁰ Po jeho uzdravení se obě rodiny sešly ještě jednou v New Yorku.⁶⁴¹ 28. března 1950 se Laurence Steinhardt při letu z Ottawy do New Yorku stal obětí havárie. Zprávu o bratřancově smrti přinesl Cecilii Sternbergové soudce Irvin Untermyer.⁶⁴²

Podle vlastních vzpomínek Cecilie až do doby, než byla Steinhardtova rakev přemístěna na arlingtonský hřbitov, dvakrát týdně navštěvovala rodinnou hrobku Steinhardtů na brooklynském židovském hřbitově a dokonce, pravděpodobně aby její jednání nebylo příliš nápadné, zakoupila sousedící hrob, aby se o obě místa mohla pečlivě starat.⁶⁴³

---

⁶³⁷ Tamtéž, s. 416.

⁶³⁸ Tamtéž, s. 471.

⁶³⁹ Cit. dle: Tamtéž, s. 472.

⁶⁴⁰ Tamtéž, s. 476.

⁶⁴¹ Tamtéž, s. 491.

⁶⁴² Tamtéž, s. 492.

⁶⁴³ Tamtéž, s. 505.

9. Život v emigraci

Proč si Leopold s manželkou vybrali právě Spojené státy? V Ceciliiných pamětech je vidět jasný vliv Steinhardta, ale ten určitě nebyl rozhodující. Bohužel Sternbergové nedisponovali majetky v zahraničí, jako tomu bylo například u Schwarzenbergů, ani si včas nedisponovali značné finanční prostředky do švýcarských bank, což se zase z části povedlo rodině Colloredo-Mannsfeldů.⁶⁴⁴ Byla by možnost odejít do Rakouska, kde by díky různým rodinným vazbám jistě našli Leopold s Cecilíí a Dianou dočasné útočiště. Leopold ale odchod do rakouského exilu odmítal z obav, že by se mu vysmáli. „Nač jsi dělal takového českého supervlastence? Nakonec tě vyhnali stejně jako nás.“⁶⁴⁵ Podobné pocity zmaru jistě prožívali i další ze signatářů šlechtických deklarácí, kteří byli v období nacistické nadvlády perzekuováni.

Na Steinhardtovu radu zažádali o vystavení pasů z důvodu Leopoldova rehabilitačního pobytu ve francouzských lázních. Leopold, Cecilie a Diana Sternbergovi odjeli vlakem do zahraničí 29. července 1948. Oba manžele zužovaly obavy z celní prohlídky na hranicích, kde by při detailní kontrole vyšlo najevo, že se již vrátit nemíní.⁶⁴⁶ Nakonec se jejich strach ukázal jako neopodstatněný, jak Cecilie později vzpomínala: „Mohla jsem si ale všechny obavy ušetřit; když se manžel vrátil, táhla z něho slivovice pálená z našich vlastních švestek. ‘Ani se nepodívali,’ smál se. ‘Mohli jsme si vzít cokoli. Připili jsme si na zdraví a popřáli nám mnoho štěstí. A představ si,’ dodal, ‘že mne všichni poznali.’“⁶⁴⁷ Rodina v klidu dorazila do Paříže, kde se ubytovala v menším hotýlku poblíž Ritzu.

Již 22. října 1948 se ústředí Státní bezpečnosti obrátilo na oblastní úřadovnu v Kolíně, zda se již Leopold Sternberg, jehož platnost pasu vypršela 30. září téhož roku, vrátil a kde se případně zdržuje. Tyto informace měly posloužit k případné dodatečné konfiskaci zbytku jeho majetku. V prosinci téhož roku byl vydán dodatek, že se Leopold Sternberg zdržuje v cizině s úmyslem nevrátit se zpět do Československa.⁶⁴⁸ Tou dobou se zatím Leopold ve francouzské metropoli neúspěšně obrátil na Huberta Ripku, bývalého československého ministra, zda by pro něj nenašel nějaké místo v Československém pomocném výboru pro

---

⁶⁴⁴ Ani s finančními rezervami ve Švýcarsku to Colloredo-Mannsfeldovi neměli úplně snadné, jelikož nemalou část museli vyplatit svému strýci Josefovi a také jeho bývalé manželce. Srov. HORČIČKA, V. – ŽUPANIČ, J.: Šlechta na křižovatce, s. 854.

⁶⁴⁵ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 93.

⁶⁴⁶ Cecilie do zavazadel na poslední chvíli potají sbalila různé rodinné cennosti, čajový servis a dokonce i norkový kožich, jehož nutnost by v jihofrancouzských lázních uprostřed léta skutečně s úspěchem neobhájila. (In: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 8).

⁶⁴⁷ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 9.

⁶⁴⁸ ABS, Taktický fond, sign. T-1878 FMV.

uprchlíky. Svě ženě se v soukromí svěčil, jak jednání probíhalo: „Vyjádřil to zdvořile, což o to, ale řekl, že ve výboru žádná volná místa nejsou, leda snad pro úřednickou agendu. Nato jsem musel přiznat, že franštinu neovládám slovem ani písmem a že neumím psát na stroji. (...) Ripka to viděl nadějněji v New Yorku. Říkal, že při našich stycích bych něco najít měl. (...) Navrhl mi, abych se pokusil promluvit v českém vysílání amerického rozhlasu: vzhledem k tomu, že jsem byl doma tak populární, by mne prý lidé třeba i poslouchali. (...) Ohrozil bych všechny příbuzné, kteří tam ještě zůstali, a mnohé blízké přátele, kdybych vysílal antikomunistickou propagandu, a o nic jiného by nešlo. I Ripka musel uznat, že by takové nebezpečí hrozilo. Budoucnost naší země se mu jeví zcela beznadějná, a získal jsem dojem, že mu v této chvíli už nejde o nic, než aby přežil sám a s ním jeho rodina a přátelé. K těm mne ale rozhodně nepočítá. (...) Vycítil jsem u něho zřejmou závist a nevraživost. Vy aristokraté máte tolik bohatých a vlivných příbuzných v každé zemi, že si pomoc jistě někde seženete, povídá mi.“⁶⁴⁹ Jediným výsledkem Leopoldova rozhovoru s Ripkou bylo, že jej zde zaznamenali ostatní zaměstnanci Výboru a chodili jej navštěvovat. Jednalo se většinou o bývalé státní úředníky, diplomaty a obchodníky, kterým se podařilo emigrovat. „Nastaly nekonečné politické debaty a dohady o minulosti. Probíraly se i obavy z budoucnosti. Nevím, čeho si cenili víc, zdali Leopoldových rad, nebo vína, které pili na náš účet.“⁶⁵⁰ Když se manželům Sternbergovým podařilo vyřídit nutné formality na přistěhovaleckém oddělení americké ambasády v Paříži, nalodili se společně s dcerou na zaoceánskou loď a odpluli do Ameriky. V New Yorku přistáli počátkem podzimu 1948.

Počátkem 50. let podala okresní prokuratura v Rychnově nad Kněžnou na Leopolda i Cecílii Sternbergovi trestní oznámení za neuposlechnutí výzvy k návratu do Československé republiky. Manželé se i po vypršení platnosti jejich pasů zdržovali i nadále v zahraničí, aniž by požádali o prodloužení pobytu československé úřady. Obvinění konstatovalo, že oba již žádali o vydání cestovních dokladů s úmyslem se zpět nevrátit.⁶⁵¹ V tom měly úřady samozřejmě pravdu, nicméně si toho musely být plně vědomy již o dva roky dříve. Cecílii totiž měl být vydán pas z důvodu návštěvy jejích rodičů v Anglii.⁶⁵² V roce 1948 ale ani její matka, ani otec nežili. Z nejbližšího příbuzenstva se Cecíliina teta Diana Reventlow-Criminilová nacházela na severu Německa a ani jeden bratr ve Velké Británii nepobýval. Je otázkou, zda za touto nesrovnalostí stála nekompetentnost tajné policie a jejím nedostatečná informovanost, či se povolením výjezdu za hranice nezbavovala případné opozice. Konec

⁶⁴⁹ Cit. dle: STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 98.

⁶⁵⁰ Cit. dle: Tamtéž, s. 99.

⁶⁵¹ ABS, Taktický fond, sign. T-1878 FMV.

⁶⁵² Tamtéž.

konců jako příslušníci bývalé šlechty měli „vůči dnešnímu lidovědemokratickému zřízení velmi záporný postoj a proto se rozhodli odejti do ciziny.“⁶⁵³

V době, kdy bylo proti Sternbergovým v Československu zahájeno trestní stíhání, žili již půl druhého roku v New Yorku. Cecilie Sternbergová se rozhodla realizovat ve výrobě keramických sošek a za tím účelem si pronajala nedaleko hotelu Devon, kde se ubytovali, menší byt jako ateliér.⁶⁵⁴ Leopold zase zprvu chodil vypomáhat do Amerického fondu pro československé uprchlíky, pro který měl shánět finance na podporu emigrantů a rovněž obstarávat pracovní místa v Americe. Počáteční nadšení se brzy změnilo v roztrpčení: „Podle mě to všechno nemá smysl. (...) V té kanceláři jen vysedáváme, mluvíme o starých časech a co kdo udělal a proč to tak dopadlo. Samé výčitky a obvinění, a každý svaluje vinu za tu katastrofu na ty druhé. Nemáme vůbec žádné peníze. Od rána do večera píšeme Američanům českého původu a žádáme je o pomoc, ale sotva na jeden dopis ze sta nám přijde pár dolarů. Stačí to jen taktak udržet v chodu ten výbor, ovšem vůbec nemůžeme pomáhat tisícům utečenců nejen zde, ale i v Evropě. Dostávám až křeče z toho, kolikrát se podepisuji. Myslí si, že jsem po světě známý. No, kdysi jsem snad býval – ale proto, že jsem rozdával, ne že jsem žebral.“⁶⁵⁵ V té době sháněla v Americkém fondu nové spolupracovníky americká tajná služba. Obrátili se i na Leopolda Sternberga. „Tu nabídku dostal jeden kolega z kanceláře a ani on – a to musí živit čtyři malé děti – ji nepřijal. Kontaktoval ho člověk ze CIA. Zřejmě by potřebovali někoho spolehlivého, kdo by se přátelil s čerstvými utečenci z komunisty ovládaných zemí a pak podával hlášení, jak dalece jsou indoktrinováni komunistickou ideologií, čemu opravdu věří, atakdále. Usoudil, že bych na to byl vhodný člověk, jelikož budím důvěru.“⁶⁵⁶ Tato, na první pohled fantaskní historka, se ale zjevně zakládá na pravdě.⁶⁵⁷ Hovoří o ní totiž i Ernest Kolowrat, syn Jindřicha Kolowrata-Krakowského,⁶⁵⁸ ve svých vzpomínkách na život v Americe, kam uprchl se svými rodiči a sourozenci stejně jako Sternbergovi po únoru 1948. Právě Jindřichu Kolowratovi, bývalému československému vyslanci a nyníjšímu Leopoldovu kolegovi v Americkém fondu pro československé

---

⁶⁵³ Cit. dle: ABS, Taktický fond, sign. T-1878 FMV.

⁶⁵⁴ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 354-358.

⁶⁵⁵ Cit. dle: Tamtéž, s. 375.

⁶⁵⁶ Cit. dle: Tamtéž, s. 376.

⁶⁵⁷ V této době bylo ve Spojených státech velmi silné antikomunistické citění, které zosobňoval senátor Joseph McCarthy. Aby zde nedocházelo k šíření bolševických myšlenek, zasazoval se o infiltrování všech možných potenciálně nebezpečných a ohrožených společenských skupin různými agenty CIA.

⁶⁵⁸ Jindřich Kolowrat-Krakowský byl za své pro šlechtu neobvyklé postoje označován jako „enfant terrible“. Ač si byl vědom svého urozeného původu, nijak si na něm nezakládal a naopak se choval na šlechtice značně nekonvenčně: za matku svých dětí si vybral dceru branického řezníka, nesouhlasil s tím, aby jej jeho zaměstnanci oslovovali hraběcím titulem a nejčastěji se vyskytoval ve společnosti demokraticky smýšlejících osob. (Srov. HAZDRA, Z.: Šlechta ve službách Masarykovy republiky. Mezi demokracií a totalitními režimy. Praha 2015, s. 211-233.)

uprchlíky, byla nabídnuta ze strany CIA možnost spolupráce. Jeho úkolem by bylo ve Vídni sledovat dodávky strategického zboží, ale protože by musel přijmout falešnou identitu, odmítl to.⁶⁵⁹

Leopold několikrát navštívil své aristokratické přátele z Československa, kteří se usadili v okolí kanadského Toronta.⁶⁶⁰ Pořídili si zde ovocnářské farmy, které sami obhospodařovali a údajně přemlouvali Leopolda, aby se k nim přidal.⁶⁶¹ Přestože sourozenci Reventlow-Criminil po matce zdědili jisté pozemky v kanadské Albertě,⁶⁶² prodali je a Cecilie Sternbergová nakonec zakoupila jednu farmu, ale ta se nacházela v americkém státě Pensylvánie. Jednalo se o poněkud zastaralou a po opravách volajících budovu. „Dole byly dvě místnosti, nevelké, ale dobře řešené, pěkná gregoriánská okna, i když z nich visely pavučiny, a dokonce malý kamenný krb. Vnitřní schodiště vedlo do patra, kde byly dvě místnosti: hnízdily tam vlaštovky a myši nebo krysy okousaly podlahu. Nebyla zde koupelna, dům neměl vodovodní instalaci ani elektřinu.“⁶⁶³ Za koupí faktické ruiny můžeme pravděpodobně nalézt Ceciliiu nekonvenční a často naivní povahu, která je s Leopoldem spojovala. Renovace pensylvánského domu vrcholila v době, kdy došlo k letecké havárii, při níž zahynul Cecilin milenec Steinhardt. Ten ji krátce předtím půjčil větší obnos financí, o který ovšem jeho vdova požádala okamžitě zpět a Cecilie byla nucena farmu prodat, aby jej mohla Dulcii Steinhardtové uhradit.⁶⁶⁴

Později ovšem Cecilie v neuvážených nákupech nemovitostí pokračovala⁶⁶⁵ a nejinak to bylo i v Leopoldově případě, když měl vyhledat ve floridském St. Petersburgu přijatelné obydlí.⁶⁶⁶ Ve zdejších přístavním městě se manželé Sternbergovi s dospívající dcerou usadili na dva roky po jednom podvodném obchodu, který s nimi uzavřel jistý Čechoameričan Honorka.⁶⁶⁷ Cecilie Sternbergová si zde pronajala na promenádě krámk s ateliérem, kde prodávala keramické šperky vlastní výroby. Jednoho dne sem dokonce zavítal, k překvapení a poctě obou manželů, Otto Habsburský, syn posledního rakousko-uherského císaře Karla I.⁶⁶⁸ Rodina zde žila, pro ně dříve nezvyklým, poklidným životem, kdy Cecilie v ateliéru vyráběla

---

⁶⁵⁹ KOLOWRAT, Ernest: Zpovědi českého Američana, s. 77-78.

⁶⁶⁰ V oblasti Beamsville našli nové domovy Colloredo-mannsfeldové, Parishové, Dobrzenští, Nádherní, Trauttmansdorffové a další. (Srov. HORČÍČKA, V. – ŽUPANIČ, J.: Šlechta na křížovatce, s. 854.)

⁶⁶¹ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 427.

⁶⁶² Tamtéž, s. 462-464.

⁶⁶³ Cit. dle: Tamtéž, s. 468.

⁶⁶⁴ Tamtéž, s. 510.

⁶⁶⁵ Tamtéž, s. 558-569.

⁶⁶⁶ Jako hlavní důvod, proč Leopold koupil dům, jaký koupil, jeho žena Cecilie uváděla, že bylo opuštěné kotě, které zde našel. (STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 548.)

⁶⁶⁷ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 518-533.

⁶⁶⁸ Tamtéž, s. 556-558.

šperky, s jejichž prodejem ji Leopold pomáhal, a starala se o domácnost, jako by nikdy nebyla hraběnkou, která měla k ruce nespočetný personál. Zvrat přišel až s nabídkou od jejich přítele, jehož identitu, na jeho přání, Cecilie ve svých pamětech odmítla uvést, který se zrovna vracel z Jamajky. Měl v úmyslu zde zakoupit menší hotel či penzion, kam by každoročně na několik týdnů zavítal, a přál si, aby zde po dobu jeho nepřítomnosti Leopold dělal správce.⁶⁶⁹

Penzion paní Cradwickové byl situován uprostřed ostrova, v Tan Y-Brynu u Mandeville. „Dům nad tímto ohromujícím výhledem byl sám mírně řečeno nevšední. Jelikož ho od propasti mnoha set metrů oddělovala pouze úzká terasa, člověk by čekal něco bytelnějšího než toto vzdušné stavení s jedním klenutým balkónem vedle druhého a umně zdobeným prolamovaným laťovím, natřeným nazeleno. Vypadalo jako veliký bláznivý letohrádek, vystavěný v novogotickém stylu pro nějakou zahradní slavnost.“⁶⁷⁰

Pro Cecilii bylo důležité, že se zde mohla realizovat nejen v rámci zvelebování penzionu, ale rovněž se zde skýtal možnost pokračovat ve výrobě keramických šperků. Pro úspěšné podnikání v oboru ubytování hrál nemalou roli fakt, že penzion byl již dobře zaveden u britské klientely, která sem nacházela i nadále cestu. Cecilie Sternbergová vzpomínala na zdejší život a manžela takto: „U Leopolda se nedalo předpokládat, že povede penzion jinak než po svém, zcela osobitým způsobu, ať si o tom myslí kdo chce co chce. Po odjezdu paní Cradwickové si Leopold zabral pro sebe její pokoj. Byla to malá místnost, kam se vešla jen postel, umyvadlo a jedna židle s psacím stolem, byla však jediná s výhledem jak na dvůr, tak na pokoje služebnictva a kuchyň. (...) Sledoval dění venku, protože ho to bavilo, povídal si a žertoval s každým, kdo procházel kolem. Brzy zavládla vzájemná důvěra.“⁶⁷¹ Přesto docházelo ke konfliktům s některými hosty „a důvod spočíval v tom, že se v Tan-Y-Bryn brzy cítil jako doma a pak se k příchozím začal chovat jako k někdejšími návštěvám na Častolovicích. Byl skutečně pozorný pán domu, pouze nebral na vědomí, že hosté prokazují službu nám, když si tu platí ubytování a stravu, a nikoli my jim, když je přijmeme pod svou střechu. A pokud si na něco stěžovali, k čemuž měli plné právo, rozzlobilo ho to a řekl jim, že se u nás výborně vaří, což tou dobou byla pravda, a že dům je mnohem pěkněji zařízen a vyzdoben než za časů paní Cradwickové (...) Nechápal také, proč by si měli hosté různého společenského původu v jednom penzionu navzájem vadit.“⁶⁷²

---

⁶⁶⁹ Tamtéž, s. 576-578.

⁶⁷⁰ Cit. dle: Tamtéž, s. 593.

⁶⁷¹ Cit. dle: Tamtéž, s. 615.

⁶⁷² Cit. dle: Tamtéž, s. 617.

Dcera Diana život na Jamajce s rodiči příliš dlouho nesdílela, jelikož se rozhodla nadále žít ve Spojených státech. Do New Yorku se rovněž i Leopold často vracel, ale jedna z cest se stala osudnou. Na Tan-Y-Bryn se vrátil s chřipkou, ale nasazená antibiotika zdravotní stav zhoršila. Leopold svou ženu požádal, aby většinu dokumentů, které uchovával v černé aktovce, spálila. Mezi jinými tam „měl svůj starý pas, první přistěhovalecký doklad, legitimaci České národní rady, která stvrzovala, že je věrným Čechem, a četné dopisy, dosvědčující, že se za války i po ní choval jako stoupenec západních mocností.“⁶⁷³ Jediné, co měla uchovat, byla nová notářsky ověřená závěť. Nakonec Leopolda hospitalizovali v mandevillské nemocnici, a ač se Cecilii při poslední návštěvě zdálo, že se zotavuje, téže noci jej postihla mrtvice a z následného bezvědomí se již neprobral.⁶⁷⁴ Zemřel ve věku jednašedesáti let 1. listopadu 1957. Pohřbili jej na mandevillském hřbitově a než Cecilie Sternbergová ostrov opustila, vyzdobila jeho náhrobek keramickými detaily a rodinným erbem.

---

⁶⁷³ Cit. dle: Tamtéž, s. 633.

⁶⁷⁴ Tamtéž, s. 633-635.

Závěr

Dědictví po Leopoldovi Sternbergovi

Údajně vinou Cecilie manželé další děti neměli. Podle vlastních slov velmi trpěla, že neměli syna, ale Leopold na to reagoval na majorátního pána zcela nezvykle: „Můžeme si vždycky adoptovat některého z hochů mých bratranců – Hugona nebo Petra; anebo třeba budou mít syny Franzi nebo Adam (jeho bratři).“⁶⁷⁵ Předpokládám, že se jednalo Huga Nikolause Salm-Reifferscheidta z Rájce,⁶⁷⁶ jehož matka byla Leopoldova teta Eleonora a otcem Hugo Leopold, ale v případě Petra je identifikace značně problematická. Jediným dohledatelným Petrem v blízkém příbuzenstvu byl syn jeho bratrance Leopolda Marii Thun-Hohensteina z choltické větve významného rodu, tedy vnuk Leopoldovy tety Marie Karoliny. Ten však zemřel jako sotva pětíměsíční kojeneček.⁶⁷⁷ Druhým možným zamýšleným dědicem se jménem Petr by ovšem mohl být syn Leopoldovy příbuzné z rodu Larisch-Moennich, Marie Johanny, která se provdala za hraběte Carla Huga Seilerna.⁶⁷⁸

Ve své diplomové práci Jiřina Zemanová uvedla jako Leopoldem zamýšleného dědice nejstaršího syna jeho bratrance Jiřího Douglase, Zdeňka. Přestože styky obou větví byly v poslední generaci udržovány velmi sporadicky, mladý Zdeněk v době pražských studií měl každý týden docházet ke svému strýci na oběd.⁶⁷⁹

Na Jamajce sepsal Leopold novou závěť, kde svým univerzálním dědicem neurčoval ani jednoho ze svých bratrů, ani svého jediného stejnojmenného synovce, ale nejmladšího syna „hraběte C.“, pod podmínkou, že ke svému jménu připojí i jméno Sternberg. Dá se jistě souhlasit s Cecilíí, že „za daných okolností to bylo pouhé gesto, jelikož bylo nepravděpodobné, že by český stát náš rodový majetek někdy vrátil, vyjadřoval jím však vděčnost za všechno, co pro nás C. a jeho rodina udělali.“⁶⁸⁰ Totožnost hraběte C. měla být zachována v tajnosti, údajně ze skromnosti této osoby. Jedinou indicií, kterou Cecilie ve svých pamětech zanechala, je tato: „Za mládí užívali s Leopoldem společných radovánek mládeneckého života ve Vídni, potom si vzal Leopoldovu oblíbenou sestřenicí. Tento manželský pár pobýval u nás v Častolovicích stejně často jako my na jejich zámku u Vídni.“

⁶⁷⁵ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 11.

⁶⁷⁶ Rodokmen dostupný online na : <http://genealogy.euweb.cz/salm/reiff3.html#HLF> [citováno 2017-05-05]

⁶⁷⁷ Dostupné online na: <http://genealogy.euweb.cz/thun/thun8.html#JN> [citováno 2017-05-05]

⁶⁷⁸ Dostupné online na: <https://www.geni.com/people/Peter-Graf-von-Seilern-und-Aspang/6000000037699349018> [citováno 2017-05-05]

⁶⁷⁹ ZEMANOVÁ, J.: Jiří Douglas Sternberg, s. 45.

⁶⁸⁰ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 634.

Byli to lidé příjemní na pohled i milí společníci a my jsme je vždycky měli moc rádi.“⁶⁸¹ Domnívám se, že se jednalo o Carla Huga Seilerna.⁶⁸² Tento hrabě, se zámek Wasserburg nedaleko Vídně, si vzal v lednu 1924 jednu z Leopoldových sestřenic z rodiny Larischů, Marii Johannu.⁶⁸³ Rovněž četnost styků, které Leopold a Carl Hugo udržovali po celé meziválečné období, by odpovídalo blízkému vztahu. Je také dost dobře možné, že jeho syn Petra zamýšlel učinit svým dědicem již dříve, což by případná Seilernova pomoc v exilu jen podrthla. A v neposlední řadě iniciála C. je počátečním písmenem Carlova jména.

Diana Sternbergová-Phipps

Veškeré úvahy o případných dědicích ale vzaly za své s komunistickou totalitou v Československu. Až po jejím pádu byla možnost zažádat o navrácení znárodněného majetku, ať již původními vlastníky, nebo jejich potomky. Diana, jakožto jediné Leopoldovo dítě, se v 90. letech rozhodla rodinný majetek restituovat, aniž by tomu předcházela nějaká sourozenecká dohoda, jako tomu bylo v případě devíti potomků Dianina strýce Jiřího Douglase z Českého Šternberku.

Malá Diana vyrůstala do 12 let v Československu, poté s rodiči emigrovala přes Francii do Spojených států. Zde jí matka zapsala do soukromé internátní školy nedaleko New Yorku, což bylo pro Dianu poněkud odlišné od církevní školy vedené voršilkami, kam chodila v Praze. Když se ale rodiče přestěhovali na Jamajku, rozhodla se najít si práci ve Washingtonu D.C. Zapsala se do sekretářského kurzu a pracovala v bance. Poté strávila rok a půl díky ochotě příbuzných v Evropě a poznávala nejen jinou kulturu, ale učila se i cizí jazyky. Na starém kontinentě poznala mnoho známých svých rodičů, kteří se jí ochotně ujali a uváděli ji do nejvybranější společnosti. Mezi takové kromě strýce Eddieho Bismarcka a jeho ženy Mony Williamsově patřili i Rothschildovi.⁶⁸⁴ V Paříži se rovněž seznámila se svým budoucím manželem.

Za Harryho Phippse se provdala na jaře 1957 v jamajském Kingstonu, což bylo také naposledy, co viděla svého otce Leopolda naživu. Manželství mladé dvojice bylo poměrně bouřlivé a mělo krátkého trvání. Po dvou letech strávených v Paříži se vrátili do Harryho

---

⁶⁸¹ STERNBERGOVÁ, C.: Cesta, s. 575.

⁶⁸² Narodil se 25. března 1899 v Londýně jako nejstarší syn hraběte Karla von Seilern und Aspanga a jeho ženy Antoinetty Woerishofferové. Po něm se narodili ještě bratři Oswald a Antoine, v dalším manželství otce s Ilse Oldenovou přibyl ještě nejmladší Joseph. S manželkou Marií Johannou Larisch-Moennichovou měl syny Friedricha, Petra Paula a Petra a dcery Antoinettu a Henriettu. Carl Hugo zemřel ve Vídni poslední únorový den roku 1988. Viz: <https://www.geni.com/people/Carl-Hugo-von-Seilern-Aspang/6000000018992432514> [citováno 2017-05-05]

⁶⁸³ Dostupné na: <http://patricus.info/Rodokmeny/Larisch.txt> [citováno 2017-05-05]

⁶⁸⁴ VOTÝPKA, V.: Křižovatky české aristokracie. Praha/Litomyšl 2014, s. 262.

vlasti, kde mladý muž propadl závislosti na drogách. Ty byly pravděpodobnou příčinou i jeho náhlé smrti v roce 1962. Ještě předtím se páru narodila dcera Alexandra, se kterou se Diana dva roky po manželově smrti odstěhovala za matkou do Londýna.⁶⁸⁵ Tady pracovala bývalá komtesa jako bytová architektka a díky bohatým konexím v Rakousku trávila každoročně období Vánoc tam. V Rakousku se také její dcera seznámila se svým budoucím chotěm.⁶⁸⁶

Přestože styky s bývalým domovem prakticky neexistovaly a jazyk naprosto zapoměla, setkání s jejím přítelem Karlem Schwarzenbergem jí přivedlo zpět do Československa. Podle Dianina vysvětlení bývaly jejich matky blízkými přítelkyněmi,⁶⁸⁷ Karel osobně ji považuje za svou nejstarší přítelkyni.⁶⁸⁸ V roce 1988 jej doprovázela na cestě do Prahy a on jí zavedl do bytů Havlových.⁶⁸⁹ Krátce po svém zvolení do prezidentského úřadu, pozval Václav Havel Dianu Phippsovou do Československa, aby pomohla při zařizování prezidentských bytových prostor na Pražském hradě i v lánském zámku. Při této práci se ještě více sblížila s Havlovou první manželkou, Olgou, které si velmi vážila.⁶⁹⁰ Bylo to právě Olga Havlová, která Dianu nasměrovala k úvahám o restituci rodinného majetku. Z počátku se tomu bránila, se svým životem v Anglii byla spokojená, dcera Alexandra měla svou rodinu v Rakousku. Jediné, co si přála, bylo mít možnost ovlivňovat vzhled častolovických pokojů a zámeckého parku. Tehdejší ministr kultury Milan Uhde ji však vysvětlil, že se musí zkrátka rozhodnout pro restituci, nebo nebude mít vliv na státní majetky.⁶⁹¹ Dianě v pětapadesáti začal nový život ve staré vlasti.

Diana Sternbergová tedy v roce 1992 restituovala zámek v Častolovicích s mobiliářem, zámek Zásmyky s mobiliářem a přibližně 3150 ha polních a zejména lesních pozemků.⁶⁹² V Častolovicích si zařídila byt, osvěžila původně chladné renesanční nádvoří květinami a stromy. Z ekonomických důvodů nechala část patra přestavět na hotel pro zahraniční klientelu, prohlídkovou trasu rozšířila z původních sedmi na dvaadvacet místností. Kultivovala park, který nebyl v nejlepším stavu, založila zde malou minizoo, velkou péči dodnes věnuje svým růžím.

Situace na zasmuckém zámku byla vzhledem k jeho stavu daleko složitější. 26. července 1948 došlo k zestátnění zámku, inventář byl zčásti přestěhován, zčásti rozprodán za

---

⁶⁸⁵ VOTÝPKA, V.: *Návraty*, s. 329.

⁶⁸⁶ VOTÝPKA, V.: *Křižovatky*, s. 267.

⁶⁸⁷ *Tamtéž*, s. 253.

⁶⁸⁸ HVÍŽDALA, Karel (ed.): *Knížecí rozhovory s Karlem Schwarzenbergem*. Praha 2012, s. 91.

⁶⁸⁹ VOTÝPKA, V.: *Návraty*, s. 331.

⁶⁹⁰ VOTÝPKA, V.: *Křižovatky*, s. 255.

⁶⁹¹ VOTÝPKA, V.: *Návraty*, s. 338.

⁶⁹² BENDA, J.: *Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989*, s. 767.

velmi nízké ceny, zčásti bohužel rozkraden. Ministerstvo obrany, kterému byla správa zámeckého komplexu svěřena o rok později, rozhodlo, že zde bude pokračovat povinná vojenská služba, která zde probíhala již od doby skončení druhé světové války. Tehdy ovšem branci obývali všechny prostory zámku vyjma severního, reprezentativního křídla s velkým salonem. Nyní vojenským účelům podléhal kompletně celý zámek a došlo tedy i k citelným stavebním úpravám. V roce 1957 byly Zásmyky přeměněny ve vojenské sklady. V zámeckém interiéru se uchovávaly zapečetěné kontejnery s ochranným materiálem pro chemické jednotky.⁶⁹³ Ve špatně spravovaném objektu došlo v roce 1982 k požáru.⁶⁹⁴ Podle svědků ze střech zámku šlehalo modročervené plameny a ještě po několik následujících dní ze spáleniště stoupal barevný kouř.⁶⁹⁵ Příčiny požáru nebyly nikdy vyšetřeny a jen díky tehdejšímu předsedovi MNV Kroupovi nedošlo ke zrušení statutu památkové ochrany, o který armáda zažádala. K 31. říjnu 1992 byla ukončena likvidace vojenských zásob a zámek předán v havarijním stavu dceři posledního majitele. Ačkoliv se zdálo, že devastace bývalého šternberského sídla byla natolik rozsáhlá, aby nebyla rekonstrukce finančně v Dianiných možnostech, dnes je zámek znovu otevřen. Ve spolupráci s obcí Zásmyky byla v branné věži zřízena místnost k příležitostným výstavám a svatebním obřadům. Roku 2011 přepsala Diana zámek na svou dceru Alexandru Hardegg.⁶⁹⁶

---

⁶⁹³ HOZNAUEROVÁ, L.: Historie Zásduk. Pokračování, s. 66-72.

⁶⁹⁴ Podrobněji: Tamtéž, s. 72-78.

⁶⁹⁵ VOTÝPKA, V.: Návraty, s. 341.

⁶⁹⁶ Dostupné online na: <http://www.zasmuky.cz/index.php?nid=603&lid=cs&oid=4773385> [citováno dne 2017-04-28]

Seznam pramenů a literatury

Prameny

Archiv bezpečnostních složek, fond Studijní ústav Ministerstva vnitra.

Archiv bezpečnostních složek, Taktický fond.

Archiv Kanceláře prezidenta republiky, fond Kancelář prezidenta republiky.

Národní archiv, fond Československá strana národně socialistická – ústřední sekretariát, Praha

Národní archiv, fond Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu.

Národní archiv, fond Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě.

Státní oblastní archiv v Zámrsku, fond Rodinný archiv Šternberků, Častolovice.

Vojenský historický archiv, Kmenové důstojnické listy.

Periodika

Lidové noviny

Národní listy

Národní politika

Svobodné noviny

Allgemeine Automobil-Zeitung

Die Rote Fahne

Der Morgen

Fremden Blatt

Grazer Volksblatt

Illustrierte Kronen Zeitung

Linzer Tages-Post

Neue Freie Presse

Neues Wiener Journal

Neues Wiener Tagblatt

Neuigkeits Welt-Blatt

Oesterreichische Volks-Zeitung

Pester Lloyd

Prager Tagblatt

Reichspost

Salzburger Chronik

Salzburger Volksblatt

Sport und Salon

Vorarlberger Wacht
Wiener Landwirtschaftliche Zeitung
Wiener Salonblatt
Wiener Sonn- und Montags-Zeitung
Wiener Sporttagblatt
Wiener Zeitung

Literatura

- BENDA, Josef: Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989. Praha 2013.
- BEZECNÝ, Zdeněk: Šlechtic ve velké válce. In: Česká společnost a první světová válka. České Budějovice, Jihočeské muzeum 1999, s. 29-30.
- BEZECNÝ, Zdeněk: Příliš uzavřená společnost. Orličtí Schwarzenbergové a šlechtická společnost v Čechách v druhé polovině 19. a na počátku 20. století. České Budějovice 2005.
- BUBEN, Milan: Peripetie české šlechty po zániku Rakousko-uherské monarchie. In: Prostor 21 (1992), str. 31-37.
- CLARY-ALDRINGEN, Alfons: Vůně vzpomínek. Kniže Clary-Aldringen vypráví o „starých zlatých časech“. Praha 2002.
- ČELOVSKÝ, Bořivoj: Uprchlíci po „Vítězném únoru“. Ostrava 2004.
- ČVANČARA, Jaroslav - HAZDRA, Zdeněk – VAJSKEBR, Jan: Naši ctí je věrnost: konec druhé světové války v Evropě aneb Anabáze tří šlechticů v květnu 1945. In: Paměť a dějiny 4 (2010), č. 2, s. 4-22.
- DOČEKAL, Boris: Osudy českých šlechticů. Praha 2002.
- DOČEKAL, Boris: příběhy českých šlechticů. Praha 2006.
- DOLEŽALOVÁ, Ivana: Politické procesy v Československu. Akce „Zpěvačka“. Diplomová práce. Praha 2016.
- DOLEŽAL, Jiří: O české šlechtě v čase první republiky. In: Časopis Svědectví XX (1986), s. 39-62.
- DUFEK, Pavel: Restituce šlechtických velkostatků v Čechách po druhé světové válce. In: Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století. Praha 2011, s. 323-337.
- GLASSHEIM, Eagle: Urození nacionalisté. Česká šlechta a národnostní otázka v 1. pol. 20. století. Praha 2012.
- HAZDRA, Zdeněk: Mnichovské dny jako milník ve vztahu šlechty a novodobé české společnosti. In: Mnichov 1938 a česká společnost. Sborník z mezinárodního symposia k 70. výročí mnichovské dohody. Praha 2008, s.37–51.

- HAZDRA, Zdeněk: „Česká šlechta v časech nacistické okupace (malé zamyšlení)“. In: Válečný prožitek české společnosti v konfrontaci s nacistickou okupací (1939–1945). Praha 2009, s. 33–50.
- HAZDRA, Zdeněk – HORČIČKA, Václav – ŽUPANIČ, Jan: Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století. Praha 2011.
- HAZDRA, Zdeněk: František princ Schwarzenberg (1913–1992). „Masarykovský“ aristokrat v souboji s totalitními režimy 20. století. In: Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století. Praha 2011, s. 251–263.
- HAZDRA, Zdeněk: Šlechta v době Mnichova 1938 a za druhé světové války. In: Šlechta v proměnách věků. Brno 2011, s. 231–244.
- HAZDRA, Zdeněk: Šlechtic, diplomat a básník ve službách republiky: příběh Františka hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic (1887–1951), Securitas Imperii 18, 2011, s. 10–41.
- HAZDRA, Zdeněk: Mostem mezi dvěma světy. Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic – šlechtice, kněze a vlastence (1889–1942). Praha 2012.
- HAZDRA, Zdeněk – JELÍNKOVÁ, Dita: Ve znamení tří deklarací... Šlechta v letech nacistického ohrožení československého státu. Praha 2014.
- HAZDRA, Zdeněk: Šlechta ve službách Masarykovy republiky. Mezi demokracií a totalitními režimy. Praha 2015.
- HEJL, Libor: Únor 1948 z pohledu americké diplomacie. Bakalářská práce. Praha 2014.
- HERBEN, Jan: Nové učení o české šlechtě. Praha 1924.
- HOLEČEK, Josef: Česká šlechta. Výklady časové i historické. Praha 1918.
- HORČIČKA, Václav: Lichtenštejnové v Československu. Praha 2015.
- HORČIČKA, Václav – ŽUPANIČ, Jan: Šlechta na křižovatce. Lichtenštejnové, Schwarzenbergové a Colloredo-Mannsfeldové v 1. polovině 20. století. Praha 2017.
- HOŘEJŠ, Miloš – KŘÍŽEK, Jiří: Zámek s vůní benzínu. Automobily a šlechta v českých zemích do roku 1945. Praha 2015.
- HOŘEJŠ, Miloš a kol: Jiří Kristián Lobkowicz. Aristokrat s duší závodníka. Kapitoly z dějin české aristokracie a automobilismu. Praha 2014.
- HOŘEJŠ, Miloš – KŘÍŽEK, Jiří: Automobilismus a šlechta v českých zemích 1894-1945. Praha 2012.
- HOŘEJŠ, Miloš: První světovou válkou za volantem automobilu. Deníky knížete Josefa Colloredo Mannsfelda ze služby u K. u. K. Autotruppe. In: Mezi Martem a Memorií. Pardubice 2011, s. 151-166.

HOŘEJŠ, Miloš: Šlechta a nacistická pozemková politika v českých zemích. In: Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století / Der Adel Mitteleuropas in Konfrontation mit den totalitären Regimen des 20. Jahrhunderts. Praha 2011, s. 235-258.

HOŘEJŠ, Miloš: Rudolf a Humprecht Czerninové z Chudenic. Oběti heydrichiády z řad české šlechty. In: Paměť a dějiny 2014, č.4, s. 31-42.

HOZNAUEROVÁ, Libuše: Historie Zásbuk. Zásbuky 2009.

HOZNAUEROVÁ, Libuše: Historie Zásbuk. Pokračování. Zásbuky 2012.

HVÍŽDALA, Karel (ed.): Knížecí rozhovory s Karlem Schwarzenbergem. Praha 2012.

CHRAMOSTOVÁ, Radka: Společenské a politické kontakty arcivévody Františka Ferdinanda d'Este se šlechtou v českých zemích. In: Studie k sociálním dějinám 3, 1999, s. 145-156.

JELÍNKOVÁ, Dita: „Když ta širá různorodá vlast přestala existovat“ aneb Osudy rodiny Clary-Aldringen po rozpadu Rakouska-Uherska a její hledání nové cesty v postimperiálním světě. In: Theatrum Historiae 6, 2010, s. 125–162.

JELÍNKOVÁ, Dita: Příběh rodiny Hugo Salm-Reifferscheidta. Příspěvek ke konfrontaci šlechty s totalitními režimy. Securitas Imperii 18, 2011, s. 42–68.

JELÍNKOVÁ, Dita: Transformace životní reality Alfonse Clary-Aldringena v postimperiálním světě. In: HAZDRA, Zdeněk – HORČIČKA, Václav – ŽUPANIČ, Jan. Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy. Praha 2011, s. 107–131.

JELÍNKOVÁ, Dita: Mikuláš Bubna z Litic a jeho role v protektorátní politice. In: Válečný rok 1941 v československém domácím a zahraničním odboji. Praha 2011, s. 71–91.

JELÍNKOVÁ, Dita: Zdeněk Sternberg. Šlechtic v hledáčku StB. In: SVOBODA, Libor. Solitér. Pocta historikovi Václavu Veberovi. Praha 2012, s. 253–273.

JELÍNKOVÁ, Dita: Chcete mě okrást. Majetková perzekuce Adolfa Schwarzenberga v dobách válečných i poválečných. In: Paměť a dějiny, 2013, č. 2, s. 96–10.

JELÍNKOVÁ, Dita: Osudy aristokracie v Protektorátu. Perzekuce české šlechty se zřetelem k chlumecké větvi rodu Kinských. In: Paměť a dějiny, 2014, č. 2, s. 13–25.

JELÍNKOVÁ, Dita: Politika, každodennost a paměť. Reflexe „světem otřásajících událostí“ v egodokumentech rodu Kálnoky. In: Moderní dějiny 22, 2014, č. 1, s. 257–299.

JELÍNKOVÁ, Dita: Šlechta v proměnách. Transformace sociálních, politických a ekonomických struktur v letech 1918 až 1948. Disertační práce. Pardubice 2015.

JEMELKA, Michal a kol.: Role šlechty v poválečné české společnosti a její prezentace v oficiálně vydávaných médiích. In: O exilu, šlechtě, Jihoslovanech a jiných otázkách dějin moderní doby. Olomouc 2004, s. 79-103.

- JOUZOVÁ, Miroslava-JOUZA, Ladislav: Adolf Vratislav ze Šternberka jako stavebník pražského paláce na Malé Straně a barokního areálu v Zásmukách. In: Život pražských paláců. Šlechtické paláce jako součást městského organismu od středověku na práh moderní doby. Praha 2009, s. 193-217.
- JUHAŇÁKOVÁ, Veronika: Arnošt Schwarzenberg – život šlechtice ve 20. století. Diplomová práce. Praha 2013.
- JUŘÍK, Pavel: Šternberkové: Panský rod v Čechách a na Moravě. Praha 2013.
- KÁRNÍK, Zdeněk: Česká národní aristokracie ve 20. století jako sociální vrstva? Úloha První republiky ve formování národní identity české aristokracie (krátká úvaha). In: Studie k sociálním dějinám, sv. 7 (2001), s. 243 – 259.
- KÁRNÍK, Zdeněk: České země v éře První republiky. Díl I-III. Praha 2000 – 2003.
- KAŠPÁRKOVÁ, Tereza: Mělnická větev Lobkowiczů ve 20. století. Diplomová práce. Praha 2013.
- KAUCKÁ, Kristýna: První pozemková reforma na velkostatkách Křivoklát, Plasy a Radnice. Disertační práce. Praha 2016.
- KINCLOVÁ, Veronika: Situace české šlechty po roce 1918 na příkladu rodu Kinských (do roku 1939). Bakalářská práce. Brno 2007.
- KNOZ, Tomáš, - DVOŘÁK, Jan: Šlechta v proměnách věků. Brno 2011.
- KOLOWRAT, Ernest: Zpovědi lehkovážného šlechtice. Praha 1993.
- KOLOWRAT, Ernest: Zpovědi českého Američana. Praha 1995.
- KOŇAŘÍKOVÁ, Alena: Šlechta v českých zemích v letech 1918-1945. Osudy a postoje choltických Thun-Hohensteinů po roce 1918 a jejich vazby k nacionálnímu socialismu. Bakalářská práce. Pardubice 2012.
- KOZLOVÁ, Tereza: Max Egon zu Hohenlohe-Langenburg a Československo. Diplomová práce. Praha 2016.
- KRÁLOVÁ, Hana: Ve službách státu. Praha 2012.
- KRAMPEROVÁ, Petra: „... a musí umět jezdit především na koni a pak teprve na gramatice.“ Šlechtic a kůň v 19. a na počátku 20. století. Diplomová práce. České Budějovice 2013.
- KUBAČÁK, Antonín: Činnost Svazu československých velkostatkářů v letech 1919-1943. In: Sborník archivních prací 1987, č. 2, s. 325-373.
- KUČEROVÁ, Kateřina: Deklarace zástupců české šlechty na obranu československého státu a národa v letech 1938-1939. Bakalářská práce. Brno 2012.
- KVAČEK, Robert: Osudná mise. Praha 1958.
- KYSELOVÁ, Petra: Osudy majetku Sternbergů ve 20. století. Diplomová práce. Praha 2012.

- LEBEDOVÁ, Monika: Šlechta v éře první republiky. Diplomová práce. České Budějovice 2009.
- LENEDEROVÁ, Milena – JIRÁNEK, Tomáš – MACKOVÁ, Marie: Z dějin české každodennosti. Praha 2011.
- LOBKOWICZ, Erwein: Vzpomínky na monarchii. Praha 1997.
- LUKEŠ, Igor: Československo nad propastí. Selhání amerických diplomatů a tajných služeb v Praze 1945-1948. Praha 2014.
- LUKEŠ, Igor: Selhání tajných služeb: Československo 1945-1948. In: Securitas imperii 2009, č. 1, s. 12-41.
- LUSTIG, Rudolf – SVĚTNIČKA, František: Schematismus velkostatků v Čechách. Praha 1933.
- MAŠEK, Petr: Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích. Praha 2003.
- MATOUŠKOVÁ, Ludmila: Vojtěch Václav Sternberg (1868-1930) – politik a básník. Bakalářská práce. Pardubice 2012.
- METTERNICHOVÁ, Tatiana: Svědectví o neobyčejném životě. Praha 1992.
- MORTON, Frederic: Rothschildové. Portrét jedné dynastie. Praha-Litomyšl 2011.
- MŽYKOVÁ, MARIE – MAŠEK, Petr – KASÍK, Stanislav: Lobkowiczové. Dějiny a genealogie rodu. České Budějovice, Veduta 2002.
- NEKOLA, Martin: Petr Zenkl. Politik a člověk. Praha 2014.
- NĚMCOVÁ, Kateřina: Reflexe politických událostí v šlechtických denících konce 30. let 20. století. Diplomová práce. Pardubice 2014;
- NĚMEC, Petr: Česká a moravská šlechta v letech nacistické okupace. In: Dějiny a současnost 15 (1993), č. 1, s. 26-29.
- NEMRAVOVÁ, Lenka: „Sie sind Aristokratin?“ Urozené ženy ve 20. století na příkladě rodu Sternbergů. Diplomová práce. České Budějovice 2014.
- NOVOTNÝ, Gustav: Konfiskace a uvalování vnucených správ na pozemkový majetek velkostatků v Českých zemích v době nesvobody 1938-1945. In: České a slovenské zemědělství v letech 2. světové války. Uherské Hradiště 1996, s. 51-60.
- PASÁK, Tomáš: JUDr. Emil Hácha (1938-1945). Praha 1997.
- PEKAŘ, Josef: Omyly a nebezpečí pozemkové reformy. Praha 1923.
- POKLUDA, Zdeněk: Moravští Šternberkové. Panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům. Praha 2012.

- POKORNÝ, Pavel: Leopold Berchtold – aristokrat v exilu (1918-1930). Bakalářská práce. České Budějovice 2008.
- POKORNÝ, Pavel: „Sestřenice Sisi“. Její královská Výsost, hraběnka Elvíra z Wrbnau-Kounic, rozená princezna Bavorská. Diplomová práce. České Budějovice 2011.
- POSSE BRÁZDOVÁ, Amelie: Tajné dopisy z Prahy 1948. Praha 1994.
- POUZAR, Vladimír: Almanach šlechtických rodů. Praha 2003.
- REBROVÁ, Alexandra: Zámek Fryštát. Ostrava 1998.
- RIPKA, Hubert: Únorová tragédie. Brno 1995.
- SCHWARZENBERG, František: Tribuna svědectví. In: Svědectví 79, 1986, s. 701-708.
- SKOPAL, Michael: Vzpomínky Zdenka Radslava Kinského na deklaraci české šlechty v září 1938a jednání s prezidentem Benešem v květnu a červenci 1945. In: Sborník prací východočeských archivů 2010, s. 137-151.
- STERNBERGOVÁ, Cecilia: Cesta. Paměti české aristokratky. Praha-Litomyšl 2002.
- ŠKUTINA, Vladimír: Český šlechtic František Schwarzenberg. Praha 1990.
- ŠVAŘÍČKOVÁ SLABÁKOVÁ, Radmila: Rodinné strategie šlechty. Praha 2007.
- ŠVAŘÍČKOVÁ SLABÁKOVÁ, Radmila: Role otce, matky a výchovy ve šlechtických rodinách v období první republiky. In: JUDr. Václav Kounic a jeho doba. Brno 2009, s. 223-236.
- ŠVAŘÍČKOVÁ SLABÁKOVÁ, Radmila: Šlechtic. Příklad Huga Mensdorff-Pouilly. In: Člověk na Moravě ve druhé polovině 20. století. Brno 2011 s. 13-37.
- ŠVAŘÍČKOVÁ SLABÁKOVÁ, Radmila: Šlechtická rodina jako zvláštní typ rodiny? In: Sociálně a národnostně smíšená rodina v českých zemích a ve střední Evropě od druhé poloviny 19. století do současnosti. Opava 2003, s. 89-95.
- ŠVAŘÍČKOVÁ SLABÁKOVÁ, Radmila: "Il est 'Höchst Zeit' " aneb Jaký jazyk pro aristokracii v Čechách a na Moravě v 19. století? In: Komunikace a izolace v české kultuře 19. století. Praha 2002, s. 102-115.
- TOMSOVÁ, Petra: Terezie ze Sternbergu – život šlechtičny v 19. století. Bakalářská práce. Praha 2012.
- TOMSOVÁ, Petra: Sternbergové. Aristokratická společnost v „dlouhém 19. století“. Diplomová práce. Praha 2015.
- VACULÍK, Pavel: Komunistická persekuce šlechty. Praha 2004.
- VAŠÁKOVÁ, Zuzana: Jazyky ve výchově šlechtických dětí v 19. a na počátku 20. století. In: Historický obzor 23, 2012, č. 11/12, s. 271-278.

- VOTAVOVÁ, Šárka: Dostihový sport a česká společnost (na příkladu závodistiř v Pardubicích, Velké Chuchli a v hřebčíně Napajedla). Bakalářská práce. Praha 2012.
- VOTÝPKA, Vladimír: Příběhy české šlechty. Praha 1995.
- VOTÝPKA, Vladimír: Návraty české šlechty. Praha 2000.
- VOTÝPKA, Vladimír: Paradoxy české šlechty. Praha 2005.
- VOTÝPKA, Vladimír: Aristokrat. Život Zdeňka Sternberga. Praha 2010.
- VOTÝPKA, Vladimír: Křiřovatky české aristokracie. Praha 2014.
- VOŽENÍLEK, Jan: Pozemková reforma v Československé republice. Praha 1924.
- VYŠNÝ, Paul: The Runciman mission to Czechoslovakia, 1938. Prelude to Munich. Basingstoke 2003.
- WAGNEROVÁ, Alena: Sidonie Nádherná a konec střední Evropy. Praha 2010.
- WILSON, Derek: Rothschildové. Příběh bohatství a moci. Praha 1993.
- WINKELHOFEROVÁ, Martina: Šlechtictví zavazuje. Osudy žen v c. k. monarchii. Praha 2012.
- ZÁLOHA, Jiří, - HVÍŽDALA, Karel – SCHWARZENBERG, Karel: Knížecí život. Rozhovor s Karlem Hvířďalou. Praha 1997.
- ZEMANOVÁ, Jiřina: Jiří Douglas Sternberg (1888-1965). Diplomová práce. České Budějovice 2008.
- ŽUPANIČ, Jan: Nová šlechta Rakouského císařství. Praha 2006.
- ŽUPANIČ, Jan: Rezistence a perzekuce. Rod Colloredo-Mannsfeldů za druhé světové války. In: Okupace, kolaborace, retribuce. Praha 2010, s. 99-107.
- ŽUPANIČ, Jan: Židovská šlechta. Praha 2012.

Internetové zdroje:

www.genealogy.euweb.cz

www.geni.com

www.zasmuky.cz

Seznam příloh

1. Rodina Sternbergových na jaře 1917.
2. Leopold Sternberg s Cecilíí v době zasnoubení (1927).
3. Diana, Cecilia a Leopold Sternbergovi (asi 1946).
4. Diana Sternbergová, Františka Plessenová a Leopold Sternberg na Floridě (1952).
5. Zámek Zásmuky u Kolína (aktuální stav po rekonstrukci).
6. Vstup do Leopoldova bytu (dnešní stav).
7. Zámek Častolovice zachycený na dobové fotografii ve stavu před rekonstrukcí (1899).
8. Zámek Častolovice (dnešní stav).
9. Leopold s Carlem Hugem Seilernem na Alpské jízdě (1923).
10. Automobilové závody ve Schwabenbergu (1923).
11. Dostihové závody v Baden-Badenu (1928).
12. Zámek Solca u Karviné, dnes již neexistující, kde Leopold Sternberg s rodinou strávil nejednu podzimní loveckou sezónu.
13. Návštěva lorda Runcimana s manželkou na zámku Žďár nad Sázavou (srpen 1938).
14. Delegace zástupců šlechtických rodů na Pražském hradě (24.1.1939).